

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

**Současný životní styl mladých dospělých
a jeho vliv na porodnost**

Diplomová práce

Autorka:	Bc. Kristýna Kropáčková
Studijní program:	Sociální pedagogika
Vedoucí práce:	Mgr. Lucie Křivánková, Ph.D.
Oponent práce:	PhDr. Jan Drahoňovský

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Kristýna Kropáčková

Studium: P21P0822

Studijní program: N0111A190018 Sociální pedagogika

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název diplomové práce: **Současný životní styl mladých dospělých a jeho vliv na porodnost**

Název diplomové práce AJ: The current lifestyle of young adults and its impact on birth rate

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je zaměřena na současný životní styl mladých dospělých a jeho vliv na porodnost. Teoretická část vymezuje demografické jevy a jejich provázanost. Blíže se zaměřuje na samotný jev porodnosti, upřesní jeho specifika, ukazatele a jeho vývoj v České republice. Následně rozebírá problematiku životního stylu, jeho definování, co ovlivňuje jeho podobu a také se zabývá změnou životního stylu dnešních mladých dospělých a s ní souvisejících fenoménů jako je fenomén bezdětnosti či fenomén singles. Praktická část je realizovaná kvantitativně orientovanou formou dotazníkového šetření a mapuje životní styl, priority a budoucí cíle respondentů. Záměrem práce je propojit tento životní styl s demografickým jevem porodnosti a potvrdit či vyvrátit zmíněné fenomény dnešních mladých dospělých.

HAŠKOVÁ, Hana. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-020-9.

KALIBOVÁ, Květa, Zdeněk PAVLÍK a Alena VODÁKOVÁ, ed. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3., Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Sociologické pojmosloví. ISBN 978-80-7419-012-4.

KOLESÁROVÁ, Karolína. *Životní styl v informační společnosti*. 1., Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2016. ISBN 978-80-7452-119-5.

NOVOTNÁ, Hedvika, ŠPAČEK, Ondřej, a ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ, Magdaléna. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, 2019. ISBN 978-80-7571-025-9.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

ŠALAMOUNOVÁ, Petra, Hana VÍZNEROVÁ a Lenka ZAMYKALOVÁ, HAŠKOVÁ, Hana, ed. *Fenomén bezdětnosti v sociologické a demografické perspektivě* [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006 [cit. 2022-02-03]. ISBN 80-7330-092-3. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/241_ss_06_04.pdf

TOMÁŠEK, Marcel. *Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice*. Sociologický časopis [online]. Praha: Sociologický ústav AV, 2006, 42(1), 81-105 [cit. 2022-02-03]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2006/01/06.pdf>

Zadávající pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Křivánková, Ph.D.

Oponent: PhDr. Jan Drahoňovský

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2022

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Současný životní styl mladých dospělých a jeho vliv na porodnost* vypracovala pod vedením vedoucí závěrečné práce Mgr. Lucie Křivánkové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 23. 4. 2023

Bc. Kristýna Kropáčková

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Lucii Křivánkové, PhD. za odborné vedení, podnětné připomínky, a především ta trpělivý a vstřícný přístup. Zároveň bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří se účastnili mého výzkumného šetření. V neposlední řadě patří poděkování mé rodině, přáteli a nejbližším přátelům za trpělivost a podporu.

ANOTACE

KROPÁČKOVÁ, Kristýna. *Současný životní styl mladých dospělých a jeho vliv na porodnost*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 100 s. Diplomová práce.

Tato diplomová práce se zabývá aktuálním životním stylem mladých dospělých a jeho vlivem na porodnost. Důraz klade na vymezení vybraných demografických pojmů, jež přímo souvisí s porodností a poukazuje na vývoj plodnosti, aby čtenáře přiblížila ke kontextu tématiky. V dalších kapitolách se práce snaží definovat životní styl a podobný pojem životní způsob, čímž se postupně ubere k různým součástem tohoto pojmu, jako jsou hodnoty volný čas a také různým typologiím stylu života. Dále se teoretická část zabývá fenoménem singles a fenoménem bezdětnosti, od čehož se ubere ke kladům, záporům, ale i předpokladům rodičovství. Praktická část mapuje na různých skupinách mladých dospělých výše uvedené názory a předpoklady rodičovství, jejich životní styl a s ním související jevy. Vybranou metodou, která zjišťuje tato data ve výzkumném šetření je dotazník. Cílem práce je zjistit, jestli existuje vztah mezi životním stylem mladých dospělých a tím, jestli mají děti, chtějí děti, prozatím nevědí, jestli chtějí či nechtějí děti nebo nechtějí mít děti.

Klíčová slova: bezdětnost, fenomén bezdětnosti, fenomén singles, mladý dospělý, porodnost, životní styl

ANNOTATION

KROPÁČKOVÁ, Kristýna. *The current lifestyle of young adults and its impact on birth rate*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 100 pp. Diploma Degree Thesis.

This thesis deals with the current lifestyle of young adults and its impact on fertility. Emphasis is placed on defining selected demographic concepts that are directly related to fertility and pointing out the development of fertility to bring the reader closer to the context of the topic. In the following chapters, the thesis attempts to define lifestyle and the similar concept of way of life, gradually moving on to different components of this concept, such as values of free time, and various typologies of lifestyle. Furthermore, the theoretical part deals with the phenomenon of singles and the phenomenon of childlessness, which leads to the advantages, disadvantages, but also assumptions of parenthood. The practical part maps the above-mentioned views and assumptions of parenthood, lifestyle, and related phenomena among various groups of young adults. The questionnaire is the chosen method for obtaining this data in the research survey. The aim of the thesis is to determine whether there is a relationship between the lifestyle of young adults and whether they have children, want children, are unsure whether they want children or do not want to have children.

Keywords: birth rate, childlessness, lifestyle, young adult, the phenomenon of childlessness, the phenomenon of singles

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 23. 4. 2023

Podpis studenta: _____

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 PORODNOST A SOUVISEJÍCÍ DEMOGRAFICKÉ TERMÍNY	12
1.1 Vybrané demografické jevy	12
1.2 Konkrétní data o porodnosti a plodnosti	15
2 CHARAKTERISTIKA ŽIVOTNÍHO STYLU	19
2.1 Definice životního stylu	19
2.2 Definice životního způsobu.....	21
2.3 Vztah životního stylu a životního způsobu	22
2.4 Volný čas jako součást životního stylu	25
2.5 Hodnoty jako součást životního stylu	27
2.6 Typologie životního stylu	29
3 SOUVISEJÍCÍ SOUČASNÉ FENOMÉNY	33
3.1 Fenomén singles.....	33
3.2 Fenomén bezdětnosti.....	35
4 DÍTĚ: ANO ČI NE?	40
4.1 Vybraná specifika dnešní doby	40
4.2 Názory mladých na rodičovství	41
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ ZAMĚŘENÉ NA SOUČASNÝ ŽIVOTNÍ STYL MLADÝCH DOSPĚLÝCH A JEHO VLIV NA PORODNOST.....	45
5.1 Cíle výzkumného šetření.....	45
5.2 Vybrané metody sběru dat	46
5.3 Charakteristika cílové skupiny	47
5.4 Způsob vyhodnocení a sběr dat.....	49
5.5 Proveditelnost výzkumu a jeho limity.....	51
5.6 Stanovení hypotéz	51

6 VÝSLEDKY A DISKUSE K VÝZKUMNÉMU ŠETŘENÍ (ANALÝZA DAT, VÝSLEDKŮ A JEJICH VYHODNOCENÍ)	54
6.1 Popis výzkumného vzorku	54
6.2 Analýza dat.....	67
6.3 Reliabilita dat	74
6.4 Ověření hypotéz	75
6.5 Shrnutí výzkumu	83
ZÁVĚR	86
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:	87
SEZNAM GRAFŮ:	92
SEZNAM TABULEK:	93
PŘÍLOHY:	94

ÚVOD

V této práci si klademe za cíl zjistit, zdali existuje spojitost mezi tím, jak mladí dospělí tráví svůj volný čas, jaké mají nejdůležitější životní hodnoty, jaký mají životní styl a tím, jestli chtějí či nechtějí mít děti a jak tento vliv vnímají ti, kteří již děti mají. Prioritou je nejdříve položit teoretický základ pro zkoumanou problematiku, přičemž ten bude zajištěn díky teoretickým kapitolám této práce, jejichž obsah si představíme v následujících odstavcích.

V první kapitole se ohlédneme za základní demografickou terminologií, jež bude třeba k lepšímu uchopení a zároveň pochopení této práce. Budeme zde řešit otázky následujícího typu: Co je to porodnost, porod, plození či populace? Čím jsou tyto pojmy spojené, příbuzné a čím se naopak liší? Celkově u oboru demografie musíme dbát na fakt, že všechno souvisí se vším, a tudíž je důležité být opatrní v definicích a vysvětlování určitých pojmů i jevů. V další části této kapitoly budeme mapovat konkrétní data, jež souvisí s vývojem plodnosti.

V další kapitole si přiblížíme pojem životní styl, který si zároveň vymežíme od souvisejícího a blízkého termínu, přesněji od životního způsobu a zároveň si přiblížíme jejich vztah. Načež se budeme zabývat souvisejícími jevy životního stylu, kterými jsou hodnoty a volný čas. V neposlední řadě si v této části představíme vybrané typologie životního stylu. Ve třetí kapitole si stručně rozebereme fenomén singles a fenomén bezdětnosti, jež dle našeho názoru úzce souvisí s touto tematikou. V závěrečné teoretické kapitole si v krátkosti povíme, jaké klady a negativa byly v souvislosti s dětmi již zkoumány, jaké existují předpoklady rodičovství a jak se na ně tázat.

Teoretický podklad slouží k lepšímu pochopení a interpretování dat, které jsou představeny v praktické části této práce, ve které je využita kvantitativní metoda, konkrétně dotazníkové šetření. V této části pracujeme s mladými dospělými ve věku od 20 do 32 let, jež si rozdělíme na základě prostudované literatury, na respondenty, kteří: 1. mají děti; 2. nemají děti, ale chtějí je; 3. nemají děti a prozatím ani nevědí, jestli je chtějí; 4. nemají děti a nechtějí je.

Prioritou výzkumu je u těchto skupin zvlášť zjistit data týkající se plánování dětí, tedy jestli výzkumný vzorek má, chce či nechce dítě/děti, popřípadě kolik jich chce, jaký by měl být ideální věk na rodičovství apod. Dalším podstatným údajem je zmapování názorů, hodnot a předpokladů, které souvisí s rodičovstvím. Následně data budeme interpretovat, komentovat i porovnávat s pomocí grafů a tabulek a na samotný závěr si veškeré zjištěné údaje a data z výzkumného šetření shrneme.

Druhým úkolem výzkumného šetření je určit to, jak respondenti tráví svůj volný čas, jaké mají hodnotové preference ve svém životě a jestli existuje nějaký životní styl, který by je charakterizoval, což budeme zjišťovat na základě baterie otázek na daná témata. Zjištěné údaje budeme následně porovnávat, jestli mezi nimi objevíme shodu či nikoli a na jejich základě se pokusíme sesbírat a seskupit data, která by mohla sloužit k dalšímu zkoumání této tematiky. Tyto výsledky nám slouží k zjištění, zda současný životní styl mladých dospělých má vliv na porodnost.

Toto téma bylo zvoleno ze dvou důvodů. Prvním je aktuálnost tématu porodnosti u mladších generací a vysoký zájem médií o toto téma, ve kterých je často tvrzeno, že se rodí málo dětí a mladší generace děti nechtějí, což zapříčiňuje vymírání naší společnosti. Druhým důvodem je následný tlak na mladé dospělé ze strany rodin i širší veřejnosti, že každý pár by měl mít děti a pokud to tak není a někdo děti nechce, tak jeho rozhodnutí není schvalováno. Dílčím cílem této práce je tedy zmapování skutečného stavu porodnosti, jestli se skutečně rodí o tolik méně dětí než dříve. Cílem v osobní rovině je normalizování vědomí každého jedince, že je v pořádku se rozhodnout pro to mít nebo nemít děti, jelikož každé rozhodnutí by mělo být plně respektováno, ať je jakékoliv.

1 PORODNOST A SOUVISEJÍCÍ DEMOGRAFICKÉ TERMÍNY

Již v počátku celé diplomové práce si utříbíme několik základních demografických pojmů, s nimiž budeme operovat v celém textu. Pro mnoho čtenářů se může jednat o známou terminologii, avšak mnohdy se jedná o jinak nebo chybně interpretované či zaměňované termíny. Právě z těchto důvodů se budeme držet latinského přísloví: *Repetito est mater studiorum* neboli opakování je matka moudrosti.

1.1 Vybrané demografické jevy

Jako na první se podíváme na jev, jež se objevuje již v samotném názvu celé práce, tedy **porodnost**. Porodnost podle Rabušice (2001, s. 28) můžeme vysvětlit jako hromadný jev, jež počíná **plozením** dětí jedinci. V demografickém uchopení porodnost sděluje, kolik dětí populace „vyprodukuje“, tzn. kolik dětí porodí za konkrétní jednotku času (např.: za 1 rok).

Velice podobně na samotný pojem porodnosti pohlíží Kalibová a kol. (2009, s. 98–100), kteří ho odvozují od výrazu **porod**. Porodem pak rozumí proces rození dětí, který můžeme chápat jako hromadný jev, jenž je vztahovaný ke konkrétní **populaci**. Již v těchto definicích se setkáváme s dalšími demograficky souvisejícími pojmy, jež se mohou jevit jasné, ale je třeba si je též vysvětlit – jak tedy chápeme slova porod, populace či plození?

Nejprve se zaměříme na pojem **populace**, který sociologická encyklopedie (2018, online) definuje jako soubor obyvatel jistého teritoria a označuje ho za totéž, co obyvatelstvo. Již zde můžeme narazit na nepřesnost v užívání tohoto synonyma, na což poukazují Kalibová a kol. (2009, s. 85), jelikož obyvatelstvo mohou tvořit různé populace, a tak uvádějí následující vymezení populace: soubor individuí konkrétního živočišného druhu, kteří žijí na vymezeném území, na němž se zároveň reprodukuje.

V návaznosti na populaci výše zmínění autoři uvádějí konkrétní znaky, které populaci často spojují, například: společný jazyk, jednotná kultura či podobná mentalita. Musíme ovšem brát v potaz několik proměnných faktorů, zprvu populace vznikají a zanikají (právě proto můžeme na jistém území za desítky let naleznout úplně odlišnou populaci). Zároveň v současné době se nemůžeme bavit o původních lidských populacích, poněvadž soudobé populace vznikly z velké části díky migracím jedinců/skupin, kteří se následně smísili s těmi původními (Kalibová a kol., 2009, s. 85/6). Pak je otázkou, jestli smíšené populace můžeme nazývat tou samou populací? V neposlední řadě je fakt, že populace se mění a vyvíjejí, a právě proto je obtížné je definovat či říct jejich konkrétní znaky.

Ať se nám bude více líbit uvedená či jiná definice, tak je zřejmé, že populace je pro demografii zásadním termínem, což můžeme soudit z toho, co uvádějí oba výše uvedené zdroje: původní název demografické vědy byl populační věda (též populacionistika) nebo z faktu, že v mnohých demografických výzkumech užívají badatelé jako synonymum populační výzkum. Přehled a data o populaci nám umožňuje především sčítání lidu, s nímž pracuje i český statistický úřad z něhož budeme čerpat v další části této kapitoly.

Od definice populace se ubereme k jejím zvláštnostem, mezi něž můžeme zařadit rození a vymírání. Tyto dva pojmy vyjadřují určitý řád, s nímž se shledáváme při studiu demografické reprodukce lidských populací, přesněji při procesech, jež nazýváme porodnost a úmrtnost (Kalibová a kol., 2009, s. 117). Skrze tyto jevy demografové sledují populační vývoj – tzn. kolik lidí se rodí/umírá za určitý časový úsek v konkrétní populaci (např.: v ČR) a získaná data zaznamenávají, srovnávají a činí z nich určité závěry. Čímž se zpět dostáváme k výše zmíněné porodnosti – přesněji k etapě zvané porod.

Porodem, dle výše zmíněných autorů, rozumíme konečnou fázi, kdy vyvrcholením tohoto procesu je vznik nového jedince (zjednodušeně „příchod na svět“). Většina populace jej uchopuje z lékařského pohledu, kdy se porodem rozumí fyziologický proces v těle matky, jenž je zcela unikátní tím, že má částečnou podobu nemoci a zároveň je spojen s mnoha riziky, která mohou zapříčinit smrt nenarozeného dítěte i samotné matky. Porod bývá též považován jako životní událost, významný životní mezník jedince, jeho životního i rodinného cyklu. (Kalibová a kol., 2009, s. 95–98)

Každá vědní disciplína nahlíží na porod odlišně a řeší okolo něj rozličné související otázky. Například právo se zabývá otázkami typu: domácího porodu, jaká práva má prozatím nenarozený jedinec (tzv. nasciturus) či podobou práv i povinnostmi těhotné matky a zaměstnavatele v pracovním procesu. Oproti tomu psychologie se zabývá psychologí žen v době porodu i po něm, jejich strachem i prožíváním porodu nebo jaké existují kladné a záporné aspekty přítomnosti otců u porodu. To, jaké dopady může mít předčasný porod na sociální fungování rodiny zkoumá ku příkladu sociální pedagogika.

Oproti výše zmíněným hlediskům rozmanitých disciplín, nás pro účely práce více zajímá demografické uchopení. Odborníci porod interpretují jako výsledek demograf. chování, při němž přijde na svět jedno či více dětí. Bezsporu je porod považován za stěžejní demograf. událost a je nepostradatelnou podmínkou pro demograf. reprodukci. Demografové studují hromadný jev porodnost, jenž je pro tuto práci stěžejní. (Kalibová a kol., 2009, s. 95–98)

Tak jako vědní obory nahlíží odlišně na akt porodu, rovněž tak se na něj rozmanitě dívají dílčí společnosti. Tím míníme, že máme odlišná hlediska, názory i zákony na problematiku související s porodem, předcházejícím těhotenstvím nebo následném šestinedělí. Mnoho těchto okolností je charakteristické pro naši kulturu a stát, na rozdíl od Číny, Indie či Mexika. Neméně o tom, že pohledy na porod i na našem území se v průběhu dějin měnily. Proto je důležité v kontextu této práce brát v úvahu, jak je to na našem území teď.

Rození dětí již dávno není jediným úkolem žen ve společnosti. Nejen v našem kulturním prostředí vyvstává fakt, že některé ženy vnímají porod více jako komplikaci spojenou s pestrou škálou svých aktivit (pracovní kariéra, estetické znehodnocení, sexuální omezení...), než jako veselou životní událost. To mimo jiné souvisí se snahou se těmito překážkám vyhnout, ať už rezignací některých žen stát se matkou – chtít mít děti, či ponechání přítěže porodu na jiné ženy. (Kalibová a kol., 2009, s. 98)

V neposlední řadě si musíme vymezit pojem **plodivost**. Rabušic plodivostí označuje fyziologickou schopnost jedinců či párů zplodit dítě/děti. Právě proto se v demografii rozlišují termín jako je porodnost od individuální plodivosti (fekundity). Následný individuální výsledný efekt plodivosti se udává v počtu narozených dětí a demografové ho nazývají plodností neboli fertilitou. (Rabušic, 2001, s. 28) Kalibová a kol. (2009, s. 99) v souvislosti s plodivostí ženy hovoří o tzv. reprodukčním období, které je dle autorů vymezeno věkovým rozpětím 15–49 let.

Po přiblížení si několika souvisejících pojmů se vrátíme zpět k porodnosti, konkrétně k její analýze, u níž se můžeme setkat s dělením dětí podle rodinného stavu jejich matky. V době porodu rozlišujeme děti manželské, nemanželské a děti tzv. předmanželských koncepcí. Děti předmanželských koncepcí zaujímají při demografických analýzách ojedinělé místo, jedná se o děti narozené do 8 měsíců po svatbě. Všechny výše uvedené možnosti jsou zvláště zpracované do tabulek plodnosti. (Kalibová a kol., 2009, s. 99)

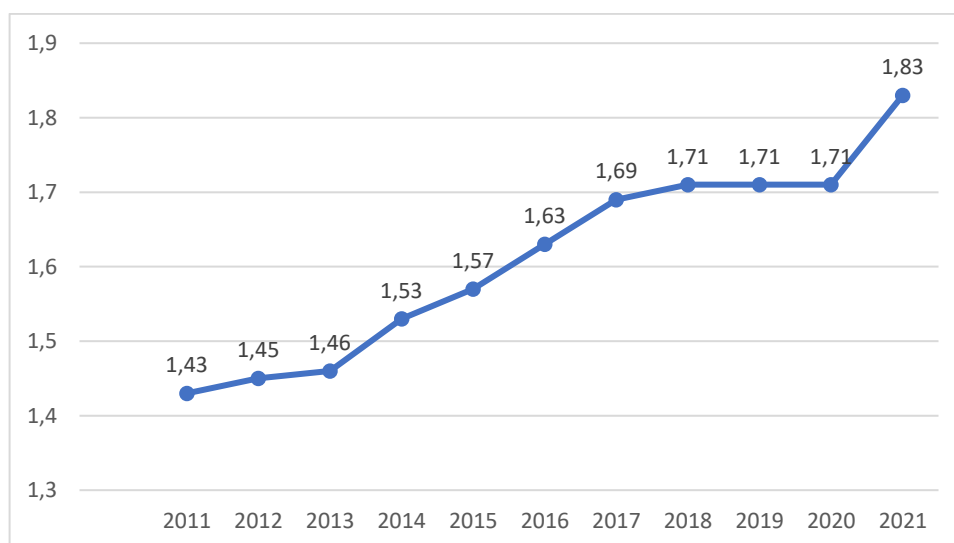
Porodností tabulky mají vlastní ukazatele, s nimiž právě demografie pracuje. Podle Kalibové a kol. (2009, s. 99) nejběžnějším (ročním) indikátorem porodnosti je hrubá míra porodnosti, jež stanovuje počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel středního stavu sledované populace. Z této hodnoty získáme míry plodnosti, tak že zmíněnou výslednou hodnotu specifikuje tím, že živě narozené děti vztáhneme pouze k ženám v reprodukčním věku. Dalším ukazatelem je obecná míra plodnosti, která udává sumu živě narozených dětí na 1000 žen v reprodukčním věku v konkrétním roce.

Posledním indikátor, s nímž v následující kapitole budeme pracovat je ukazatel míry plodnosti žen podle jejich věku, který získáme následovně: Vezmeme počet živě narozených dětí ženám v daném věku a vztáhneme ho ke střednímu stavu žen příslušné věkové skupiny v určitém roce. Výsledný součet měr plodnosti dle věku udává intenzitu plodnosti jisté populace a zároveň vyjadřuje průměrný počet živě narozených dětí, které připadají na jednu ženu. Tento ukazatel je vhodný pro mezinárodní srovnávání. Pokud je jeho výsledná hodnota v dané populaci 2,1, pak je zajištěna její prostá reprodukce. (Kalibová a kol., 2009, s. 99/100)

Poslední termín, jenž si zmíníme, souvisí s faktem, že výše zmíněná data pracují s živě narozenými dětmi. Hovoříme o speciálním typu úmrtnosti, kterým je potratovost. Potratovostí rozumíme úmrtnost plodu v době od početí do jistého vývojového stádia, než plod považujeme za dítě. Potratovost má velice blízko k porodnosti, respektive demografie se zabývá tzv. „mrtvorodností“. (Kalibová a kol., 2009, s. 102)

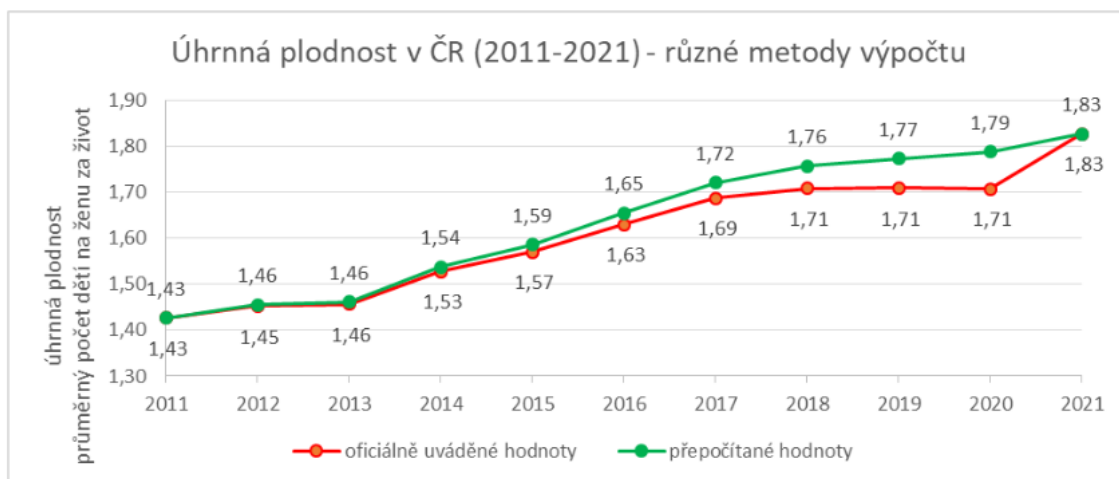
1.2 Konkrétní data o porodnosti a plodnosti

Po definování frekventovaných a potřebných pojmů přejdeme k pevným datům. Konkrétněji zmapujeme, jaká je současná situace porodnosti s pomocí dat, která uvádí Český statistický úřad. První graf, jenž si rozebereme, představuje úhrnnou plodnost České republiky za posledních 11 let. Z grafu můžeme vyčíst, že průměrný počet dětí na jednu ženu činil v roce 2021 1,83. Dále graf poukazuje na vzrůstající tendenci počtu dětí, která během uvedených 11 let činí 0,4.

Graf 1: Úhrnná plodnost v ČR (2011–2021); (Porodnost a plodnost 2011–2021: Tab. 3, 2022, online)

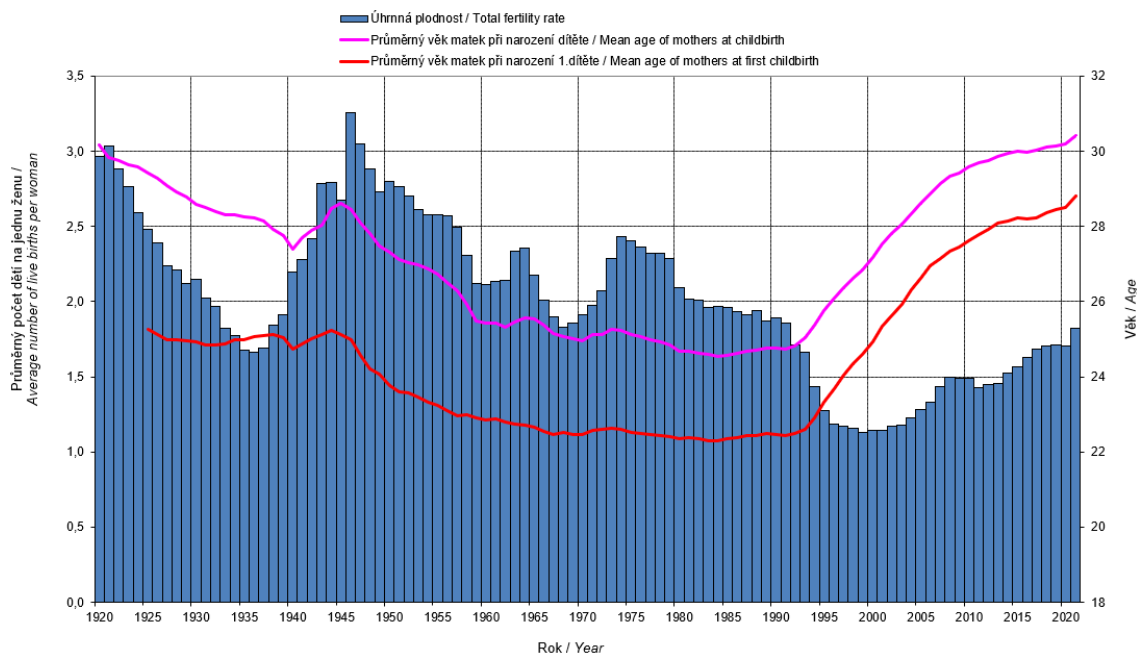
Je dobré si uvědomit, že ne všechny zdroje a data musí být vždy nejpřesnější a z tohoto důvodu si uvedeme graf číslo 2, který publikovalo Sdružení mikrobiologů, imunologů a statistiků na svých webových stránkách. Tento graf srovnává právě výše uvedené hodnoty úhrnné plodnosti s oficiálně publikovanými hodnotami, které ukazují, že skutečná úhrnná plodnost byla mezi lety vyšší, než bylo oficiálně publikováno. Ovšem mezi krajními hodnotami se nic nemění, pouze mezi jednotlivými roky nenastal tak výrazný skok, jak se mohlo zdát z grafu č. 1.

Graf 2: Vývoj úhrnné plodnosti v ČR v letech 2011 až 2021: dle oficiálních údajů ČSÚ (červeně) a po přepočtu na základě údajů ze sčítání lidu (zeleně) (SMIS-lab, 2023, online)

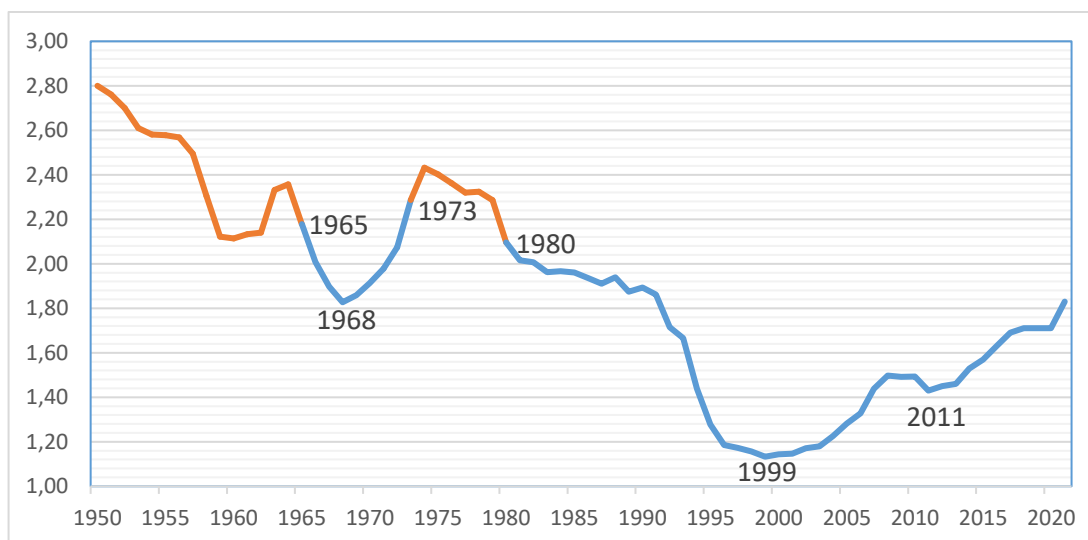
Následovně se podíváme na širší vývoj těchto dat. Níže na grafu číslo 3 můžeme nahlédnout na úhrnnou plodnost matek za posledních 100 let, kde můžeme vidět jednotlivé propady a vzrůsty v počtu narozených dětí na jednu ženu (proč a jak tomu, tak bylo v dané roky ponecháme na zájmu čtenáře a jeho vlastním bádání). Naprosto alarmující propad nastal v 90. letech minulého století, na druhou stranu můžeme z grafu vnímat, že takovýto pokles není vůbec ojedinělý (viz 20. až 30. léta, poválečný stav).

Z grafu zároveň můžeme vyčíst, jak od 80. let postupně roste průměrný věk matek při narození 1. dítěte. Pokud se podíváme blíže na krajní body, tak růst započal od roku 1985, kdy průměrný věk matek při narození 1. dítěte činil 22,3 let. Současně je patrný i průměrný věk matek při narození (jakéhokoli) dítěte, který započal o 6 let později, přesněji byl naposledy nejnižší 24,7 let (rok 1991). Na druhou stranu můžeme usuzovat, že před 100 lety nebyl ani věk matek při narození prvního dítěte (natož věk matek dalších dětí) tak nízký, jak tomu bylo cca od 70. až do 90. let 20. století. Blíže se na současnější údaje podíváme v dalších grafech.

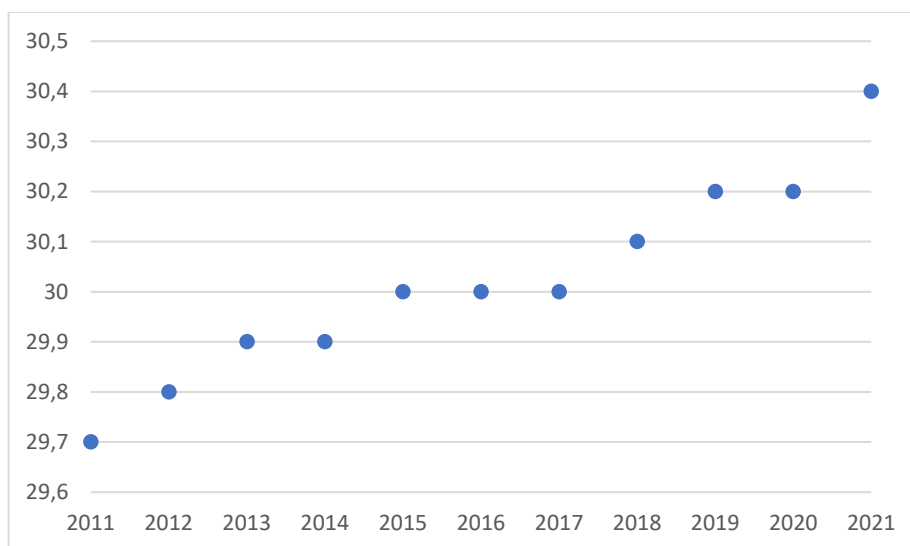
Graf 3: Úhrnná plodnost a průměrný věk matek 1920–2021 (Úhrnná plodnost a průměrný věk matek 1920–2021: Graf 5, 2023, online)

V předchozí podkapitole jsme podotkli, že pro zajištění prosté reprodukce dané populace je třeba, aby v průměru každá žena měla 2,1 dítěte. Jinak řečeno ideální úhrnná plodnost by měla mít hodnotu 2,1. Z hodnot dostupných na stránkách ČSÚ jsme vytvořili graf číslo 4. Které z uvedených let splnily onu ideální úhrnnou plodnost jsou v grafu zvýrazněny červeně – přesněji roky 1950–1965 a také roky 1973–1980. Mimo jiné jsou v grafu ukázané roky, kdy byla nejnižší úhrnná plodnost a od té doby průměrná hodnota rostla (viz zdroj), my si uvedeme pouze nejnižší hodnotu v roce 1999, jež činila 1,13 dítěte na ženu.

Graf 4: Vývoj úhrnné plodnosti (1950–2021); (Porodnost a plodnost 1950–2016, 2023, online; Porodnost a plodnost 2011–2021: Tab. 3, 2022, online)

Blíže se také podíváme na další údaj, kterým je vzrůstající průměrný věk matek (tzn. žen, které mají dítě bez ohledu na to kolikáté) – viz graf 5. Můžeme se dočíst, že průměrný věk matky při narození dítěte byl v roce 2021 30,4 roků a zároveň je tato hodnota o 0,7 vyšší, než byla v roce 2011. Z průměrného věku matek můžeme usuzovat, že ženy preferují mít děti v pozdějších letech, proč tomu tak je si rozebereme v dalších kapitolách této práce.

Graf 5: Průměrný věk matky při narození dítěte (Porodnost a plodnost 2011-2021:

Tab. 3, 2022, online)

Pokud bychom chtěli oddělit matky podle počtu narozených dětí, tak dle statistik průměrný věk prvorodiček v roce 2021 činil 28,8 let (ve srovnání s rokem 2011 byl tento věk o 1,0 roku vyšší). Méně dramaticky, konkrétněji o 0,5 roku, vzrostl průměrný věk druhorodiček na 31,4 let. Při narození třetího a vyššího pořadí dětí věk matek kolísal na úrovni 33,2 – 33,4 let. (Úroveň plodnosti v Česku, 2022, online)

Predikovat další vývoj není záměrem této práce. Jediné, co můžeme s jistotou říct je, že od roku 2011 vzrůstá jak průměrný věk matek při narození dítěte, tak roste i úhrnná plodnost. Podle demografických vizí, by bylo potřeba snížit věk matek při rození dětí, což by mohlo zamezit větším zdravotním rizikům dítěte i matky nebo případnému odsouvání rodičovství, jež může zapříčinit i celoživotní bezdětnost. Současně by bylo potřeba zvýšit úhrnnou míru plodnosti, aby naše populace jako taková nevymírala. Jak takového chování dosáhnout je otázkou přežití a otázkou sociální politiky státu. Jak to vnímá dnešní generace mladých dospělých zjistíme v praktické části.

2 CHARAKTERISTIKA ŽIVOTNÍHO STYLU

V této kapitole se budeme zabývat pojmem životní styl či někdy používaným synonymem životní způsob a souvisejícími jevy a faktory. Nejprve si definujeme vybrané termíny pomocí odborných pramenů, kde již v počátku můžeme vnímat problematiku v nejednotnosti vymezení, příbuznosti či možné shodnosti výše uvedených pojmů. Dále učiníme, co nejužší vymezení pojmu životního stylu, od něhož se postupně ubereme k typologii, volnému času a hodnotám, které jsou jeho neopomenutelnou součástí.

2.1 Definice životního stylu

Jedním z prvních průkopníků a badatelů životního stylu i životního způsobu v českém, respektive v československém prostředí byl filosof a sociolog Jiří Linhart, který je zároveň autorem těchto pojmů ve Velkém sociologickém slovníku. Právě v této a v následující podkapitole si tato vymezení uvedeme. Načež se podíváme na další slovníkové i jiné odborné definice životního stylu a v další části na definice životního způsobu.

Životní styl charakterizuje jako: uspořádaný souhrn životních zvyků, obyčejů, resp. uznaných norem, jež nacházejí svůj výraz v interakci, v hmotném, věcném prostředí, v prostorovém chování a v celkové stylizaci. Linhart dále píše o předpokladu, že styl života daným způsobem vypovídá o hodnotách i zájmech jedince, skupiny nebo společnosti vůbec. Styly se pak vytváří a vyvíjí okolo životních rolí a zároveň samotné role a jejich interpretace se podstatně odráží v samotném stylu života. (Petrušek a kol., 1996, s. 1246/7)

S dalším slovníkovým vymezením životního stylu se můžeme setkat v Sociologickém slovníku od Jandourka (2001, s. 243). Autor nejprve ohraničuje samotný pojem styl, jenž chápe jako způsob, který má charakteristické rysy v projevu myšlení, chování, jednání či činnosti, čímž se zároveň distancuje od jiných stylů. Vymezení stylu znamená vymezení hodnot každého jedince. Pod samotným životním stylem pak autor vnímá souhrn psaných i nepsaných pravidel, identitu a komplex životních podmínek, na něž lidé dbají ve vzájemných vztazích a chování. To, jak životní styl vypadá ovlivňují: životní cyklus, společenské role, tradice atd. V neposlední řadě autor zmiňuje, že pokud je životní styl výrazný, může přerůst v subkulturu (dílčí skupinu odlišující se od většinové kultur). Mezi známe subkultury řadíme např.: gamery, trampy, skinheady, hippie atd.

Dalšími autory, kteří zmiňují životní styl jako synonymum životního způsobu je ku příkladu kolektiv autorů společnosti Diderot (1996, s. 714). V encyklopedii píší, že životní styl považují za převažující způsob života jedinců i skupin. Dále se můžeme dočíst, co styl života zahrnuje: reprodukční charakteristiky, způsob sociální interakce, typ pracovních vztahů, volný čas atd. Životní styl každého jedince je determinován tradicemi, prostředím, ekonomickou i sociální vyspělostí společnosti apod.

Duffková a kol. (2008, s. 51/52) za životní styl považují způsob či podobu, jakým jedinci žijí, čímž myslí spletitost toho, jak: bydlí, vzdělávají se a pracují, stravují se, vzájemně komunikují, rozhodují se a následně jednají, baví se, věří jistým hodnotám a jestli je dodržují či ne. Dále se jejich životní styl odráží v tom, jak: se chovají v rozmanitých okolnostech, spotřebovávají, pečují o děti, vyrábějí, opravují, pěstují potraviny apod.

S modernější interpretací se můžeme setkat u Kolesárové (2016, s. 48), která aktualizovala svou a Sakovu definici životního stylu z roku 2012. Životní styl je dynamizovaný hodnotový systém člověka, upravovaný jeho endogenními a exogenními danostmi, promítnutý činnostmi do časoprostoru životního a sociálního pole přirozeného světa v konkrétní společnosti a v současné době i kyberprostoru, kde se jedinec stává obětí odcizení lidského potenciálu a oddává se umělé realitě.

Na stručnější vymezení životního stylu se můžeme podívat v internetových slovnících. Na stránkách vocabulary (2023, online) píší, že životní styl je způsob života, jenž zrcadlí hodnoty a postoje každého člověka (odráží to, kdo jste a jak žijete). Jako příklady stylu života uvádí: zdravý živ. styl, konzervativní živ. styl (neutrácí za zbytečností, nevěnují se hloupostem), živ. styl rockové hvězdy (noční život, večírky). Velice podobnou definici nalezneme i na stránkách Cambridge dictionary (2023, online), kde pod termínem životní styl vnímají konkrétní způsob života jedince či skupiny a jeho/jejich hodnoty a myšlenky.

Mimo samotné definice, musíme brát ve zřetel, že životní styl je obtížně uchopitelný i operacionalizovatelný pojem, jak o tom píše např.: Kolesárová a kol. (2016, s. 34-35): Jedná se o velice dynamickou kategorii, jež se ustavičně mění, a to jak v rámci společnosti, tak i u každého jedince. Jinak řečeno, životní styl je úzce spjat se společností, ale zároveň vyjadřuje svobodu každého z nás. Z tohoto důvodu je nemožné, aby ve skutečnosti alespoň částečně nepřesahoval životní styl své vlastní definice. Na což se i my budeme ohlížet především v praktické části této práce. V následující podkapitole si vymežíme termín životní způsob, který někteří uvádí za synonymum životního stylu.

2.2 Definice životního způsobu

O něco složitěji výše zmíněný autor těchto pojmů – Linhart definuje způsob života (Petrušek a kol., 1996, s. 1449). Dle něj je způsob života pojmem užívaným v sociologii, který slouží k porozumění rozmanitosti konkrétních, historicky vyvinutých, relativně ustálených forem lidského života a zároveň k pochopení jejich souvislosti, tzn. toho, jaký představuje celek, jak vzájemně působí na svoji obnovu i záměnu.

Touto definicí, dle Kolesárové (2016, s. 34, 38) Linhart vyzdvihává právě úlohu společnosti, jež napomáhá formovat způsob života. Autorka o životním způsobu tvrdí, že je typický pro konkrétní společnost a její vzdělanostní, kulturní, intelektuální, vědeckou, technologickou i duchovní úroveň. Existence silné vazby mezi společností a jejím způsobem života se zrcadlí v tom, že společnost si sama uzpůsobuje životní způsob a zároveň právě životní způsob nejen že vystihuje nynější společnost, ale má vliv i na její další vývoj.

Pro bližší představu Kolesárová (2016, s. 39) uvádí vývoj civilizace od způsobu života sběračů a lovců, přes způsob života pěstitelů obilí a chovatelů dobytka, přes způsob života v době středověku a renesance apod. až po současné způsoby života. Podle sociologického slovníku (Boudon a kol., 2004, s. 243) můžeme srovnávat způsob života obyvatel ve městě a na vesnici. Dle zmíněného slovníku neexistuje zažitá definice způsobu života, jedná se pouze o seskupení znaků, jež jsou stanoveny jako charakteristické pro chování dané sociální skupiny. Tímto vymezením se životní způsob váže jen k chování společnosti a kategorie norem a postojů je ponechána životnímu stylu.

Následující definice způsobu života budou pocházet od známých českých sociologů. První vymezení životního způsobu pochází od Tučka a kol. (2003, s. 168), kteří ho interpretují jako členěný soubor poměrně stabilních všedních praktik, postupů, které se zrcadlí v tom, jak realizujeme své činnosti a ve stylech/způsobech, jak se chováme v rozmanitých oblastech našich životů.

Dalším a zároveň posledním uchopením životního způsobu, které si uvedeme, pochází od Duffkové a kol. (2008, s. 113/114), kteří způsob života prezentují jako systém důležitých činností, vztahů, zvyklostí a životních projevů, jež charakterizují určitého jedince, skupinu a v některých případech i společenství nebo samotnou společnost, které jsou zároveň nositeli způsobu života.

Jedině u poslední definice od Duffkové a kol. můžeme vidět spojitost životního způsobu s jedincem, na rozdíl od výše uvedených vymezení, jež spojují způsob života se skupinou. Jiné možné definice životního způsobu můžeme spatřovat u některých autorů výše, kteří vnímají životní způsob jako synonymum životního stylu. V následující části práce se podíváme na spojitosti a odlišnosti obou pojmů pro zaujetí jednotného stanoviska této práce.

2.3 Vztah životního stylu a životního způsobu

Již na počátku kapitoly jsme podotkli, že životní styl i životní způsob jsou vůči sobě nejednoznačně postavené kategorie. Na tento fakt upozorňuje mnoho autorů, kteří se této problematice věnují a snaží se zaujmout jednotné stanovisko, např.: Kubátová (2010), Kolesárová (2016). Konkrétněji Kubátová hovoří o paradigmatické odlišnosti, která tkví v nevyhraněnosti vzájemného působení životního stylu a životního způsobu, za což může rozličnost jejich interpretování a chápání různými autory (in Kolesárová, 2016, s. 35).

Autory bychom mohli polarizovat konkrétněji do dvou skupin – první chápe životní styl a životní způsob jako synonyma a druhá skupina lpí na odlišném vymezení těchto kategorií. Ovšem nic není černé ani bílé a je spousta badatelů, kteří stojí na pomezí či jsou nerozhodnutí ve svém stanovisku ohledně této problematiky. Zároveň pro mnoho zahraničních autorů tato problematika neexistuje. Z těchto důvodů nebudeme pouze definovat oba pojmy zvlášť (viz podkapitoly 2.1 a 2.2), ale zaměříme se i na vymezení jejich vzájemného vztahu, tj. na jejich shodnosti i odlišnosti, aby naše teoretická základna byla úplná a abychom mohli zaujmout vlastní pohled na tuto tematiku

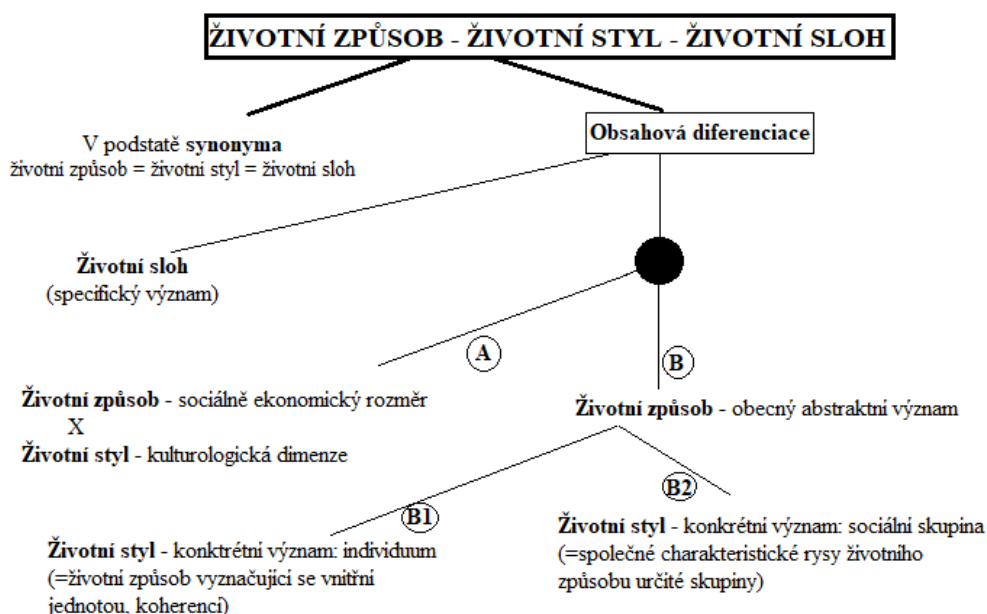
Následovně se podíváme na to, v čem se životní styl a životní způsob shodují, i když se nedíváme na oba pojmy jako na slova stejného významu. Kolesárová (2016, s.35–37) poukazuje na jejich totožnost, jež vychází z jejich nejjobecnější roviny, kterou utváří následující fakta:

- Tvoří soubor ustálených aktivit, jež jsou propletené a uspořádané;
- vychází z hodnotového systému, který dává důraz na formu, uspokojování potřeb a zájmů;
- tvoří průsečík svobodné volby a společenské danosti.

Odlišný přístup k těmto pojmům by podle Ivanové (2006, s. 21) mohl být následující: Kategorii životního způsobu můžeme uchopit jako obecnější, zatímco kategorii životního stylu jako jeho konkretizaci. Životní styl tak budeme označovat jako pojem, který se vztahuje k projevům života jednotlivých částí společnosti, kdežto termín životní způsob budeme vztahovat na celou společnost. Způsob života se tak stane nejobecnější kategorií, jež bude obsahovat všechny životní projevy jednotlivců, skupin i celé společnosti. Načež životní styl bude značit formu projevu života jednotlivců i skupin a zároveň bude mnohem více souviset s určitými podmínkami jejich práce, společenským životem, spoluprací se vzděláním a kulturními jevy, využíváním volného času apod.

Podobně vztah těchto kategorií interpretuje Kolesárová (2016, s. 40), která tvrdí, že jejich vztah vyplývá z jejich danosti. Zatímco o životním způsobu typicky hovoříme u konkrétní společnosti, tak životní styl je spjat s člověkem, každým jednotlivcem. Je zřejmé, že tyto kategorie nemůžeme postavit zvlášť, poněvadž společnost ovlivňuje jedince, a naopak každý jedinec má vliv na společnost, v níž žije. Vztah těchto pojmů nejlépe vyjadřuje následující věta: „Životní způsob je dynamickým atributem společnosti a základnou pro utváření životního stylu, který je naopak dynamickým atributem člověka a výrazem jeho sociálního statusu a individuality.“

Možným vztahem těchto pojmů se zabývali například Duffková a kol., kteří pro zřehlednění možných vazeb vytvořili následující schéma:

Obrázek 1: Vztah pojmů životní způsob – životní styl – životní sloh (Vlastní zpracování na základě schématu od Duffkové a kol. 2008, s. 66)

Obrázek č. 1 ukazuje možnosti, jak badatelé přistupují ke shodě či odlišnosti těchto termínů. Schéma a vztah obou kategorií je obohaceno o pojem životní sloh. S tímto termínem přišel v polovině minulého století Honzík (1958, s. 7–13), který životní sloh chápe jako uspořádaný systém životních forem, které jsou navzájem vztažné a skrze něž můžeme vnímat konkrétní společnosti v jisté historické situaci. Podle autora se jedná o formy: jednání, vztahů, vědomí i věcného prostředí. V tomto pojetí je vnímán životní sloh jako nadřazený termínu životního způsobu. Je patrné, že postupně byl termín životního slohu upozaděn, avšak dodnes se hojně používá ve spojitosti s architekturou a uměním (dnes se společností upřednostňujeme pojmy životní styl a životní způsob).

Podle Kolesárové (2016, s. 36) jeden z rozdílů mezi kategoriemi stylu a způsobu života tkví v tom, že s životním stylem se pojí mnoho dalších kategorií, které spojuje slovo „životní“. Tímto autorka odkazuje na pojmy jako je: kvalita života, životní úroveň, zdravý životní styl, životní scénář či životní dráha. Veškeré zmíněné termíny nejen že jednotlivě definují životní styl, ale současně ho i omezují. Každý ze zmíněných pojmů bychom mohli vysvětlit a zabývat se jím, avšak hlubší prozkoumání necháme na vlastním uvážení čtenáře. K této úvaze můžeme být kritický, jelikož jak víme z výše uvedených zdrojů, tyto termíny ovlivňují i životní způsob, který má zároveň vliv na životní styl a naopak.

Pro tuto práci není důležité lpět na rozdílech a vymezeních životního stylu a životního způsobu. Můžeme se přiklonit k myšlence Kolesárové, která zní, že životní způsob se týká spíše skupin a životní styl jednotlivců. Z povahy praktického výzkumu (viz kapitola 5 a 6), který je kvantitativně orientovaný, se zaměřujeme nejprve na každého jednotlivce zvlášť, avšak zároveň se jedná o výzkum skupiny mladých dospělých, což nám do dané míry opět znesnadňuje výběr vhodnějšího pojmu na základě tohoto uchopení. Z tohoto důvodu jsme ve výběru vhodnějšího pojmu pro název samotné práce upřednostnili uchopení Duffkové a kol., kteří styl života přiřazují především k individu jako my v této práci.

Zkoumání životního stylu jedinců i skupin je obtížné, jelikož životní styl je velice dynamická kategorie, jež se v průběhu života mění. Právě proto se omezíme pouze na některé z podkategorií životního stylu, na něž jsme schopni se jednoduše optat a klasifikovat jej. Konkrétněji se zaměříme na volný čas (viz definice Ivanová, Diderot, Dufková) a jaké jsou jejich hodnoty, respektive hodnotová orientace (viz definice Jandourek, Kolesárová, Linhart). V následující části se podíváme na oba z těchto determinantů životního stylu.

2.4 Volný čas jako součást životního stylu

Nejprve si vymežíme, co chápeme pod kategorií volného času a následně si porovnáme definice ze sociologických slovníků. Jandourek (2001, s. 49) píše, že se jedná o čas, který trávíme mimo pracovní dobu, zároveň do tohoto času počítá i dobu, již potřebujeme pro základní fyziologické činnosti, jako jsou spánek či jídlo. Zatímco Boudon a kol. (2004, s. 26/7) tvrdí, že volný čas představuje činnosti, jež se odlišují od domácích úkolů, práce, a dokonce i fyziologických potřeb (jídlo, spánek, péče o tělo).

Již díky těmto definicím můžeme pozorovat dva přístupy, které vysvětlují volný čas. S tímto rozlišením se můžeme setkat u Filipcové (1966), Vážanského (2001), Kolesárové (2016) či Janiše a Skopalové (2016), od nichž konkrétně budeme čerpat následující řádky dvou různých přístupů kategorií volného času.

První pohled vymezuje volný čas jako zbytkovou časovou jednotku, jež nám zůstane po odečtení povinných aktivit. Tento přístup nazýváme reziduální (negativní) teorií volného času. Janiš a Skopalová (2016, s. 14) jako autora této teorie považují zakladatele pedagogiky volného času Dumazediera, který volný čas chápal jako soubor aktivit, které neřadíme mezi pracovní, rodinné i jiné společenské závazky (včetně jídla, spánku a péče), jež člověk vykonává ze své vlastní vůle, za účelem, aby se pobavil, oddechl nebo aby zlepšoval svou tvůrčí kapacitu.

Druhou teorií je pozitivní definování volného času, jež oproti negativní nedává výčet, co volný čas nezahrnuje. Janiš a Skopalová (2016, s. 16) uvádí jako reprezentativní vymezení Bakaláře (1978), který tvrdí, že se jedná o čas, který si jedinec svobodně volí a činí v něm aktivity, jež mu přináší potěchu, zábavu, odpočinek a aktivity, které mu rozvíjejí i obnovují jeho duševní i tělesné schopnosti, eventuálně tvůrčí síly.

Oba pohledy korespondují s dalším pohledem Jandourka (2001, s. 49) na volný čas, který ve slovníku uvádí, že se jedná o dobu, kdy je jedinec oproštěn od cizího nátlaku a využívá ho podle vlastního uvážení. Zároveň doplňuje i třetí možnost, jak vymežit volný čas, jenž zní, že se jedná o dobu, kdy se člověk baví (volný čas a zábava jsou synonymy). Jelikož v těchto dvou větách nevidíme nic, co by vylučovalo, co není volný čas, jednalo by spíše o pozitivní vymezení. Pokud se ovšem vrátíme na začátek podkapitoly, kde uvádíme první část slovníkové definice od Jandourka, tak zde autor již říká, že se jedná o mimo pracovní dobu, což již spadá do negativní teorie.

Další dělení volného času uvádí Kolesárová (2016, s. 61), která poukazuje na odlišení mimopracovního času volného a vázaného. Vázaný volný čas představuje činnosti, jež jsou nutné a nečiníme je z čistého zájmu a ze svobodné vůle, konkrétněji se jedná o chod domácnosti, dopravu do zaměstnání či k lékaři apod. Dále se můžeme setkat s termínem „polovolný“ čas, s nímž operují Dumazedier či Filipcová. „Polovolný“ čas představuje činnosti, jež můžou někteří vykonávat ze zájmu a potěchy, avšak přináší i prospěch, např.: zahrádkaření. Zde je patrné, že se jedná spíše o subjektivní pohled toho, kdo činnost dělá.

Poslední členění, které si zde představíme je od Duffkové a kol. (2008, s. 155) kteří dělí volný čas podle toho, jak se střídá volný čas s pracovním časem. Podle toho pak rozdělujeme: denní volný čas (determinován na dobu po práci/škole a po dokončení povinností i základních činnostech doma), víkend (delší souvislý blok volna, při němž se můžeme více věnovat časově náročnějším aktivitám) a dovolená (během této doby často měníme i svůj životní styl.

V našem vymezení se přikloníme spíše ke starší teorii volného času, tedy k negativní a zároveň ho pojmem jako čas volný (nikoli vázaný). Námi vymezený volný čas zahrnuje veškeré aktivity, jež činíme mimo práci či školu a neobsahuje ani činnosti, které děláme, protože musíme nebo jsou potřeba. Ku příkladu do volného času nepatří čas, kdy doma uklízíme či vaříme, doba, kterou strávíme na cestě do práce či z práce nebo i doba, kdy spíme. Naopak do volného času budou patřit aktivity, kdy se bavíme, odpočíváme, relaxujeme či se nějakým způsobem rozvíjíme, zdokonalujeme, ale zároveň je činíme z vlastní vůle. Tímto vymezením myslíme i aktivity tzv „polovolného“ času (učení, čtení nebo i často uváděné zahrádkaření a chalupaření), které činíme, protože sami chceme.

Ze všech výše uvedených definic je patrné, že ve volném čase můžeme dělat několik různých aktivit. V následujícím výčtu si představíme jedno z možných dělení těchto volnočasových činností, které uvádí Duffková a kol. (2008, s. 156–161):

- Vzdělávací aktivity – individuální sebevzdělávání, různé přednášky, kroužky...
- Kulturní aktivity – tvořivé činnosti (provozování hudby, malování, vytváření dekorací), návštěva koncertu či divadla, sledování TV...
- Hobby manuální aktivity – mnoho činností rozmanitého zájmu, zahrnuje děláni činnosti i na amatérské úrovni, ale aktivitou si nevydělává
- Sociální aktivity – rozvíjení mezilidských vztahů a sociálních kontaktů
- Sportovní aktivity – možnou součástí jsou adrenalinové sporty

- Rekreční a cestovatelské aktivity – často spojené se sportovními činnostmi, výlety, chalupaření či zahrádkaření
- Veřejné aktivity – jakýkoli typ angažování jedince ve veřejných záležitostech, např.: řešení problémů komunit i celospolečenských problémů, aktivity spojené s ekologickými problémy či demonstracemi apod.

To, co činíme ve svém volném čase, co za různou volnočasovou aktivitu si vybereme se odráží i v našem životním stylu. Jak konstatují Kraus a Poláčková (2001, s.153–163) životní styl (který pojímají za synonymum životního způsobu) si člověk volí sám a sám ho i ovlivňuje. Jedná se o souhrn: mínění i úsudků, postojů i přístupů, temperamentových vlastností a návyků, jež jsou trvalé a zcela individuální, specifické pro každého jednotlivce, čímž vystihují svéráznost chování každého z nás. Podle autorů životní styl je úzce spjatý s hodnotami, cíli, ideály i životními plány. Zároveň styl života ovlivňuje tradice, obyčeje, zvyky a mravy konkrétní společnosti. V následující podkapitole se podíváme na vyzdvihované hodnoty, které jsou uvedené v několika definicích životního stylu a zároveň se od nich odvíjí co činíme ve svém volném čase.

2.5 Hodnoty jako součást životního stylu

Pojem hodnota je obtížně uchopitelný, různé vědní disciplíny na něj nahlíží odlišně a též i odborníci, badatelé. V obecnějším smyslu je podle Jandourka (2001, s. 97) hodnota vědomá či nevědomá vize (představa) na to, co je žádané. Následně tento termín můžeme nacházet v mnoha významech, například: Hodnota je postoj k objektu, jež může být kladný či záporný. V druhém významu pojímáme hodnoty jako měřítko pro naše vlastní rozhodování a jednání, kde v mnoha případech vytváří podmínky pro posouzení správnosti daného jednání, které může být ve společnosti více či méně žádané.

V publikaci Studie o hodnotách Prudký a kol. (2009a. s. 184) zřehlednili několik rozmanitých vymezení pojmu hodnota do následující podoby: Hodnoty můžeme chápat jako termíny či mínění, které se pojí s žádoucími cíli, nebo je můžeme interpretovat jako zdroj chování, jež vyčnívá z konkrétních případů a zároveň určuje, jaký si zvolíme cíl a nebo nám hodnoty mohou sloužit jako směrnice, která nám pomáhá posuzovat chování a jevy, u jednotlivců si to můžeme představit jako unikátní motivační složku, kterou má každý z nás organizovanou podle toho, co je pro něj důležité (relativní důležitost).

V další definici (Spousta, ed., 2008, s. 243) chápou hodnoty jako vše, co zajišťuje existenci člověka, a to v nejširším slova smyslu. Hodnoty zahrnují vše, co má pro nás samotné cenu a zároveň co nám napomáhá uspokojovat naše potřeby, zájmy, ideály i cíle, a to v oblastech života, sociální a duchovní. Všechny výše uvedené definice spojuje vyjádření spojitosti hodnot a postojů. Této vazby si všimnul také Prudký a kol. (A, 2009, s. 184), kteří tvrdí, že právě hodnoty jsou mnohdy zdrojem postojů (popř. jejich abstrakcí) a přesvědčení, které vztahujeme ke konkrétním věcem (objektům) – viz geneze hodnot (srov. Sociologická encyklopedie, 2018, online)

Odlíšnější, a přesto blízkou definici můžeme nalézt v Cambridge slovníku (2023, online), kde se můžeme dočíst, že hodnoty představují přesvědčení jedinců, především o tom, co je správné, přijatelné či špatné a zároveň reprezentují, co je pro jednotlivce v životě nejdůležitější. Zároveň hodnoty ovlivňují lidské chování. Existují např.: rodinné hodnoty, tradiční hodnoty či morální hodnoty.

Morální hodnoty a samotné hodnoty v sociálně psychologickém pojetí vymezují Průcha, Walterová a Mareš (2003, s. 91/92), kteří tvrdí, že hodnoty se odvíjí od subjektivního posouzení (hodnocení) každého z nás, záleží na tom, jakou čemu dáváme důležitost. Hodnoty se tedy odvíjí od míry důležitosti nás samotných a záleží na každém z nás, jakou míru přikládáme konkrétním symbolům, jevům, věcem či lidem. Během procesu socializace (proces začleňování se do soc. skupin) a v průběhu enkulturace (proces včlenění se do kultury a žití ve společnosti) si zvnitřňujeme vlastní hodnoty a hodnotovou orientaci. Je patrné, že některé hodnoty sdílí celá společnost či některé skupiny. Zde autoři mluví i o morálních hodnotách, které jsou charakteristické svou trvalostí, oproti tomu některé hodnoty nemají dlouhého trvání nebo jsou proměnlivé.

V této definici se objevuje termín hodnotová orientace, který se odvíjí od hodnocení každého jedince. Ačkoli tyto pojmy spolu úzce souvisejí, nemůžeme je substituovat či je brát jako jedno a to samé. Prudký a kol. (2009b, s. 23) vysvětlují jejich vztah následovně: Hodnoty si utváříme na základě hodnocení, avšak zároveň jsou hodnoty tvůrcem dalšího hodnocení. Oproti tomu hodnocení zahrnuje samotné hodnoty, které chápeme jako zdroje hodnocení. Faktem je, že hodnoty nemohou být hodnoceny, jelikož je právě hodnocení podmíněno hodnotami.

Členění a typů hodnot či hodnotové orientace existuje mnoho. Můžeme naleznout řadu různých prací a publikací, které se na tuto problematiku zaměřují. My si z důvodu porovnání a možného zkoumání vybereme stejnou typologii hodnot, jako použili spoluautoři brněnského sborníku, kteří publikovali článek s názvem Typologie hodnot u vysokoškolských studentek (Jelínková, Tyrlík, 2005, s. 85–91). Autoři uvádí následujících 10 hodnot, na které se i my budeme v šetření dotazovat: mít sociální postavení a prestiž, být schopný a úspěšný, žít příjemně a pohodlně, žít zajímavý a vzrušující život, být svobodný a nezávislý, poznávat a rozumět světu a lidem, pomáhat a být užitečný druhým lidem, pracovat pro dobro skupiny a společnosti, být uznávaný a ceněný druhými lidmi, žít pro rodinu, mít a vychovávat děti.

V této a předchozí podkapitole jsme se zabývali determinanty, které ovlivňují životní styl. Během vymezování pojmů hodnot a volného času jsme uvedli možné typologie daných pojmů, jež budou výchozí pro praktickou část diplomové práce. Do třetice si uvedeme možné typologie samotného životního stylu. Všechny možné druhy třídění nám budou sloužit k vzájemnému porovnání a větší komplexitě našeho zkoumaného souboru.

2.6 Typologie životního stylu

Obsahem této podkapitoly bude představení několika možných typologií životního stylu a následné vybrání jedné z nich, kterou použijeme v dotazníkovém šetření. Začneme od nejstarší německé teorie od psychologa Sprangera (1928, s. 109–246), který styl života rozčlenil do šesti typů na základě jejich hodnotové orientace na:

- **Teoretický typ** – vědecký typ, hledá a systematizuje
- **Ekonomický typ** – zájem o užitek
- **Estetický typ** – zájem o harmonii
- **Sociální typ** – rodinný typ, miluje lidi
- **Politický typ** – zájem o moc
- **Náboženský typ** – zájem o celistvost, jednotu

Následující členění životního stylu můžeme nalézt v knize od Havlíka (1996, s. 76). Zároveň podobné dělení můžeme najít v publikaci od Krause a Poláckové (2001, s. 154). Oba zdroje rozčleňují styl života do následujících tří (čtyř) osobnostních typů:

- **Životní styl s náplní do studia (a práce)** – představitelé tohoto stylu jsou vášniví čtenáři, rádi cestují a poznávají (kulturu, dějiny a umění), rádi chodí do divadla nebo na koncerty, popřípadě sledují televizi
- **Životní styl s nejvyšší hodnotou hraní** – reprezentanti toho stylu během celého roku neustále něco hrají nebo slaví (sportovci, sportovní fanoušci, návštěvníci poutí či jiných zábavních parků)
- **Životní styl s rozjímáním** – zástupci tohoto stylu jsou často samotáři či lidé, kteří žijí v menších komunitách, ze zvyku se nejedná o rodinné typy
- **Životní styl se slavením** – přidává pouze v závorce Havlík, blíže jej nespecifikuje

Další rozdělení pochází z dat, jež byly uvedeny v knize Proměny české mládeže: Česká mládež v pohledu sociologických výzkumů. Sak (2000, s. 148/9) vytvořil 5 skupin na základě dat z výzkumů. Jednotlivé kategorie utvořil na základě volnočasových aktivit, v nichž se jedinci seskupovali. Tyto seskupení pak nazval podle jejich hlavních rysů jako: **kulturní, sportovní, introvertně konzumní, extrovertní a manuální.**

Tyto styly můžeme vidět jako částečně obdobné s předchozí kategorizací: kulturní jako ekvivalent životního stylu s náplní do studia, sportovní charakteristiku jako totéž, co životní styl s nejvyšší hodnotou hraní a životní styl s rozjímáním odpovídá Sakově introvertně konzumní charakteristice. Extrovertní a manuální charakteristice neodpovídá žádný z výše uvedených. Zároveň můžeme vidět minimální shodnost těchto dělení s typologií od Sprangera.

Následující dělení je také značně odlišné, pochází od výše uvedených autorů – Krause a Poláčkové (2001, s. 154–155), kteří životní styl rozdělují podle toho, jak dokážeme prožívat, vnímat a odlučovat či slučovat svůj pracovní život s volnočasovými aktivitami:

- **Pracovně orientovaný životní styl** – zástupci tohoto stylu pokládají svůj profesionální život za hlavní smysl svého života a jejich volný čas tvoří spíše zbytkovou část dne, kterou tráví především odpočinkem, relaxací a načerpání sil
- **Hédonistický životní styl** – pro představitele toho stylu jsou nejdůležitější jejich zájmy ve volném čase, rodina a soukromí, práci chápou jako nezbytná k tomu, aby si svůj volný čas mohli užívat
- **Celistvý životní styl** – reprezentanti toho stylu se snaží, aby neoddělovali ve svém životě práci a svůj volný čas

Všechny tyto typologie životního stylu mají přes všechny odlišnosti něco společného, přesněji jsou více než dvacet let staré. Existuje mnoho moderních a alternativních životních stylů, které by se daly uvést v početném výčtu. Pro zpřehlednění si uvedeme právě jedno skromnější modernější členění, které pochází z internetového článku Lifestyle Psychology, jež publikovala indická online vzdělávací platforma Unacademy (2023, online). Konkrétněji se jedná o osm kategorií životní stylu, které mohou být založeny na naší preferenci, práci či kultuře:

- **Aktivní životní styl** – představitelé tohoto stylu jsou většinou extroverti, kteří se cítí dobře díky tomu, že cvičí, socializují se a milují svou práci. Tito jedinci využívají svou energii na maximum, avšak nemusí být produktivní celý den.
- **Zdravý životní styl** – zástupci tohoto stylu se vyhýbají nezdravému jídlu a fast foodum. Dbají na konzumaci výživných potravin, zdravou stravu a snaží se být aktivní. Zdravý životní styl se považuje za první krok k aktivnímu životnímu stylu.
- **Sólový (volný) životní styl** – jedinci tohoto stylu jsou samotáři, v mnoha ohledech se jedná o nezávislé jedince, kteří rádi jedí, cestují a vydělávají, ale vše podnikají sami. Jedná se o zodpovědné lidi, jež mohou dosáhnout čehokoli, co chtějí. Mají na starosti jen sami sebe a vyhovuje jim to.
- **Venkovský životní styl** – reprezentanti tohoto stylu žijí na vesnicích, blízko přírody. Vyhovuje jim poklidný způsob života, nepotřebují žádné vysoké společenské postavení, jsou šťastní, kde jsou. Tito lidé pracují často jako farmáři a často mívají svou každodenní rutinu.
- **Městský životní styl** – zástupci tohoto životního styl se koncentrují ve městech, vyhovuje jim rychlý životní styl, jelikož stihají dělat a zkoumat několik věcí najednou. Zároveň jim život ve městě může přinést několik příležitostí či materiálních cílů. Život ve městě jim často přijde tvrdý, ale zároveň vzrušující.
- **Nomádský životní styl** – jedná se o lidi, kteří se často toulají z místa na místo, vyhýbají se připoutání k čemukoli. Je jim dobře, když se pohybují z místa na místo (nemají bezpečí, stabilitu či zázemí). Tento styl je nazvaný po starověkých lidech, kteří žili ve střední Asii a pohybovali se z místa na místo s koňmi.
- **Bohémský životní styl** – představitelé tohoto životního stylu jsou umělci, kteří mají rádi dobrodružství, cestování a hudbu. Tento styl je považován také za duchovní životní styl.

- **Digitální životní styl** – reprezentanti tohoto stylu žijí rádi online. V současné době v tomto stylu žije téměř každý z nás polovinu dne. Postupem času se stále více my i vše okolo nás digitalizuje. O tom, jestli to je dobře či špatně se vedou dlouhodobé diskuse.

Jak jsme již zmínili ve výčtech rozmanitých životních stylů bychom mohli pokračovat a zabývat se ku příkladu dalšími kategoriemi, které se omezují na jídlo (veganství, vegetariánství) nebo styly, které mohou ovlivňovat vaše názory, jak se odíváte a co posloucháte za hudbu (punkerši, gothic, emo) či bychom mohli rozebírat životní styl trampů, chatařů, vodáků atd.

Podstatné je si říct, že málokdo se dokáže zařadit čistě do jedné či druhé kategorie životního stylu. Mnohdy se různě styly prolínají, a tudíž nemusí každý mít jeden specifický životní styl. Zároveň se styly během života, v souvislosti s různými možnostmi a okolnostmi, můžou vyvíjet a měnit. V následující kapitole se podíváme na dva aktuální fenomény, které ovlivňují životní styly jedinců nebo je dokonce můžeme pojímat za samostatné životní styly.

3 SOUVISEJÍCÍ SOUČASNÉ FENOMÉNY

Jak jsme výše avizovali, v této kapitole se podíváme na možné fenomény, které mohou ovlivnit životní styl, volný čas i hodnoty jedinců. Zároveň právě tyto dva fenomény můžeme vnímat jako alternativní životní styly. Musíme si uvědomit, že uvedené jevy by mohly být předmětem samostatného zkoumání a můžeme jenom o nich najít mnoho odborných prací, článků i publikací. Pro naše účely si je představíme pouze ve stručnosti, jelikož nejsou naším hlavním důvodem bádání, ale chceme pouze zjistit, zdali jsou relevantní pro tento výzkum a pokud ano, tak v jakém zastoupení.

3.1 Fenomén singles

V první řadě si definujeme, kdo je vlastně single. Na základě nejstarší úvahy bychom při vymezení singles mohli vycházet z anglického překladu, který tímto pojmem označuje nezadané, též svobodné jedince, nebo také lidi, kteří nejsou ženatí/vdané (srov. Single, 2023, online; Single: adjective, noun, 2023, online). Kdo je ovšem svobodný? V současné době tímto termínem rozumíme (z pohledu práva, demografie) muže a ženy, jejichž rodinný stav je svobodný/á.

Podle Kalibové a kol. (2009, s. 113) rodinný stav je podstatný sociální, demografický, statistický a právní indikátor, jenž rozděluje obyvatelstvo dle vazby na manželství a rodinu. Následně odlišují jedince na svobodné, ženaté/vdané, rozvedené a ovdovělé. Již ve srovnání s těmito dvěma zdroji narážíme na problém. Pokud bychom vycházeli z druhého zdroje, tak ten tvrdí, že svobodný je ten/ta, kdo není: ženatý/vdaná, rozvedený/á a ovdovělý/á. Oproti tomu jedno ze slovníkových vymezení uvádí, že single neboli svobodný je kdokoli, kdo není v manželství (není ženatý či vdaná), což znamená, že single jsou nejen svobodní, ale i rozvedení nebo ovdovělí lidé. Avšak nás více zajímají následující sociologická vymezení.

Dále termín singles definuje Jandourek, který jím označuje jedince, jež nechtějí vstupovat do manželství ani partnerství, jelikož je život v samotě ve své podstatě uspokojuje (vnímá to jako zvolený životní styl). Autor také říká, že život bez stálého partnera jim umožňuje se více věnovat své práci a kariéru, mohou vstupovat do více sexuálních vztahů a také se mohou více věnovat vlastním zálibám. Toto vymezení je především na základě motivů, jelikož jedincům život o samotě vyhovuje. Na druhou stranu, aby tato definice byla platná, museli bychom z ní vyloučit svobodně rodiče a osoby v celibátu, abychom singles mohli chápat jako život v samotě bez stálého partnera (in Drotován, Bleha, 2008, s. 64/5)

Tomášek (2006, s. 96–101) ve své studii hovoří o zažité základní představě kritérií, díky níž označujeme jedince jako singles, která zní: ekonomicky samostatný jedinec bez partnera či partnerky. Zároveň Tomášek v tomto článku poukazuje na fakt, že existuje několik alternativních vztahů, jejichž představitele můžeme taktéž řadit mezi singles, jimiž jsou:

- Jedinci žijící sami, kteří mají milenky/milence (ti často bývají ženatí/vdané)
- Muži a ženy, kteří upřednostňují tzv. víkendové vztahy (manželství) a LAT vztahy (living apart together, též jedinci, kteří jsou spolu v partnerství či jsou vnímáni jako partneři, ale žijí zvlášť)
- Lidé, kteří mají vztah na dálku nebo mají krátkodobé nárazové vztahy
- Zástupci z tzv. otevřených vztahů („partneři“ si často dovolují mít vztah i s někým jiným nebo lidé, kteří se neustále rozcházejí a následně se dávají opět dohromady)
- Přítel/kyně do nepohody (hovorověji řečeno „kamarád/ka s výhodami“, jedinci spolu nemají dlouhodobý vztah, často si jeden s druhým nedokážou představit ani rodinu, ale je mezi nimi fyzická přitažlivost a soustředí se především na sexuální sféru)
- Jedinci, kteří si dokazují, že je někdo chce, ale zároveň chtějí být single – tzv. hra na dokazování si

Již z těchto vymezení můžeme vnímat, jak složité je označit někoho, že je single. Z výčtu výše vidíme, že důvodů, proč je člověk sám bez partnera či partnerky existuje několik. Ať už to je z důvodu, že singles jedincům často vyhovuje udržovat s někým jen sexuální vztah, nebo chtějí partnera/ku, ale nechtějí s ní/m bydlet či jim vyhovuje mít pouze milence/milenky. Tak či onak svobodné jedince, můžeme rozdělit na ty, co chtějí být sami a na ty, co spadají do singles, ale rádi by partnera/partnerku měli.

V této práci budeme singles vnímat v nejzákladnější vymezení, tedy jako jedince, kteří jsou sami, bez partnera/partnerky. Zároveň rozlišíme singles na ty, co to tak chtějí (být sami) a na ty, kteří to tak nechtějí (rádi by měli partnera/partnerku). Tyto údaje mohou mimo jiné souviset s tím, zdali jedinec chce mít manžela/ku, děti a rodinu, ale nemůže toho pravého partnera/pravou partnerku najít (důvodů, proč někdo nemůže najít vhodný protějšek existuje mnoho: uzavřenost, vybíravost, přílišné nároky, bojácnost, nedostatečné sebevědomí atd.). V následující části se podíváme na fenomén bezdětnosti, jehož možnou příčinou může být právě absence partnera/ky v životě.

3.2 Fenomén bezdětnosti

V českém prostředí je fenomén bezdětnosti nepochybně spjat s Hanou Haškovou, která je autorkou (popřípadě spoluautorkou) mnoha publikací a článků, které pojednávají právě o tomto jevu. Z tohoto důvodu se opřeme o její publikace, z nichž často vychází i další české zdroje, konkrétněji o knihy: Fenomén bezdětnosti v sociologické a demografické perspektivě (2006) a Fenomén bezdětnosti (2009). Jak vypovídá ze samotného názvu bezdětný člověk je jedinec, který nemá dítě/děti. Vysvětlit nějak jinak význam tohoto jevu nelze, bezdětní jsou muži i ženy bez jakékoli bližší charakteristiky. Jedinci mohou být bezdětní na základě vlastní volby či nikoli a zároveň každý může být dobrovolně nebo nedobrovolně bez/dětný. Následně si toto členění přiblížíme.

V širším slova smyslu můžeme podle Haškové (2006, s. 12) bezdětnost chápat jako stav, který je charakteristický absencí rodičovství. Bezdětnost může mít mnoho rozmanitých důvodů a podob, může ji například způsobovat: odkládání rodičovství na později, rozhodnutí pro celý život bez dětí, sterilita, neplodnost atd. Z tohoto výčtu je patrné, že můžeme rozlišovat dočasnou nebo celoživotní bezdětnost. Na samotný stav bezdětnosti může bezdětný/bezdětná i jejich okolí nahlížet různě, jako na volbu či na ztrátu, nebo jako na individuální či společenský problém. Tyto pohledy se průběhem času mohou měnit a mohou je ovlivňovat i diskuse v médiích, které tento sociodemografický trend mohou více či méně rozebírat, a to z různých úhlů pohledu.

Postoj médií je v každém případě stigmatizující, ať je bezdětnost zapříčiněna dobrovolně, kdy okolí bezdětné odsuzuje, že jsou sobečtí, nebo nedobrovolně, kdy naopak bezdětní jsou zaplavováni vlnou lítosti. Ovšem z výzkumů vyplývá, že ačkoli se o bezdětnosti mluví jako o věci, již je záležitostí volby, tak málokterý bezdětný jedinec ji popisuje jako definitivní a jednoznačné rozhodnutí – volbu, jinak řečeno definitivní volbu o bezdětnosti činí málokdo. Je zřejmé, že označení definitivní bezdětnosti můžeme použít až ve staří jednotlivců (většinou u žen s nástupem menopauzy a u mužů a až do konce života). (Hašková, 2009, s. 123–128) Pro větší přehlednost dělení bezdětných si uvedeme následující schéma (viz obrázek 2).

Obrázek 2: Typy bezdětných členěné podle ne/dobrovolnosti bezdětnosti z pohledu bezdětné/ho (Vlastní zpracování schématu (Hašková, 2006, s. 13))

Z výše uvedených údajů vyplývá, že u námi zvoleného výzkumného souboru mladých dospělých ve věku 20–32 let nemůžeme hovořit o celoživotní bezdětnosti, ale prozatím jen o jedincích, kteří jsou buď nedobrovolně bezdětní nebo dobrovolně odkládají rodičovství. Hašková (2009, s. 165/6) dále tuto kategorii rozšiřuje o jedince, kteří se prozatím nerozhodli o své (bez)dětnosti.

S výše uvedenými typy bezdětných souvisí mimo jiné i údaje o tom, co zapříčiňuje případné prodlužování období bezdětnosti. Podle toho bychom mohli bezdětné členit na: jedince spějící k rodičovství (uvažují o něm); muže a ženy, kteří odkládají rodičovství (až dostudují, až budou mít zaměstnání či partnera apod.); lidi, kteří se prozatím nerozhodli, jestli ne/chtějí dítě; osoby, které se smiřují se svou bezdětností bez možnosti volby (bez)dětnosti. Dále také prodlužování bezdětnosti mohou ovlivňovat faktory hodnotové a socioekonomické (preference, finance atd.) (Hašková, 2009, s. 161–175)

Nyní se od vymezení bezdětnosti přesuneme ke statistickým údajům o ní. V první kapitole jsme rozebírali, jaká byla a je v českém prostředí úhrnná plodnost, jejíž údaje jsou neodmyslitelně spojené s údaji o bezdětnosti (viz tabulka 1). Aktuálně postačí připomenout, že v roce 2021 se v průměru na jednu ženu narodilo 1,83 dětí, což je stále málo oproti žádané úhrnné plodnosti, jež by měla dosahovat hodnoty 2,1.

Tabulka 1: **Plodnost žen – podíl počtu bezdětných žen**

Rok sčítání	Ženy ve věku 15 a více let	Počet bezdětných žen (0 narozených dětí)	Podíl bezdětných žen (uvedeno v %)
1991	4 245 295	885 338	20,9
2001	4 440 630	819 407	18,5
2011	4 586 090	995 900	21,7
2021	4 512 181	993 155	22

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ (Plodnost žen, 2022, online)

Z výše uvedené tabulky, jež vychází z údajů o sčítání lidu, můžeme přehledně vyčíst, kolik bezdětných žen v reprodukčním věku bylo v České republice v letech 1991, 2001, 2011 a 2021. Údaje jsme následně převedli i na procenta, abychom viděli, kolik v dané roky bylo z celkové populace žen (ve věku od 15 do 49) bez dětí. Výsledná data se pohybují okolo 20 % a právě hodnota v roce 2021 byla nejvyšší v počtu bezdětných žen. V další tabulce si uvedeme tato data z roku 2021 determinovaná věkem, který je relevantní pro praktickou část práce.

Tabulka 2: **Podíl počtu bezdětných žen podle věku v roce 2021**

Věk žen	Počet žen v uvedeném věku	Počet bezdětných žen	Podíl bezdětných žen (uvedeno v %)
Ženy ve věku 15 a více let celkem	4 512 181	993 155	22
20–24	231 724	201 267	86,9
25–29	290 569	178 338	61,4
30–34	333 508	112 638	33,8

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ (Tabulka: Ženy..., 2023, online)

Z druhé tabulky je patrné, kolik z počtu žen v dané věkové kategorii bylo bezdětných. Dále můžeme vyčíst, že s rostoucím věkem má stále větší podíl žen dítě/děti, avšak i v poslední věkové kategorii 30–34 let je stále třetina z žen bezdětná. Pokud chceme učít přibližný průměr na námi zkoumanou skupinu v praktické části (20–32 let), rozdělíme poslední věkovou kategorii na polovinu a následně nám vyjde, že přibližně 63,3 % žen ve věkové

kategorii 20–32 let byly v roce 2021 bezdětné a naopak 36,7 % žen dítě/děti měly. Poslední tabulku si determinujeme požadovaným věkem (20–32 let) a nejvyšším dosaženým vzděláním u bezdětných žen.

Tabulka 3: **Počet žen ve věku 20–32 let dle vzdělání (r. 2021)**

Vzdělání žen ve věku 20–32 let	Celkový počet žen	Počet bezdětných žen	Podíl bezdětných žen (uvedeno v %)
Bez vzdělání	3 305	1 487	45
ZŠ (vč. neukončeného)	50 468	22 753	45
SŠ bez maturity (výuční list)	98 956	50 191	50,8
SŠ s maturitou (vč. nástavbového)	273 084	195 306	71,5
VOŠ + konzervatoř	24 492	15 131	61,8
VŠ	203 839	139 698	68,5
Nezjištěno	34 903	11 385	32,5
Celkem	689 047	435 951	63,3

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ (Tabulka: Ženy..., 2023, online)

Z poslední tabulky, kterou si uvedeme vyplývá, že největší podíl bezdětných žen je u těch, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je střední škola s maturitou. Oproti tomu mnohé studie (např.: Hašková, 2006, s. 96) poukazují na fakt, že ženy s vyšším vzděláním bývají častěji bezdětné. Tento rozdíl bude nejspíše zapříčiněn věkovou kategorií žen (20–32 let), jelikož mladší ženy nebudou mít prozatím uzavřené vyšší vzdělání nežli maturitu, jelikož ještě studují. Pro uvedenou věkovou kategorii bezdětných žen také platí, že nejvíce z nich má uzavřenou SŠ s maturitou, druhé v pořadí mají vysokoškolské vzdělání a třetí mají výuční list. Oproti tomu více dětí mají ženy s nižším vzděláním (ZŠ) nebo bez vzdělání.

Jak jsme podotkli již výše, mnozí autoři pojmají bezdětnost jako životní styl, což můžeme vnímat jako pravdivé z pohledu toho, že naše (bez)dětnost je záležitostí volby, stejně jako náš životní styl. V podkapitole 2.3 jsme zmínili pojmy jako životní styl, životní způsob, životní dráha či životní úroveň, které nepochybně souvisí s tím, jak si svůj život plánujeme či představujeme. Od těchto záležitostí se odvíjí naše životy: pracovní kariéra, volný čas i žebříček hodnot, který určuje, co je pro nás jak podstatné.

Zároveň součástí mnohých lidských životů jsou děti, které mohou být plánované i neplánované, také mohou být chtěné, avšak i nechtěné, anebo mohou být pro někoho životním cílem či smyslem. Děti nepochybně ovlivňují pojmy, které spojujeme s životním stylem. V mnoha ohledech bychom dítě mohli považovat za omezující či přitěžující pro náš samotný život (též pro nás: volný čas, životní dráhu, životní úroveň či i náš životní styl). Na druhou stranu v dětech můžeme nacházet smysl, bohatství a pak náš život zlepšují, zkvalitňují (hodnoty). Nechceme zde vyzdvihovat, že jedno rozhodnutí je dobré a druhé špatné, ale chceme se hlouběji podívat na to, co dospělé vede k jedné či druhé volbě.

4 DÍTĚ: ANO ČI NE?

Dítě a ne/plánování rodičovství je nepochybně velkým životním rozhodnutím, jež ovlivňuje nejen životy či životní styly jednotlivců, ale i kulturu společnosti, včetně demografického vývoje dané společnosti. Pokud z výše uvedených dat víme, že dle statistických údajů v ČR by měla být porodnost vyšší, nežli je (ačkoliv během posledních 10 let mírně roste), znamená to, že plodní dospělí jedinci nechtějí mít více než dvě děti? V následující kapitole se podíváme, jak vypadá současná doba a jaké názory a představy mají mladí dospělí na rodičovství.

4.1 Vybraná specifika dnešní doby

Současná doba je charakteristická nezměrnými možnostmi, každý z nás si může „nalajnovat“ svůj život. Nikdy předtím člověk neměl tolik možností, jak může trávit svůj volný čas (vliv televize, mobilu, internetu). Nikdy dříve nebylo tolik prostoru proto se rozhodnout sám jako v posledních letech, a to i s ohledem na zmíněné rodičovství. Díky vynálezům úspěšných antikoncepčních metod se žena i muž mohou rozhodnout, zda chtějí mít dítě, kdy ho chtějí mít či popřípadě kolik chtějí mít dětí, o čemž se zmiňují například autoři publikace *Na prahu dospělosti* (Katrňák a kol., 2010, s. 127).

Na druhé straně nastalo i spousta změn v samotné společnosti – otevřené hranice pro cestování, poznávání, mnoho šancí na studování a spousta příležitostí kariérních vzestupů pro každého a nesčetně možností se v ledasčem zdokonalovat. Zároveň digitalizovaná doba umožňuje „nadrozměr“ informací z nejrůznějších oblastí zájmů, avšak zasahuje i do otázky lidství, kdy většina z nás kouká více do mobilu a komunikuje přes něj, než abychom žili v přítomném okamžiku a informace či zážitky si získali jinými způsoby než v online světě, kde jsme přehlčeni spoustou sdělení, zpráv atd.

Ano, je pravdou, že všelijakých životních příležitostí máme mnoho, ale většina z nich není zadarmo. Čímž poukazujeme na situaci neustálého zdražování, krizi, jež se týká bytových situací, otázky stravování, přežití apod. Všechny tyto záležitosti ovlivňují rozhodování mladých dospělých, jestli ne/chtějí děti, zdali je zvládnou uživit nebo jestli dítě pro ně samotné není překážkou v jejich volném čase nebo bariérou ve studijním, kariérním či jiném osobním rozvoji.

Záležitostí, které tento proces životního rozhodování ovlivňují je samozřejmě mnohem více a o každém z výše uvedených témat bychom mohli napsat spousta informací a faktů, jež by vystačily na mnoho stran, avšak k důkladnějšímu prozkoumání odkážeme pouze na zdroje samotné práce, které buď o daných tématech sami pojednávají či na ně odkazují (viz Hašková, Rabušic, Katrňák, Kolesárová atd.). V následující části práce se podíváme na to, jaké konkrétní představy mají mladí dospělí o rodičovství a jaké mají nejčastější argumenty pro a proti tomu mít dítě/děti.

4.2 Názory mladých na rodičovství

Řada výše zmíněných eventualit každého jedince ovlivňuje, někdy vědomě a jindy nevědomě. Existuje řada dobrých i špatných důvodů, které se každému člověku mohou honit hlavou, když se rozhoduje, jestli chce či nechce být rodičem. Častým výsledkem je pak odsouvání rodičovství do pozdějších let (viz fenomén bezdětnosti). Okolo nás můžeme slyšet důvody typu: až dostuduji, až dosáhnu této pozice či až najdu práci, která mě baví, až budu mít vhodného partnera, až budu mít vlastní bydlení, až bude dostatek financí apod. V takovémto případě se pak můžeme ptát, zdali je doopravdy někdy vhodná doba na to mít potomka?

Katrňák a kol. (2010, s. 127/8) se zmiňují o tzv. reprodukčních strategiích, které utváří oblast života především u mladých lidí a je třeba jej přizpůsobit bu i podřídit tíže profesní kariéry nebo jiných aktivit. Každý jedinec někdy stál, stojí či bude stát před rozhodnutím, kam má jeho život směřovat, jaký má být jeho životní cíl a dráha, po čem vlastně touží a kterým směrem se má nebo i chce vlastně vydat. Právě jednou z možností a zároveň rolí, z nichž má mladý dospělý na výběr, je i role rodiče.

Během tohoto rozhodování vyvstává mnoho otázek typu: „mohu si dítě dovolit, chci dítě nebo jich chci více?“ V rámci odpovědí bychom mohli udělat dvě pomyslné kupičky z nichž by první obsahovala veškerá negativa a ta druhá by zahrnovala pozitiva, čemuž se budeme věnovat právě v nadcházejících odstavcích. Přesněji se jedná o výzkum, který uvedl právě Katrňák a kol. v publikaci Na prahu dospělosti, který se pokusíme v praktické části částečně replikovat, abychom věděli, zdali zkoumané oblasti jsou aktuální či nikoli.

Nevýhody rodičovství

Mladí jedinci mají jasné představy o tom, co se v jejich životě změní, když budou chtít mít dítě. Jedním z nejvýraznějších faktorů, kterého se obávají, je **finanční zátěž**, s níž i dle výzkumů mladí počítají (zároveň to může být důvod, proč nechtějí dítě, popřípadě nechtějí další dítě). Ono zhoršení ekonomické situace rodiny vnímají stejně muži i ženy, kteří tak obětují své přímé náklady. Přímé náklady zahrnují zdravotní péči o dítě, jeho vzdělání, zájmové kroužky atd. Oproti tomu existují nepřímé náklady, nichž se musí rodič také mnohdy vzdát. Pod nepřímými náklady si představme vlastní příležitosti rodičů kupříkladu na profesní či studijní rozvoj, jejich zájmy, nezávislost i svobodu a také musí obětovat svůj volný čas. Konkrétněji v uvedeném výzkumu Katrňák a kol. uvádí, že přes 70 % respondentů očekává, že s příchodem dítěte si toho nebudou moci tolik dovolit.

Další, co Katrňák a kol. (2010, s. 145/6) uvádí jako negativum rodičovství je zároveň i pozitivum, kterým je **emocionální stránka**. Ve smyslu emočních benefitů míníme štěstí, radost i spokojenost, kterou s sebou rodičovství přináší. Na druhou stránku nesmíme opomenout na emocionální výdaje rodičů, jež spojujeme se zodpovědností za dítě a jeho chování, dále se strachem o jeho zabezpečení, zdraví či úspěšnost (Arnold et al. in Katrňák a kol., 2010, s. 146). Z výzkumu opět vyplývá, že mladí lidé si jsou vědomí psychické zátěže, která je spojená s příchodem dítěte. Celkově emoční výdaje si mnohem více připouštějí ženy, což je odůvodněno jejich hlavním podílem péče o dítě.

V neposlední řadě mezi nevýhody rodičovství můžeme obecně zahrnout dopady na: **osobní svobody** rodičů, **rozvoj rozmanitých činností, snížení a proměnu volného času** (muži i ženy vnímají, že mají méně času sami na sebe, na své partnery/partnerky, ale i na své přátele), dále **determinování** možností spojených s **cestováním**, též **změny spojené se sociálním a pracovním životem** rodičů nebo i **redukci jejich svobod a soukromí** (Arnold et al. in Katrňák a kol., 2010, s. 146). Podle průzkumů postojů mladých dospělých, opět tyto aspekty vnímají mnohem intenzivněji ženy. Na druhou stranu, to, co pojmá jeden jako negativní, může druhý vnímat jako pozitivní, následně se podíváme na to, co ve výzkumu Katrňáka a kol. vnímali respondenti pozitivně na rodičovství.

Výhody rodičovství

Jakou motivaci mohou mít mladí k tomu, aby chtěli děti? Od změny režimu v roce 1989 nastalo mnoho změn ve společnosti, které můžeme považovat za konkurenci oproti rodičovství. Otevřeli se možnosti ohledně cestování, nových volnočasových aktivit i vzdělávání, avšak i přes to podle českých výzkumů zůstává nejpodstatnější životní prioritou početí potomka a založení rodiny. Katrňák a kol. (2010, s. 150) doslova píše: „Mladí lidé chtějí mít děti – je to jeden z jejich nejvýznamnějších životních cílů.“ Mezi další životní cíle mladí dospělí radí: dosáhnout úspěchu v zaměstnání; vdát se/oženit se; užívat si, žít příjemně (bavit se a mít zábavný život); žít nezávislý, svobodný život; věnovat se svým zálibám.

Coleman (in Katrňák a kol., 2010, s. 150) tento jev vysvětluje jako absurditu reprodukce, čímž výstižně vyjadřuje paradox porodnosti. Tento paradox vystihuje situaci, kdy muži i ženy chtějí děti, ačkoli jsou obeznámeni se všemi nevýhodami a náklady, které se s dítětem/děti pojí. Jako mnohem větší motivaci vnímají **radost, štěstí, lásku, něhu** a další hodnoty spojené s ratolestmi. Mezi další klady rodiče radí **společnost dítěte**, kterému věnují svůj čas, vychovávají ho a dohlíží na jeho vývoj, úspěchy i nezdary či rozvoj jejich dovedností, a právě to jim přináší pocit uspokojení a naplnění jejich životů.

Dále z výzkumu vyplývá, že rodiče za přínos dětí považují **ekonomické benefity** (uvažují o dětech jako o jistotě/opoře v těžkých životních situacích a starostech či jako o pojistce na stáří, až se o sebe nebudou schopní postarat). Mezi jiné klady rodičovství muži a ženy radí: **pozitivní vliv na partnerský život a vztahy v rodině** (prarodiče a rodiče spojuje zájem o děti); naplnění předpokladů **na pokračování rodinného jména, tradice a jmění** a v neposlední řadě **naplnění sociálních a náboženských norem** (společnost po každém zdravém člověku žádá, aby zplodil dítě). (Katrňák a kol., 2010, s. 152–154)

Na druhé straně tyto klady (výhody) můžeme brát jako komplikace vlastního života rodičů a jejich psychické i fyzické pohody. Jak jsme říkali již výše, vše se odvíjí od toho, jak na to jedinci nahlíží. Ať už na to muži a ženy mají jakýkoli názor, tak v otázce rodičovství existují také jisté překážky či podmínky (mimo zvažování klad a záporů), na něž pohlaví nahlíží rozmanitě. V poslední části této kapitoly se podíváme právě na ony překážky/předpoklady, které také vychází z výše zmíněného výzkumu.

Předpoklady pro rodičovství

V neposlední řadě Katrňák a kol. (2010, s. 139–142) zkoumali 6 předpokladů rodičovství, které představují překážky, jež jedinci musí překonat či se jim podřídit, aby mohli mít dítě. Ony předpoklady zkoumali v závislosti na pohlaví, kde se ve svých prioritách muži i ženy lišili. Ženy ve výzkumu sestupně uvedly: Důležitost stabilního partnerství (91,7 %), psychickou připravenost obou partnerů na rodičovství (88,1 %), dostatek finančních prostředků (83,6 %), jisté pracovní místo (67,6 %), skloubení rodičovství a pracovní pozice (50,4 %), skloubení rodičovství s volnočasovými aktivitami (39,2 %).

Naopak u mužů se odlišovalo pořadí prvních třech předpokladů rodičovství, ale zahrnovali stejný 3 jako u žen. Konkrétně muži sestupně uvedli: dostatek finančních prostředků (85 %), stabilní partnerství (84,3 %), psychickou připravenost obou partnerů na rodičovství (82,3 %), jisté pracovní místo (81,9 %), skloubení rodičovství a pracovní pozice (64,6 %), skloubení rodičovství s volnočasovými aktivitami (64,5 %). Z těchto předpokladů je patrné, že muži se prioritně chtějí starat o finance v rodině (materiální zabezpečení rodiny) a ženám více záleží na emoční stránce rodičovství, jak o tom píše sám autor publikace, avšak jednotlivé rozdíly nejsou tak velké a z tohoto důvodu toto prozkoumáme níže ve vlastním výzkumném šetření.

V této podkapitole jsme si představili několik možných pohledů, názorů, kladů a záporů na rodičovství, na jejichž základě postavíme část dotazníkového šetření (viz níže). V následující kapitole se přesuneme na praktickou část diplomové práce, kde si představíme vlastní výzkumné šetření, jeho cíle a cílovou skupinu, metodu sběru dat, hypotézy, které vyplývají z teoretické části práce a v neposlední řadě samotný průběh a analýzu dat.

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ ZAMĚŘENÉ NA SOUČASNÝ ŽIVOTNÍ STYL MLADÝCH DOSPĚLÝCH A JEHO VLIV NA PORODNOST

5.1 Cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem tohoto výzkumného šetření je zjistit data, která se týkají tematiky porodnosti a životního stylu mladých dospělých. Abychom tohoto docílili, musíme od mladých dospělých nejdříve jednotlivá data zjistit a určit si dílčí cíle výzkumu. Nejprve si respondenty rozdělíme do čtyř skupin, jež zároveň vyplývají z členění jedinců s dětmi a bezdětných jedinců od Haškové (2009) na respondenty, kteří: 1. mají děti; 2. nemají děti, ale v budoucnu je chtějí; 3. nemají děti a prozatím ani nevědí, zdali je chtějí; 4. nemají děti a nechtějí je.

Musíme brát v potaz, že u námi dotazovaných respondentů neznáme možnosti jejich reprodukce a zároveň se prozatím nedá určit jejich konečná reprodukce. Z těchto důvodů se jedná pouze o jejich aktuální názory, které se mohou měnit (vlivem vnitřních i vnějších okolností). Prvním dílčím cílem je zjistit aktuální názory mladých dospělých na to, jestli chtějí či nechtějí mít dítě/děti, což zjistíme pomocí baterie položek, které se týkají jejich současného stavu, plánů i názorů, jež jsou spjaté s rodičovstvím. Pomocí prvních 3 položek vyčleníme respondenty, kteří do výzkumu nespádají (nesplňují podmínku 20–32 let), rozlišíme respondenty, kteří mají a nemají dítě/děti (popřípadě pokud dítě i očekávají) a pomocí třetí položky zjistíme u těch, jež nemají dítě (včetně poprvé těhotných), jestli ho chtějí, prozatím nevědí, zdali dítě chtějí a ty, kteří dítě nechtějí.

Dalším dílčím cílem je zmapovat vnímání mladých dospělých ohledně problematiky rodičovství a jeho předpokladů. To zjistíme na základě položek, které jsou spjaté s rodičovstvím a jeho možnými předpoklady, kde respondenti vyjadřují míru ne/souhlasu s jednotlivými výroky či odpovídají, co je pro ně jak ne/důležité (3. až 5. sekce dotazníku).

Třetím dílčím cílem je prozkoumat, jak mladí dospělí tráví svůj volný čas, jaké jsou jejich přední cíle a hodnoty a s jakými životními styly se identifikují. Právě tyto údaje budeme zjišťovat v šesté sekci dotazníkového šetření (volný čas a hodnoty pojmáme jako podkategorii životního stylu, viz 2. kapitola). Předposledním dílčím cílem této práce je zmapovat osobní údaje respondentů (pohlaví, věk, vzdělání apod.), což budeme zjišťovat v poslední části dotazníkového šetření. Všechna tato data nám budou sloužit právě k hlavnímu stanovenému cíli a potvrzení či vyvrácení hypotéz.

Posledním dílčím cílem tohoto výzkumu je všechny 4 kategorie respondentů porovnat, díky čemuž zjistíme, jestli se u jednotlivých zástupců skupin odlišují nejen jejich reprodukční strategie, ale i informace o jejich životním stylu, hodnotách a preferencích ve volném čase. Zároveň z výsledků šetření budeme moc potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy (viz podkapitola 5.6). Výzkumná otázka tohoto výzkumu tedy zní: Existuje vztah mezi životním stylem mladých dospělých (včetně hodnot a trávení volného času) a tím, jestli mají/chtějí mít/nevědí, jestli chtějí mít/nechtějí mít dítě/děti? Následně by zjištěné hodnoty a informace mohli sloužit jako podklad pro další výzkumná šetření.

5.2 Vybrané metody sběru dat

Ve výzkumném šetření jsme zvolili kvantitativní metodu, konkrétněji sběr dat pomocí dotazníkového šetření. Přesněji se jedná o metodu sběru dat nazvanou CASI (Computer-Assisted Self Interview), která je specifická tím, že respondenti vyplňují dotazník přes internet (Novotná a kol. ed., 2019, s 150). Dotazníkové šetření zahrnuje uzavřené, polouzavřené (polootvřené) i otevřené otázky. Následně si uvedeme faktické příklady těchto otázek.

Uzavřené otázky jsou specifické omezeným výběrem odpovědí, které v našem případě jsou: „*Máte dítě/děti?*“; „*Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?*“ Polouzavřené otázky charakterizuje také výběr z několika možných odpovědí, avšak zároveň jsou doplněny o možnost jiné, kde respondenti mohou vepsat jakoukoli jinou odpověď, v našem případě to jsou otázky: „*Jaké je vaše pohlaví?*“; „*V současné době žiji...*“ Posledním typem jsou otevřené otázky, kde respondenti mohou napsat jakoukoli odpověď. V našem výzkumu se jedná o otázku: „*Co je nejčastější činnosti, kterou děláte ve svém volné čase (po práci/škole či o víkendu)?*“

Jak jsme specifikovali v předchozí podkapitole, dotazník hned na začátku rozdělí respondenty do čtyřech možných kategorií, které vyhodnocujeme zvlášť a až následně dohromady (pro stanovený cíl práce je významnější vyhodnocení zvlášť). Tento pohled nám umožní hlubší prozkoumání stanovených jednotlivých skupin mladých dospělých (i celé skupiny) a poskytne nám informace o jejich současném stavu, názorech a vizích týkajících se jejich volného času, hodnot, životního stylu a dětí (rodičovských záměrů).

Frekventovaným elementem položek, s jejichž pomocí zjišťujeme výroková data v dotazníku, utváří Lickertova škála. Gavora (2010, s. 110–114) vysvětluje Lickertovu škálu jako nástroj, díky němuž můžeme měřit postoje jedinců a následně je poměrně lehce vyhodnotit. V našem případě má škála 5 možností, jak respondenti mohou odpovědět. Respondenti pomocí škály vyjadřují míru ne/souhlasu s uvedenou položkou či vnímání ne/důležitosti položky pro respondenty, kde jednička vyjadřuje úplný souhlas s tvrzením nebo jeho důležitost a naopak hodnota 5 vypovídá o nesouhlasu či nedůležitosti s daným výrokiem (číselná hodnota 3 vyjadřuje neutralitu).

Mimo Lickertovy škály se můžeme v dotazníku setkat s výčtem položek (viz sekce 6, která je o životním stylu, hodnotách a volném času). V neposlední řadě dotazníkové šetření obsahuje dichotomické i trichotomické otázky, které se řadí mezi uzavřené otázky, na něž respondent může odpovědět pouze 2 či 3 možnostmi (Survio, 2020, online), například: „*Splňujete podmínku 20–32 let?*“ V závěru dotazníkového šetření zjišťujeme vybrané osobní údaje respondentů (věk, pohlaví, bydliště, rodinný stav...).

5.3 Charakteristika cílové skupiny

V této části si teoreticky vymezíme cílovou skupinou tohoto šetření, kterou jsou mladí dospělí, jak jsme již několikrát v práci zmínili. Cílem této podkapitoly je vymezit, kdo do této skupiny spadá. Mladá dospělost je spojená s řadou změn v životě jedince, které jsou individuální, avšak často je můžeme spojit s ukončením studia, nástupem do práce (určení profesní dráhy), s čímž se pojí i ekonomická nezávislost či změnami v partnerském a rodinném životě (svatba, založení vlastní rodiny apod.).

O počátcích (mladé) dospělosti hovoří Macek (2003, s. 92), který upozorňuje na fakt, že z právního hlediska za dosažení dospělosti považujeme 18 let, kdy vznikají daná práva a povinnosti. Na druhou stranu autor upozorňuje na fakt, že většina adolescentů ukončují svá studia až v 19 letech a pokud jdou jedinci na vysokou školu, tak zakončují studium až v 23 až 25 letech (ne-li i déle) a až následně si vybírají své budoucí povolání.

U autorů se můžeme setkat s různými vymezeními, odkdy dokdy je člověk dospělý a zároveň u mnoha autorů (např.: Zacharová, Vágnerová, Švancara, Erikson), se můžeme setkat s dělením dospělosti na mladou (ranou, časnou) dospělost, střední dospělost a starší (pozdní) dospělost. Jak již víme, nás zajímá právě první fáze, tedy mladá dospělost.

Následně se podíváme na věkové rozhraní mladé dospělosti. Švancara (1981) ji ohraničuje od 20 do 30 let (popř.: 32 let). S podobným vymezením se můžeme setkat u Langmeira a Krejčířové (2006), kteří časnou dospělost prezentují od 20 do 25–30 let. S totožným rozmezím se setkáme u Zacharové (2012), která období časně dospělosti stanovuje od 20 do 30 let. S větším věkovým rozmezím se můžeme setkat až u Vágnerové (2000; 2007), jež v publikacích vymezuje mladou dospělost od 20 až do 35 (40) let.

Právě z těchto rozmezí je patrné, že se jedná o nejednotnou skupinu lidí. Často ji utváří studenti či lidé začínající svou profesní kariéru, dále tato skupina zahrnuje jedince, kteří mohou zakládat rodiny nebo už je mají a také se může jednat o muže a ženy, jež se naopak chtějí bavit a užívat si finanční nezávislosti. Mimo jiné, toto období u mnohých často souvisí s hledáním si partnera/partnerky (též uvědomění, jestli ho/jí chtějí), jestli chtějí děti; zároveň se často tito jedinci osamostatňují a začínají žít bez rodičů (ovšem toto je sporné z hlediska posledních pár let, kdy mladí zůstávají až do pozdějších let u rodičů, ať už z ekonomického či jiného důvodu).

Mimo jiné mladé dospělé může vystihovat několik možných znaků, o čemž rozsáhle píše Vágnerová (2007, s. 9–167), která mezi znaky mladé dospělosti zařazuje právě výše zmiňovanou ekonomickou samostatnost (jedinec chce pracovat a realizovat se skrze svou profesi), schopnost žít sám a citově se odpoutat, sexuální zralost a schopnost být v dlouhodobém monogamním vztahu, dále schopnost navázat trvalé vrstevnické vztahy a zároveň spolupracovat bez zbytečných konfliktů. Mezi další znaky časně dospělosti autorka řadí zodpovědnost ve vztahu k druhým lidem a změnu vztahů s rodiči (měly by být klidnější a vyrovnanější), schopnost klást si reálné cíle a podávat maximální výkon (souvisí s růstem mentálních funkcí) a v neposlední řadě relativní svoboda chování i rozhodování, která je právě spojená se zodpovědností za své činy a rozhodnutí.

Charakterizovat skupinu mladých dospělých je v jednotlivých disciplínách i pojetích dost nejednotné. Právě, proto při vlastním uchopení vycházíme z informace, že průměrný věk matky při narození dítěte je přes 30 let, z tohoto důvodu hranici mladé dospělosti posuneme na 32 let, jak uvádí Švancara (1981). Naopak pokud bychom se chtěli bavit o možném dostudování a větší pravděpodobnosti ekonomické nezávislosti, tak málokterý jedinec je samostatný již v 18 letech, z tohoto důvodu se budeme tázat respondentů od 20 let, na čemž se shodli i uvedení autoři, že mladá dospělost začíná ve 20 letech. Výsledné vymezení mladých dospělých v tomto výzkumu činí 20–32 let.

5.4 Způsob vyhodnocení a sběr dat

Ke sběru dat jsme zvolili webovou stránku google formuláře (2023, online), jejíž výhodou je bezplatnost a neomezenost v počtu respondentů. Celkovým benefitem dotazování přes internet je automatické třídění a počáteční analyzování odpovědí respondentů, jež se dotazníkového šetření zúčastní. Data budeme analyzovat pomocí tabulek v Microsoft excel a následně jednotlivé skupiny respondentů budeme porovnávat mezi sebou. Samotný průběh jsme již představili v podkapitole 5.1. Pro doplnění pouze uvedeme, že sběr dat probíhal od 5. dubna do 12. dubna 2023. Pro získání respondentů jsme využili metodu tzv. sněhové koule, kdy jsme šetření rozposlali mezi několik lidí a ti následně dotazníky rozposílali dále (Řehák, Nešpor ed., 2018, online).

Sebraná data budeme testovat pomocí **Cronbachovy alfy**. Z webové stránky Scio (2013, online) jsme se dozvěděli, že: „Cronbachova alfa je metoda výpočtu reliability založená na analýze vnitřní konzistence testu.“ Pro upřesnění, reliabilitou myslíme statistickou charakteristiku, jež nepřímo vyjadřuje nepřesnost testového měření. Výpočet získáme z následujícího vzorečku, který je uveden na výše uvedené stránce:

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^n \alpha_{Y_i}^2}{\alpha_X^2} \right)$$

Následně si vysvětlíme jednotlivé údaje ze vzorečku: **n** odpovídá počtu položek, α_X^2 označuje rozptyl celkového skóre respondentů a $\alpha_{Y_i}^2$ je rozptyl skóre respondentů v **i**-té položce. Pro upřesnění skóre v testu spočítáme jako součet skóre v jednotlivých položkách. (Scio, 2013, online)

S odlišným vzorečkem a definicí Cronbachovy alfy jsme se setkali na zahraničních webových stránkách Statistical Methods and Data Analytics (UCLA, 2021, online). Cronbachovu alfu zde vymezili jako měřítko vnitřní konzistence, které vypovídá o tom, jak úzce souvisí sada položek jako skupina. Nejedná se tedy o statistický test, nýbrž o koeficient spolehlivosti (též konzistence). Co se týče vzorečku, můžeme ho zapsat jako funkci počtu testových položek a průměrné vzájemné korelace mezi položkami. Následný vzoreček a výpočet je kompatibilní se statistickým programem SPSS:

$$\alpha = \frac{N\bar{c}}{\bar{v} + (N - 1)\bar{c}}$$

Pro vymezení jednotlivých znamének se v tomto vzorečku N rovná počtu položek, \bar{c} je průměrná mezipoložková kovariance mezi položkami a \bar{v} odpovídá průměrnému rozptylu. Právě z tohoto vzorečku je patrné, že zvýšíme-li počet položek v testu, pak zvýšíme i Cronbachovo alfa. Zároveň pokud je průměrná korelace mezi jednotlivými položkami nízká, pak i hodnota alfy bude nízká. Naopak pokud se zvyšuje průměrná mezipoložková korelace, tak se zvyšuje i Cronbachovo alfa (počet položek se nemění). (UCLA, 2021, online)

V neposlední řadě je důležité si ve spojitosti s Cronbachovou alfou povědět více o naměřených hodnotách. Cronbachova alfa se ohraničuje hodnotami od 0 až po 1, přičemž čím vyšší hodnotu naměříme, tím je naše dotazníkové šetření spolehlivější (Statology, 2023, online). Následně si uvedeme tabulku, jež nám přehledně ukáže, jaké naměřené hodnoty jsou přijatelné, a naopak jaké nikoli.

Tabulka 4: **Interpretace hodnot Cronbachovy alfy**

Cronbachova alfa	Vnitřní konzistence
$0,9 \leq \alpha$	Vynikající
$0,8 \leq \alpha < 0,9$	Dobrá
$0,7 \leq \alpha < 0,8$	Přijatelná
$0,6 \leq \alpha < 0,7$	Sporná
$0,5 \leq \alpha < 0,6$	Chudá
$\alpha < 0,5$	Nepřijatelná

Zdroj: Vlastní zpracování údajů (Statology, 2023, online)

Aktuálně víme, jaký je cíl našeho výzkumného šetření, jaké metody sběru jsme v něm použili, konkrétněji jsme si přiblížili podobu dotazníkového výzkumu a kdo přesně je cílovou skupinou tohoto šetření a proč tomu tak je. V této podkapitole jsme si pověděli, jak celý výzkum probíhal a jakou jsme zvolili metodu výpočtu reliability – Cronbachovu alfu. V další části se podíváme na možné limity celého průzkumu.

5.5 Proveditelnost výzkumu a jeho limity

Pro kompletní uchopení praktické části se musíme zmínit o limitech samotného výzkumu. Za největší slabinu výzkumu považujeme možný nedostatek respondentů, kteří by chtěli vyplnit dotazníkové šetření či nedostatek zástupců v jednotlivých kategoriích. Zde již dopředu počítáme s nejmenším zastoupením skupiny bezdětných, kteří nemají a nechťejí děti, což vyplývá již z literatury od Haškové (2009), z jejichž výzkumů vyplývá, že málokdo řekne, že doopravdy nechce děti.

Další slabinou výzkumu můžou být sugestivní otázky – tedy položky v dotazníku či celkově jejich špatná formulace, která bude respondenty svádět do daných odpovědí. Tomuto jsme se snažili zamezit, na druhou stranu mohou respondenti vnímat jako „správné“ odpovědět, že dítě/děti chtějí, což by zneplatnilo naměřená data, ale tento fakt nemáme jak ověřit, pouze při oslovení respondentů na začátku šetření zmíníme a zdůrazníme, že na jednotlivé položky neexistuje správná odpověď, jelikož se jedná o vlastní názor každého respondenta.

Jinou možnou limitou je znevažování výzkumu samotnými respondenty, které nepředpokládáme vzhledem ke kategorii mladých dospělých (typické spíše u mladších kategorií). V neposlední řadě u našeho výzkumu může být limitou výše zmíněná Cronbachova alfa, jejíž naměřené hodnoty by byly příliš nízké, což by narušilo vnitřní konzistenci naměřených dat. Následně se podíváme na poslední podkapitolu, v níž si formulujeme hypotézy tohoto výzkumného šetření.

5.6 Stanovení hypotéz

Pro dosažení cíle výzkumného šetření, je zapotřebí si formulovat hypotézy. Gavora (2008, s. 67) hypotézu definuje jako tvrzení, jež má podobu oznamovací věty a na závěr výzkumu ji badatel buď přijme nebo odmítne. Hypotéza by měla vyjadřovat vztah mezi dvěma proměnnými, z čehož vyplývá, že hypotézu musíme formulovat jako tvrzení o rozdílech, vztazích či následcích. Poslední podmínkou podle Gavora je, že hypotéza se musí dát empiricky zkoumat (testovat), z tohoto důvodu musí být proměnné v hypotéze měřitelné či se musí dát kategorizovat.

Abychom mohli zjistit výsledky našeho výzkumného šetření a zároveň bychom mohli testovat stanovené hypotézy, musíme použít tzv. statistické hypotézy. Podle Chráska (2016, s. 62) je statistická hypotéza tvrzení o vztazích mezi jevy, jež jsou vyjádřeny statistickými termíny. Tyto hypotézy se neověřují na přímo, ale jsou postaveny proti odlišnému tvrzení,

zpravidla proti tzv. nulové hypotéze, s jejíž pomocí se vyjadřuje, že vztah mezi proměnnými neexistuje. Pokud se během statistické analýzy prokáže, že musíme nulovou hypotézu odmítnout, přijímáme tzv. alternativní hypotézu, která tvrdí opak nulové hypotézy.

Následně si uvedeme vlastní hypotézy tohoto výzkumného šetření. Nejprve si stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a dále stanovíme hypotézy, které přiřadíme k jednotlivým sekcím v dotazníkovém šetření.

Nulová a alternativní hypotéza:

- **H₀**: Respondenti, kteří nemají děti a nechtějí děti či nevědí, jestli je chtějí, mají stejný životní styl (zahrnuje hodnoty a volný čas), jako respondenti, kteří děti mají a respondenti, kteří děti chtějí.
- **H_A**: Mezi jednotlivými respondenty kategorie 1–4 existuje rozdíl v jejich životním stylu (též hodnotách a trávení volného času).

2., 3. a 5. sekce – Otázky na dítě a rodičovství:

- ❖ Tyto hypotézy usuzujeme na základě výzkumu od Katrňáka a kol. (2011)
- **H₁**: Více než 70 % respondentů, jež mají/chtějí děti, mají/chtějí mít alespoň 2 děti.
- **H₂**: Více než 60 % respondentů se domnívá, že s dítětem si toho nebudou moci/nemůžou tolik finančně dovolit. (označili hodnotu 1, 2)
- **H₃**: Více než 50 % respondentů se domnívá, že mít dítě je ve více ohledech zatěžující.
 - **H_{3A}**: Tyto ohledy vnímají více ti, co děti nechtějí a ti, co nevědí.
 - **H_{3B}**: Ženy tyto ohledy vnímají jako více zatěžující než muži.

4. sekce – Předpoklady pro rodičovství

- ❖ Tyto hypotézy též předkládáme na základě výzkumu od Katrňáka a kol. (2011)
- **H₄**: Pro muže je důležitější předpoklad pro rodičovství mít jisté pracovní místo a dostatek finančních prostředků. (finance, práce)
- **H₅**: Pro ženy je důležitější předpoklad pro rodičovství mít stabilní partnerství a být psychicky připravená/í. (emoce, připravenost)

3. Sekce – Souhlas na škále – rodičovství

- ❖ Usuzujeme na základě domněnek z prostudované literatury a výzkumu Katrňáka a kol. (2011)
- **H₆**: Respondenti, kteří mají nebo chtějí dítě ho považují za menší přítěž a omezení volného času než ti, kteří dítě nemají a nechtějí či zatím nevědí, jestli dítě chtějí.

6. sekce – Otázky na životní styl, volný čas a hodnoty

- ❖ Usuzujeme na základě výzkumu od Kolesárové (2016)
- **H₇**: Nejčastější aktivitou ve volném čase respondentů jsou činnosti spojené s elektronikou (mobil, počítač a televize, filmy, seriály)

7. sekce – Prioritní životní cíle

- ❖ Podloženo výzkumem od Katrňáka a kol. (2011) + usuzování na podkladu prostudované literatury
- **H₈**: Nejvýznamnějším životním cílem respondentů, kteří mají děti a respondentů, kteří chtějí děti, je založení rodiny.
 - **H_{8A}**: S tímto tvrzením souhlasí více ženy.

6 VÝSLEDKY A DISKUSE K VÝZKUMNÉMU ŠETŘENÍ (ANALÝZA DAT, VÝSLEDKŮ A JEJICH VYHODNOCENÍ)

Následně si povíme výsledky našeho výzkumného šetření. Nejprve si povíme odpovědi na vstupní 3 otázky, které nám pomohli roztrždit respondenty. Poté se zaměříme na všechny 4 skupiny respondentů zvláště u vybraných sekcích a u některých položek se zaměříme na všechny respondenty dohromady (např.: u hypotéz 4, 5 a 6 potřebujeme rozdělit od sebe muže a ženy). Dále budeme výsledná data porovnávat mezi sebou. Pro větší přehlednost si výsledná data uvedeme v tabulkách a v grafech. Na závěr si potvrdíme nebo vyvrátíme hypotézy našeho výzkumného šetření a učiníme souhrn získaných dat.

6.1 Popis výzkumného vzorku

Konečný počet respondentů, kteří vyplnili dotazník činí 300, z čehož všichni splnili vstupní podmínku věku (20–32 let). Právě touto položkou jsme zamezili možné vyřazení jedinců z výzkumu. Druhá otázka se zaměřovala na to, zdali respondenti mají děti, z čehož 250 jedinců odpovědělo, že děti nemá (83,3 %), 41 respondentů uvedlo, že již děti má (13,7 %) a zbylých 9 uvedlo, že jsou poprvé těhotné/jejich přítelkyně či manželka je poprvé těhotná. Díky této položce již vznikla první skupina jedinců (tvořena 41 respondenty), kteří mají děti a zbylých 259 vyplňovalo třetí vstupní položku.

Poslední rozřazovací položka zjišťovala, jestli respondenti chtějí děti. Z 259 respondentů jich 172 uvedlo, že dítě/děti chtějí (57,3 %), dalších 61 zaškrtno odpověď, že zatím nevědí, jestli dítě/děti chtějí (20,3 %) a zbylých 26 jedinců sdělilo, že dítě nechtějí (8,7 %). Díky této položce nám vznikla druhá kategorie bezdětných, kteří dítě/děti v budoucnu chtějí (zastoupena 172 respondenty), zároveň k této kategorii se přiřadilo všech 9 respondentů, kteří očekávají první dítě a všichni uvedli také možnost, že ho chtějí. Dále vzniklo třetí seskupení bezdětných, jež nevědí, zdali v budoucnu chtějí dítě (61 respondentů) a posledních 26 respondentů svým seskupením vytvořilo poslední čtvrtou kategorii bezdětných, kteří dítě nechtějí.

Z důvodu neustálého opakování, která skupina je která, jsme se rozhodli alespoň v tabulkách barevně jednotlivě tyto skupiny odlišit a učinit zde jeden tabulkový souhrn, aby čtenář vždy věděl, kam se může vrátit, aby si snadněji údaje připomenul.

Tabulka 5: **Souhrnné údaje o skupinách**

Skupina	Počet	Vztah vzhledem k dítěti
Skupina 1	41	Respondenti, kteří MAJÍ dítě/děti
Skupina 2	172	Respondenti, jež NEMAJÍ , ale CHTĚJÍ dítě/děti
Skupina 3	61	Respondenti, kteří NEMAJÍ a NEVĚDÍ , jestli dítě chtějí
Skupina 4	26	Respondenti, kteří NEMAJÍ a NECHTĚJÍ dítě

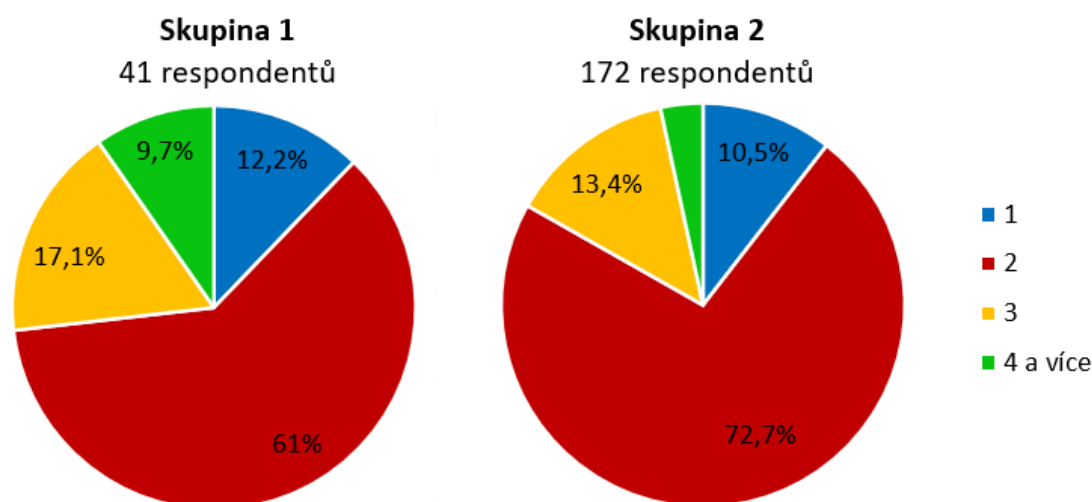
Následující (druhá) sekce položek se zaměřovala na ideální a reálný věk, kdy by mohli mít, popřípadě kdy měli, jedinci potomka a na počet dětí (pouze u 1. skupiny). Výběr a formulace otázek se lišili podle skupiny, následně si pro zřehlednění uvedeme tabulku, která uvede nejen průměrný počet, ale i medián (hodnota dělící vzestupující řadu seřazených výsledků na dvě stejně početné poloviny) a modus (hodnota, která se vyskytuje v daném souboru nejčastěji) zkoumaných položek.

Tabulka 6: **Položky na počet dětí a věk** – 2. sekce (Zjišťujeme, kdy si respondenti myslí, že je ideální věk na to mít první dítě a kdy ho reálně měli či chtějí mít.)

Skupina	Funkce	Ideální věk	Reálný věk	Chtěný počet dětí	Aktuální počet dětí
Skupina 1	Průměr	25,46	24,2	2,05	1,51
	Medián	25	24	2	1
	Modus	26	27	2	1
Skupina 2	Průměr	26,37	28,2	2,03	
	Medián	26	28	2	
	Modus	25	30	2	
Skupina 3	Průměr	27,56			
	Medián	28			
	Modus	30			
Skupina 4	Průměr	28,15			
	Medián	28			
	Modus	30			

Jak je patrné z tabulky, jediná společná položka u všech skupin byla: „Kolik si myslíte, že je ideální věk na to mít dítě,“ mezi jednotlivými kategoriemi vidíme vzrůstající tendenci věku. V porovnání s reálným věkem, kdy respondenti, kteří mají již dítě/děti (skup. 1) uvedli nižší věk (na druhou stranu nejčastěji zvolená hodnota, kdy měli první dítě byla vyšší, konkrétně 27 let, viz tabulka 6). U bezdětných, kteří dítě chtějí vidíme, že realita, kdy by mohli mít první dítě, je naopak vyšší než jejich vnímání o ideálním věku, kdy mít první dítě.

Dále z tabulky 6 vyčteme, že 1. a 2. skupina uvádí, že by chtěly mít dvě děti, ale i přesto můžeme říct, že výsledná hodnota je nižší než žádaná hodnota výše porodnosti 2,1 (viz kap. 1). V neposlední řadě jedinci skupiny 1, jež dítě mají, nejčastěji uvedli, že mají 1 dítě, konkrétně se jedná o 23 z nich, což činí 56,1 %. Následně jich 12 (29,3 %) řeklo, že mají 2 děti, 3 jedinci uvedli, že mají 3 děti a zbylí 2 mají 4 a více dětí. Následně si uvedeme graf 1. a 2. skup., který vypovídá o rozdílech a shodách, kolik daná skupina chce mít dětí.

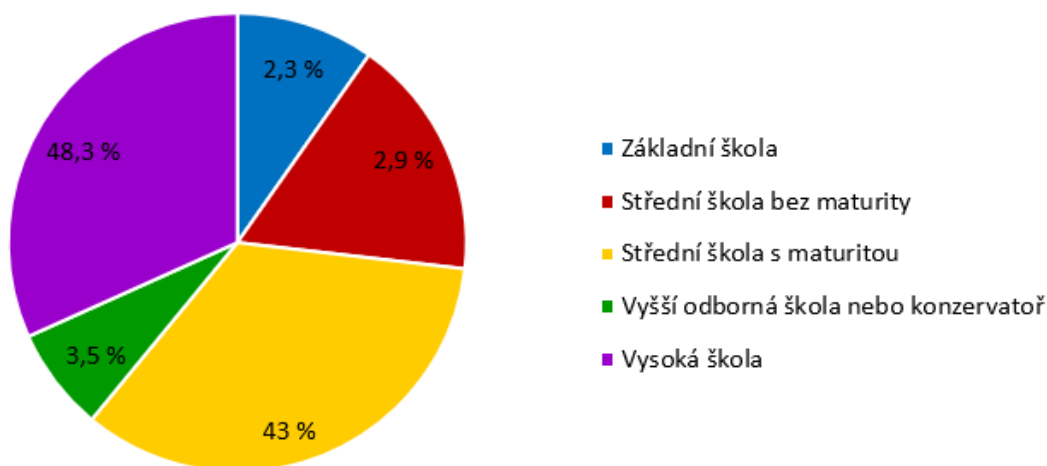
Graf 6: Kolik chcete mít dětí?

Opět si musíme připomenout, že u námi dotazovaných respondentů ještě není ukončena možnost reprodukce a skutečnost o tom, jestli dítě/děti mít budou či nebudou nemůžeme v tomto šetření posuzovat, pouze konstatujeme jejich aktuální stav, přání a vize. Zároveň, jak víme z tabulky 6, u skupiny 1, jejíž zástupci už děti mají, tak mají v průměru méně dětí, než by rádi měli. Následovně si s pomocí odpovědí v dotazníkovém šetření přiblížíme všechny 4 kategorie respondentů zvlášť. Konkrétněji se zaměříme na šestou sekci dotazníkového šetření, kterou nebudeme z povahy položek testovat (v pracovní verzi jsme si tuto sekci nazvali: Otázky na životní styl, hodnoty a volný čas) a rozebereme si zde i poslední sekci o vybraných osobních údajích dotazovaných.

SKUPINA 1

Pro připomenutí jedná se o kategorii respondentů, kteří již dítě/děti mají a jsou tedy rodiče. Tuto skupinu reprezentuje 41 jedinců, z čehož je 35 žen (85,4 %) a 6 mužů (14,6 %). Průměrný věk respondentů (pouze této skupiny) činí 29 let. Tato skupina je nejednotná, co se týče oblasti bydliště, konkrétněji 18 jedinců uvedlo, že žije na vesnici (43,9 %), 17 ve městě (41,5 %) a zbylých 6 v Praze (14,6 %). Načež jsme vyzkoumali, že více než 90 % respondentů žije s rodinou, kterou založili. Dále z dotazníkového šetření plyne, že více než polovina dotazovaných jsou sezdaní (22; 53,7 %), anebo ve vztahu (16; 39 %), zbylý 3 jedinci uvedli, že nemají partnera/partnerku.

V této kategorii se nejčastěji jedná o jedince na mateřské/rodičovské dovolené (18; 43,9 %) nebo o pracující (15; 36,6 %) a poslední vícečetnou skupinou jsou pracující studenti (5; 12,2 %). Poslední, co si uvedeme z os. údajů této skupiny, je graf zacílený na nejvyšší dosažené vzdělání, kde zřetelně vidíme, že nejčastěji se jedná o vysokou školu a následně maturitu.

Graf 7: Nejvyšší dosažené vzdělání – skupina 1

Následně se přesuneme již k sekci, jež měla za úkol zjistit údaje o životním stylu, hodnotách a trávení volného času 1. výzkumné skupiny. Nejčastějšími aktivitami, jež respondenti dělají ve volném čase jsou z aktivních činností: **aktivity s dětmi/rodinou** (12; 29,3 %); **sport** a **procházky** (12; 29,3 %) a naopak z pasivních činností **odpočinek** a relaxace (9; 22 %). Z výběru činností, jež respondenti nejčastěji zvolili, že je činí ve volném čase vyplynulo, že: nejvíce **odpočívají** (25; 61 %), dále **sledují televizi a seriály** (21; 51,2 %) a zároveň jsou často i na **mobilu** či **počítači** (17; 41,5 %) a v neposlední řadě nejednou uváděli **procházky** (18; 43,9 %), zároveň do této odpovědi můžeme zahrnout i cestování, podnikání výletů, kterou uvedlo 15 dotazovaných (36,6 %).

V položce na množství volného času se nejčastěji objevovaly odpovědi: 1–2 hodiny (17; 41,5 %) a 3–4 hodiny (11; 26,8 %), zbytek uvedl méně než hodinu (7; 17,1 %) nebo 5 a více hodin (6; 14,6 %). Z méně početných odpovědí můžeme usuzovat, že hodně záleží nad tím, co si respondenti představují pod volným časem. S podobnou relativitou času jsme se setkali i u následující položky, kde jsme se ptali na to, kolik mají jedinci volných dnů v týdnu. Nejfrekventovanější odpovědí (19; 43,3 %) bylo, že jsou na mateřské/rodičovské dovolené, následovala odpověď 2 dny (14; 34,1 %), dále 5x 1 den a 3x 3 dny.

Na položku, zdali dotazovaní tráví svůj čas raději s někým nebo sami odpovědělo 19 lidí (46,3 %), že jim je to jedno, 17 s někým (41,5 %) a pouze 5 sám/sama (12,2 %). O množství času, které dotazovaní stráví denně na mobilu či pc jsme pomocí šetření zjistili, že nejčastěji uváděli 1–2 hodiny (16; 39 %), deset respondentů odpovědělo méně než hodinu (24,4 %) a dalších deset 3–4 hodiny (zbylých 5 uvedlo větší množství hodin).

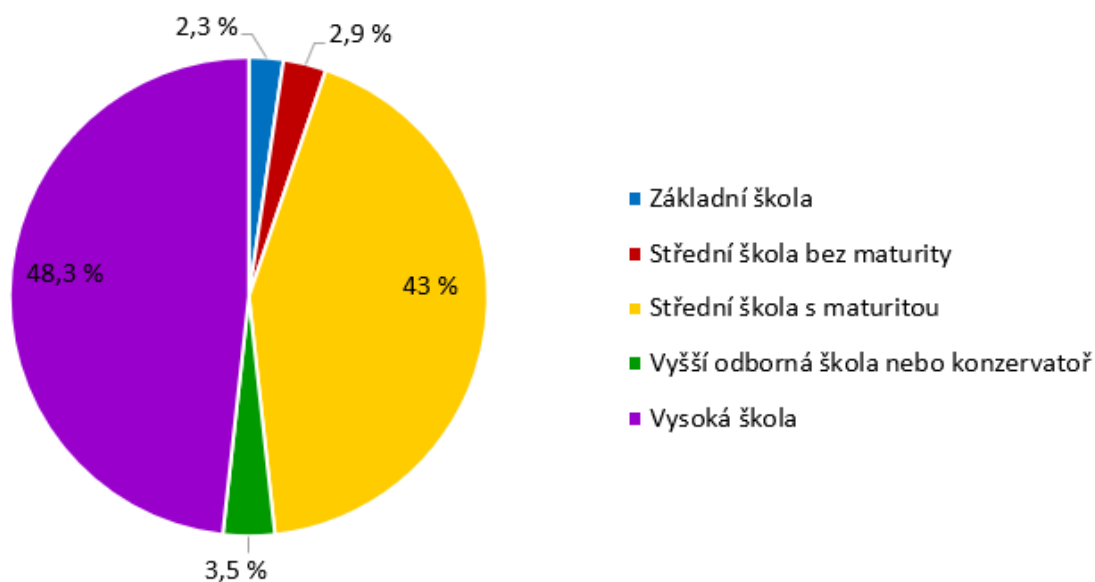
V další části této sekce se respondenti setkali se 3 položkami, které se s pomocí výčtu možných odpovědí tázaly jedinců na to, co by ve volném čase nejraději činili (co by z uvedených možností upřednostnili): Nejčastější zvolené aktivity pak byly: Trávil/a bych čas s rodinou (19; 46,3 %); Byl/a bych v přírodě (28; 68,3 %); Jel/a bych na výlet, cestoval/a bych (29; 70,7 %). Následně si rozebereme poslední údaje této oblasti, které prošetřovali různé typy životních stylů této skupiny.

Z prvního dělení, jež pochází od Krause a Poláčkové (téměř totožné uvedl Havlík) jsme zjistili, že: 17 (41,5 %) dotazovaných má životní styl s náplní do studia (a práce), dalších 12 (29,3 %) se neztotožňuje ani s jedním z výčtů a k 10 respondentů (24,4 %) se přiřadilo k životnímu stylu s rozjímáním (pouze 2 uvedli životní styl s nejvyšší hodnotou hraní). Z druhé kategorizace, jež také pochází od Krause a Poláčkové, jsme zjistili, že téměř polovina (20; 48,8 %) dotazovaných upřednostňuje svůj volný čas před prací a 15 dalších jedinců (36,6 %) se snaží o celistvý životní styl (neoddělovat práci a volný čas). Z poslední modernější typologie vyplynulo, že nejvíce dotazovaných se ztotožňuje s venkovským životním stylem (16; 39 %) a aktivním životním stylem (15; 36,6 %).

SKUPINA 2

Zástupci této kategorie jsou bezdětní jedinci, kteří by chtěli mít děti. Z celkového počtu 172 respondentů byl poměr 124 žen (72,1 %) na 48 mužů (27,9 %). Průměrný věk této skupiny činil 24,5 let. Vzhledem k oblasti bydliště se nám opět respondenti rozptýlili do všech možností, přesněji 77 jedinců (44,8 %) uvedlo, že žije ve městě, dalších 51 (29,7 %) zvolilo možnost, že žijí na vesnici a zbylých 44 (25,5 %). Kromě toho jsme zjistili, že téměř polovina respondentů žije s partnerem/partnerkou (80; 46,5 %), 53 (30,8 %) jich žije s rodinou, do níž se narodili a 22 jedinců (12,8 %) žijí sami (zbytek: 6x s rodinou, kterou založili; 10x s přáteli a 1x s oběma typy rodin).

Dále z výzkumného šetření vyplynulo, že 135 respondentů (78,5 %) je ve vztahu (z čehož je 15 seznanych) a zbylých 37 nemají partnera/partnerku (z čehož pouze 1 chce být single). Tato skupina zahrnuje 66 pracujících lidí (38,4 %), 63 jedinců (36,6 %), jež pracují i studují a 38 studentů (22,1 %), ostatní uvedli, že nepracují (2) a 3, že jsou na mateřské dovolené (těhotné ženy). Jako poslední jsme se u osobních údajů dotazovali na nejvyšší dosažené vzdělání (viz graf níže), jako u předchozí skupiny nejvíce respondentů mělo vysokou školu (83), dále pak střední školu s maturitou (74).

Graf 8: Nejvyšší dosažené vzdělání – skupina 2

Nyní se již přesuneme k sekci životního stylu, hodnot a volného času. Z činností, které respondenti dělají ve volném čase jsme objevili, že 52 respondentů se věnuje pasivním činnostem (čtení, hraní her, koukání na filmy či odpočinek) a naopak 94 jedinců tráví svůj čas aktivně (sport, procházky, výlety). Naopak z výčtu činností jsme zjistili, že nejvíce dotazovaných svůj volný čas tráví na elektronických zařízeních, konkrétněji 97 jedinců (56,4 %) na mobilu či jiné elektronice a 88 (51,2 %) sleduje filmy, seriály. Dalších 88 respondentů odpovědělo, že odpočívá. Pohybové aktivity zvolilo pouze třetina lidí, přesněji 61 dotazovaných zmínilo sport, 55 procházky a cestování pouze 38 respondentů.

Z položky, jež zjišťovala množství volného času vyplynulo, že nejvíce respondentů má 2 nebo 3 dny volna, respektive 105 lidí 2 dny (61 %) a 30 jedinců 3 dny (17,4 %), zbylé odpovědi byly v následujícím zastoupení: 18x 1 den, 13x 4 dny, 5x 5 dní a 1x 6 dní. V pracovní/školní dny mají dotazovaní nejčastěji 3–4 hodiny volno (47,7 %), dále 36 dotazovaných (20,9 %) uvedlo, že má 5–6 hodin denně volných a dalších 36 jedinců zvolilo možnost 1–2 hodiny (zbylé odpovědi: 7x méně než 1 hodinu a 11x 7 a více hodin). Dotazovaní uvedli, že poměrně dost z tohoto volného času strání na mobilu, internetu či jiném elektronickém zařízení, což zároveň potvrzuje výše zjištěné informace. Konkrétněji více než polovina respondentů tráví na elektronice 3 a více hodin denně (60x 3–4 hodiny, 19x 5–6 hodin, 19x 7 a více hodin). Menší polovina uvedla, že stráví na elektronice méně (69x 1–2 hodiny, 5x méně než hodinu).

V další položce jsme zjistili, že 106 dotazovaných (61,6 %) preferuje svůj čas trávit s někým, dalším 50 jedincům je jedno, zdali svůj čas tráví s někým či sami a pouze 16 lidí uvedlo, že raději tráví volný čas sami. Následně jsme se pomocí 3 položek tázali na preferenci konkrétních aktivit (výběr z možností), z čehož vyplynulo, že: 98 respondentů (57 %) svůj čas nejraději tráví s partnerem/partnerkou; 110 jedinců (64 %) preferuje trávit volný čas v přírodě a 116 dotazovaných (67,4 %) uvedlo, že by nejraději jeli na výlet nebo by cestovali.

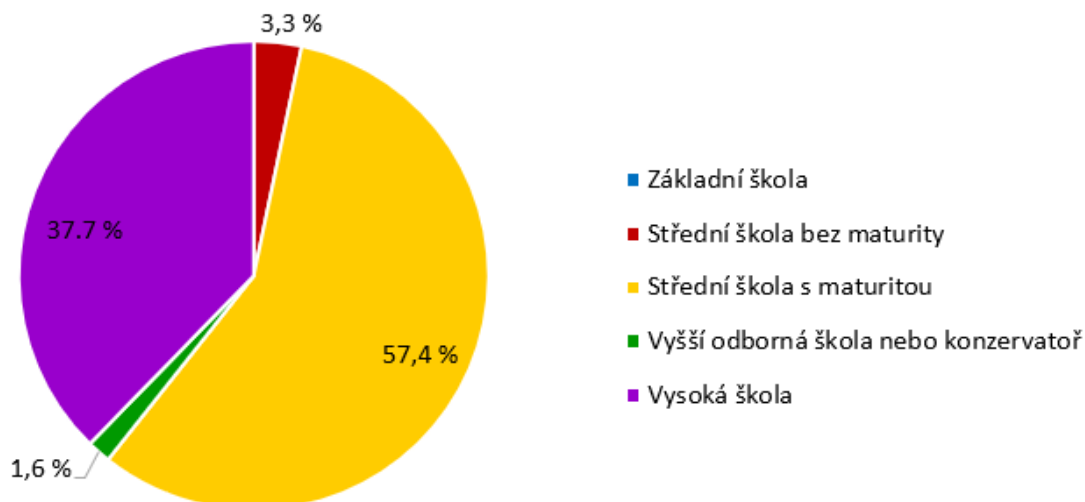
Poslední část této sekce zjišťovala konkrétní životní styly respondentů. Z prvního dělení od Krause a Poláčkové (Havlíka) vyplynulo, že 2. skupina dotazovaných nejčastěji uvedla životní styl s náplní do studia či práce (69; 40,1 %), dalších 47 respondentů (27,3 %) sympatizuje s živ. stylem s rozjímáním a 25 jedinců (14,5 %) se ztotožňuje s životním stylem s nejvyšší hodnotou hraní (zbylých 31 nezvolilo ani jeden životní styl).

Z dalšího dělení jsme zjistili, že 70 respondentů (40,7 %) se snaží neoddělovat svůj volný čas a práci (celistvý životní styl), pro dalších 67 zástupců je důležitější jejich volný čas než práce (39 %) a pro 21 lidí je nejpodstatnější práce (pracovně orientovaný životní styl), zbylých 14 dotazovaných ne zvolilo žádnou z uvedených možností. Z poslední tzv. „novátorské“ typologie jsme vypátrali, že pro třetinu respondentů je charakterizující městský životní styl (57; 33,1 %), pro 49 dotazovaných (28,5 %) je výstižný aktivní životní styl a pro 47 venkovský životní styl.

SKUPINA 3

V této části si shrneme zjištěný výběr dat o 3. skupině, kterou zastupují bezdětní jedinci, jež prozatím nejsou rozhodnutí, zdali děti chtějí či nechtějí. Tato kategorie zahrnuje 61 respondentů z nichž je 43 žen, 17 mužů a 1 gender fluid. Věkový průměr této skupiny činí 23,7 let. V položce, kde respondenti bydlí jsme zjistili opět rozmanité údaje, přesněji: 26 (42,6 %) dotazovaných uvedlo, že žije ve městě, 22 (36,1 %) uvedlo Prahu a zbylých 13 respondentů (21,3 %) zvolilo možnost, že žijí na vesnici. Načež jsme zjišťovali, s kým respondenti v současné době žijí: 23 jedinců udalo, že žijí s partnery, dalších 23 sdělilo, že žijí s rodinou, do níž se narodili, následovně 11 dotazovaných odpovědělo, že žije s přáteli (zbylé odpovědi: 3x sám/sama, 1x během semestru na kolejích jinak s rodinou).

Následná část směřovala na to, zdali respondenti mají partnera/partnerku: téměř polovina (30) dotazovaných uvedlo, že ano, 29 uvedlo, že ne (z čehož 6 chce být single) a 2 dotazovaní odpověděli, že nevědí. V položce týkající se práce a studia se většina respondentů rozdělila na třetiny: 20 z nich pracuje, 20 studuje a 19 současně studuje i pracuje (zbylé odpovědi: 1x nepracuje, 1x pracuje a dělá dobrovolníka). Posledním údaj ze sekce o osobních údajích zjišťoval nejvyšší dosažené vzdělání (viz graf níže), kde nejčastěji respondenti odpovídali SŠ s maturitou a VŠ. Zde si znovu připomeneme, že dvě třetiny jedinců studují a jejich dosažené vzdělání může být v budoucnu vyšší.

Graf 9: Nejvyšší dosažené vzdělání – skupina 3

Nyní se přesuneme k sekci, jež zjišťovala trávení volného času, životní styl a hodnoty třetí skupiny. Z dobrovolné otázky, co nejčastěji respondenti dělají ve volném čase jsme z 51 odpovědí zjistili, že: třetina (21) tráví svůj čas aktivně (sport, procházky, cestování apod.) a nejvíce respondentů (27) odpovědělo pasivními aktivitami (odpočinek, četba, koukání na filmy či hraní her). Z další položky respondenti mohli vybírat z výčtu aktivity, které činí ve volném čase, z čehož vyplynulo, že 60,7 % dotazovaných jsou na mobilu či jiném elektronické zařízení a také 42,6 % uvedlo, že svůj čas tráví u filmů či seriálů. Až třetím zjištěným údajem je odpočinek (37,7 %).

V časových údajích jsme zjistili, že třetí výzkumná skupina má více volného času než například první skupina, konkrétněji: 28 dotazovaných uvedlo, že má 3–4 hodiny v pracovní dny volné, dále 16 sdělilo, že má denně 5–6 hodin volno a dokonce 7 jich uvedlo, že mají volno 7 a více hodin v prac. dny. Zbýlých 10 jedinců uvedlo nižší údaje (4x méně než 1 hod., 6x 1–2 hod.). Z položky, jež se týkala na volné dny jsme zjistili, že více než polovina jedinců má 2 dny volné (38, 62,3 %), pouze 1 osoba odpověděla 1 den a další dotazovaní odpověděli více dnů (12x 3 dny, 6x 4 dny, 1x 5 dní a 1x 7 dní).

Z následující položky vyplývá, že 25 dotazovaným (41 %) je jedno, jestli svůj volný čas tráví sami nebo s někým, dalších 22 (36,1 %) preferuje svůj čas trávit s někým a zbylých 14 jedinců (23 %) upřednostňují být sami ve svůj volný čas. Z položky, jež zjišťovala kolik času ze dne stráví dotazovaní na internetu a elektronických zařízeních plyne, že respondenti poměrně hodně času stráví hodně u elektroniky, nejvíce odpovědí (55,7 %) bylo u odpovědi 3–4 hodiny, 1–2 sdělilo 9 respondentů (14,8 %), dalších 9 udalo hodnotu 5–6 hodin

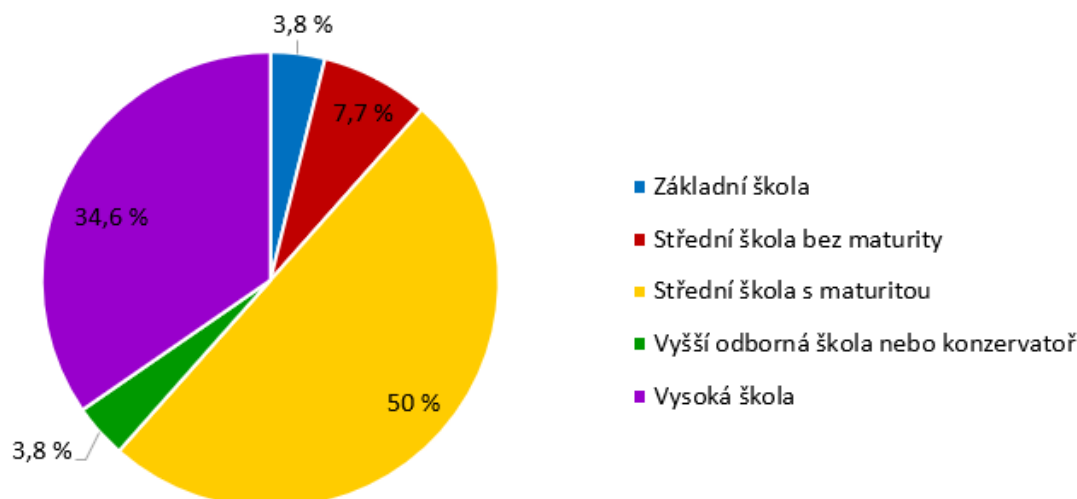
a zbylých 9 dotazovaných zvolilo možnost 7 a více hodin. Zde musíme brát v potaz, že položka nespécifikovala, jestli se i o čas ve škole/práci nebo pouze o volný čas, díky čemuž nemá takovou výpovědní hodnotu, jelikož mezi respondenty můžou být pracující i studenti, kteří v rámci práce/studia tráví svůj čas na počítači apod. Z položek na výběr z možných aktivit jsme zjistili, že nejvíce respondentů zvolilo, že by nejraději trávili volný čas se svým partnerem/partnerkou (23, 37,7 %), v další položce 24 dotazovaných zvolilo možnost, že by byli nejraději v přírodě (39,3 %) a z poslední položky tohoto typu dvě-třetiny respondentů uvedly, že by preferovaly možnost jet na výlet, cestovat.

Poslední 3 položky zjišťovali u této skupiny preference ohledně životních stylů. Z první z nich vyplývá, že 42,6 % dotazovaných (26) se ztotožňuje s životním stylem s náplní do studia (práce). Z následující položky plyne, že nejvíce respondentů se snaží neoddělovat svůj volný čas a práci (27, 44,3 %), což odpovídá celistvému životnímu stylu a další třetina (36,1 %) ve svém životě upřednostňuje hédonistický životní styl (nejdůležitější je pro ně volný čas a jejich zájmy). Z moderní teorie o životních stylech této kategorie jsme zjistili, že nejvíce dotazovaných se ztotožňuje s městským životním stylem (25, 41 %), další třetina (21, 34,4 %) s digitálním životním stylem a téměř třetina (19, 31,3 %) se sólovým životním stylem.

SKUPINA 4

Poslední a zároveň nejméně četnou skupinou jsou bezdětní jedinci, kteří nechtějí mít děti. Tuto kategorii reprezentuje pouze 26 respondentů, z čehož je 18 žen (69,2 %) a 8 mužů (30,8 %), jejichž průměrný věk činí 23,7 let. Nejvíce zástupců této skupiny žije ve městě (17; 65,4 %), dalších 6 žije ve velkoměstě (23,1 %) a zbylí 3 na vesnici (11,5 %). V položce, v níž jsme zjišťovali, s kým respondenti žijí, byli různé odpovědi, respektive 10 jedinců (38,5 %) žije s rodinou, do níž se narodili, dalších 8 představitelů (30,8 %) žijí sami, 6 jich žije s partnerem/partnerkou a zbylí 2 uvedli, že žijí s přáteli.

V další části této sekce jsme zjistili, že z 26 dotazovaných jich 9 pracuje (34,6 %), 9 zároveň pracuje i studuje, 7 studuje a poslední jedinec uvedl, že nepracuje. Větší polovina respondentů utváří nezadaní, konkrétněji se jedná o 11 nezadaných (42,3 %) a 5 lidí (19,2 %), kteří chtějí být single a zbylých 10 jedinců (38,5 %) má partnera/partnerku. V poslední položce sekce o osobních údajích jsme zjišťovali nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (viz graf níže), z čehož vyplynulo, že polovina respondentů má maturitu a třetina vysokou školu. Opět je třeba si připomenout, že více než polovina respondentů této skupiny studuje a mohou mít také vyšší dosažené vzdělání.

Graf 10: Nejvyšší dosažené vzdělání – skupina 4

Následně se přesuneme k sekci o životním stylu, hodnotách a volném čase. V dobrovolné položce, která se táže na činnosti, jaké dotazovaní ve volném dělají jsme vyzkoumali, že 11 respondentů svůj volný čas tráví aktivně (sportem, procházkami) a 14 pasivně (odpočinek, filmy, hraní, četba). Z další (výčtové) položky vyplývá, že 50 % respondentů tráví svůj volný čas na mobilu, další frekventovanými odpověďmi byl sport (12; 46,2 %) či poslech hudby, včetně hry na hudební nástroje (také 12 lidí).

Nejvíce respondentů má v pracovní/školní dny volno 3–4 hodiny (9; 34,6 %), dále 7 jedinců odpovědělo 1–2 hodiny a dalších 7 dotazovaných 5–6 hodin, zbylí 3 podle této položky mají 7 a více hodin volno. Co se týče volných dnů tak 15 zástupců této kategorie (57,7 %) má 2 dny volno, dalších 5 lidí (19,2 %) zvolilo možnost, že má volno 1 den, další 3 jedinci (11,5 %) mají volné 3 dny, 2 dotazovaní mají 5 volných dní a jeden má 4 dny. Z další položky jsme se dozvěděli, že 8 respondentů raději tráví svůj čas s někým a 6 jedinců upřednostňuje, když jsou sami ve svůj volný, načež téměř polovina (12) dotazovaných v této položce nemá preferenci.

Co se týče množství hodin strávených na elektronických zařízeních u 4. skupiny, tak ze šetření vyplynulo, že třetina respondentů (9; 34,6 %) tráví na internetu a elektronických přístrojích 3–4 hodiny, dalších 7 zástupců této skupiny (26,9 %) uvedlo 1–2 hodiny a dokonce 2 uvedli méně než hodinu (7,8 %). Dalších 8 lidí uvedlo vyšší údaje, přesněji 5x 5–6 hodin (19,2 %) a 3x 7 a více hodin (11,5 %). V následné části této sekce jsme pomocí 3 položek zjišťovali preferenci vybraných aktivit u této skupiny.

Z první položky 12 lidí (46,2 %) preferovalo možnost být sám/sama, relaxovat a dělat, co je baví. V druhé položce došlo ke kolizi dvou možností, konkrétně více než třetina jedinců (9; 24,6 %) vybrala možnost sportu a dalších 9 lidí zvolilo možnost být v přírodě. Ve třetí položce jsme zjistili, že by dotazovaní nejraději jeli na výlet či by cestovali ve svém volném čase. V poslední části této sekce jsme zjišťovali, k jakým typům životního stylu se řadí tato skupina.

V první typologii od Krause a Poláčkové (Havlíka) se 12 respondentů přiřadilo životnímu stylu s rozjímáním (46,2 %), 8 jedinců k životnímu stylu s náplní do studia/práce (30,8 %), další 3 k životnímu stylu s nejvyšší hodnotou hraní a zbylých 3 se neztotožnili ani s jednou možností. Z druhé typologie jsme zjistili 12 jedinců charakterizuje celistvý životní styl (neodděluje práci a volný čas), další třetině respondentů vyhovuje hédonistický životní styl (9; 34,6 %), 4 se nepřihlásili k žádnému členění a 1 k pracovně orientovanému životnímu stylu). Z poslední zjišťované typologie vyplynulo, že více než polovina respondentů se identifikuje jako zástupce sólového (volného) životního stylu (14; 53,8 %) a 9 jedinců (34,6 %) se ztotožňuje městským životním stylem.

POROVNÁNÍ SKUPIN

V následující části si v tabulce poukážeme na vybrané položky ze sekce o životním stylu, které měly u jednotlivých skupin odlišnou výpovědní hodnotu, respektive si uvedeme u konkrétní skupiny nejčastější odpověď, popřípadě přibližný průměr. Vše si uvedeme v tabulce, kterou využijeme i dále v porovnávání a shrnutí zjištěných dat. Jednotlivé položky jsme hlouběji vysvětlovali v jednotlivých skupinách, v tabulce je pouze uveden souhrn určený na porovnání výše uvedených údajů – žlutě máme označené odlišné údaje, a naopak modré nám ukazují, co se u skupin v jednotlivých odpovědích shoduje.

Tabulka 7: Porovnávací tabulka – životní styl, osobní údaje

	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3	Skupina 4
Věk	29	24,5	23,7	23,7
Partnerství či manželství	92,7 %	69,8 %	49,2 %	38,5 %
Vzdělání	VŠ, Maturita	VŠ, Maturita	Maturita, VŠ	Maturita, VŠ
Volné hodiny	2,08	3,60	4,03	3,90
Volné dny	Mateřská	2,33	2,48	2,23
Čas na mobilu, pc	2 h.	2,87 h.	4,02 h.	3,52 h.
Činnost A	Čas s rodinou	Čas s partnerem/kou	Sám/sama či s partnerem/kou	Sám/sama
Činnost B	V přírodě	V přírodě	V přírodě	V přírodě, sport
Činnost C	Cestovat, výlety	Cestovat, výlety	Cestovat, výlety	Cestovat, výlety
ŽS 1	S náplní do studia/práce	S náplní do studia/práce	S náplní do studia/práce	S rozjímáním
ŽS 2	Hédonistický	Celiství; Hédonistický	Celiství	Celiství
ŽS 3	Venkovský; Aktivní	Městský; Aktivní; Venkovský	Městský; Digitální; Sólový	Sólový; Městský

6.2 Analýza dat

Nyní se zaměříme na třetí sekci dotazníku, kde se dotazujeme na možné vnímání ne/výhod toho, když člověk má/by chtěl mít dítě/děti. V této sekci respondenti odpovídali pomocí škály, jak s daným tvrzením ne/souhlasí, kde mohli dávat hodnoty od 1 do 5 (Vysvětlení: 1 plně s tvrzením souhlasím, 2 částečně souhlasím, 3 ani ano ani ne, 4 částečně nesouhlasím a 5 vůbec nesouhlasím). V tabulce 8 si uvedeme 6 položek, kde vymežíme jejich aritmetický průměr a směrodatnou odchylku od průměru dané položky.

Přesné znění položek si uvedeme zde (přesněji pouze pro 2 nejobsáhlejší skupinu, přesné znění jednotlivých skupin nalezneme v přílohách): 1. Myslím si, že s dítětem si toho nebudu moc tolik dovolit (finančně). 2. Myslím si, že dítě pro mě nebude představovat velkou psychickou zátěž. 3. Myslím si, že dítě bude vyžadovat veškerý můj čas a energii. 4. Myslím si, že s dítětem budu mít stále stejné množství času na přátele jako bezdětný/á. 5. Myslím si, že dítě by omezilo mou osobní svobodu. 6. Myslím si, že s dítětem budu moc dosáhnout svých pracovních cílů.

Tabulka 8: **Negativa rodičovství** - 3. sekce (SD = směrodatná odchylka)

Skupina	Funkce	1. pol.	2. pol.	3. pol.	4. pol.	5. pol.	6. pol.
Skupina 1	Průměr	2,95	3,17	2,29	3,49	3,22	2,46
	SD	1,34	1,17	1,13	1,29	1,18	1,04
Skupina 2	Průměr	2,58	3,13	2,22	3,87	3,03	2,59
	SD	1,05	1,09	0,89	0,95	1,23	1,09
Skupina 3	Průměr	1,70	3,92	1,85	4,28	2,11	3,26
	SD	1,00	1,14	0,88	0,91	1,16	1,11
Skupina 4	Průměr	1,92	3,69	1,50	4,23	1,65	4,27
	SD	1,11	1,46	0,89	1,12	1,11	1,16
Celkem	Průměr	2,29	3,48	1,97	3,97	2,51	3,15
	SD	1,17	1,19	0,95	1,04	1,30	1,21

Z tabulky obecně vyplývá, že více negativně na rodičovství nahlíží bezdětní, kteří nemají a jsou prozatím nerozhodnutí o tom, jestli chtějí děti či je nechtějí vůbec (3. a 4. skupina). Toto tvrzení se potvrdilo ve všech položkách, až na 3. položku (fialově zvýrazněno), kde respondenti, kteří mají děti a respondenti, jež děti chtějí vnímají více negativně, že dítě si vyžádá veškerý jejich volný čas a energii. Zároveň u 3. položky došlo k největší shodě a nejmenší odchylce mezi jednotlivými skupinami (oranžově zvýrazněno).

V zásadě nejvíce negativně odpovídali respondenti na 4. položku (šedě zvýrazněno), kdy si respondenti nemyslí, že jde s dítětem skloubit své pracovní cíle. Zároveň bezdětní jedinci, kteří děti nechtějí považují za značné negativum dětí, že by museli obětovat svůj volný čas s přáteli. Tyto položky ještě porovnáme s dvěma položkami z 5 sekce, kde jsme se dotazovali: 7. Dítě pro mě představuje/by představovalo přítěž.; 8. S dítětem nemám/bych neměl/a tolik volného času.

Tabulka 9: **Položky dítě a single** – 5. sekce

Skupina	Funkce	7. položka	8. položka	V životě je lepší být single (sám/sama)
Skupina 1	Průměr	4,29	2,41	4,46
	SD	1,11	1,06	0,77
Skupina 2	Průměr	3,98	2,15	4,60
	SD	1,10	1,00	0,66
Skupina 3	Průměr	2,46	1,51	4,07
	SD	1,22	0,69	0,90
Skupina 4	Průměr	1,62	1,08	3,69
	SD	0,92	0,27	1,20
Celkem	Průměr	3,51	1,96	4,40
	SD	1,41	0,99	0,84

V deváté tabulce můžeme vidět to, co jsme potvrdili již v předešlé tabulce a to, že více negativně na dítě nahlíží bezdětní, kteří nechtějí dítě a bezdětní, jež nevědí, jestli dítě ve svém životě chtějí (3. a 4. skupina). Dále můžeme z tabulky vyčíst, že největší rozdíl mezi respondenty nastal u 7. položky (fialově zvýrazněno), kdy respondenti s dětmi a respondenti, kteří děti chtějí odmítali fakt, že dítě by pro ně představovalo přítěž.

U 8. položky můžeme vnímat rozdíl od položek 3 a 6, kde jsme se dotazovali na podobné údaje. Právě u 3. a 8. položky (oranžově zvýrazněno) můžeme vnímat shodu v tom, že si respondenti s dětmi a respondenti, kteří dítě chtějí mnohem více připouštějí fakt, že s dítětem by neměli tolik volného času, jelikož by ho museli více věnovat svému dítěti. Tento paradox vyplývá z faktu, že ačkoli si mnohdy jedinci uvědomují zátěž, která s dítětem přichází, tak i přesto dítě/děti chtějí (reálný pohled na tematiku rodičovství).

Pomocí poslední položky v 5. sekci jsme zjišťovali, zdali si respondenti myslí, jestli je lepší být v životě sám/sama, myšleno bez partnera/partnerky či manžela/manželky. V jiném významu jsme zjišťovali, jak je pro respondenty ne/chtěné být single. Z položky vyplývá, že se všechny skupiny právě nejvíce shodli na tom, že v životě chtějí mít partnera/partnerku či manžela/manželku, a tedy nechtějí být single (zvýrazněno červeně).

Následující sekce pojednává o předpokladech rodičovství viz tabulka níže, ze které zjistíme, jak je pro jednotlivé skupiny důležité být emočně připravený na rodičovství či být finančně zajištěný. Jednotlivé položky pak znamenají, jak je pro rodičovství je důležité: 9. mít dostatek finančních prostředků; 10. mít stabilní partnerství; 11. ho skloubit se svými volnočasovými aktivitami; 12. být s partnerem/partnerkou psychicky připravení; 13. mít jisté pracovní místo; 14. ho skloubit se svou pracovní pozicí. Z průměru všech 4 skupin respondentů, můžeme určit celkové pořadí hodnot (oranžové zvýraznění).

Tabulka 10: **Předpoklady rodičovství** – 4. sekce

Skupina	Funkce	9. pol.	10. pol.	11. pol.	12. pol.	13. pol.	14. pol.
Skupina 1	Průměr	1,95	1,32	2,78	1,56	2,44	2,76
	SD	0,99	0,71	1,30	0,83	1,36	1,23
Skupina 2	Průměr	1,65	1,31	2,31	1,35	2,04	2,58
	SD	0,78	0,64	0,92	0,57	1,06	1,12
Skupina 3	Průměr	1,39	1,49	2,23	1,16	1,72	2,25
	SD	0,55	0,82	1,06	0,41	0,79	0,92
Skupina 4	Průměr	1,35	1,54	1,96	1,08	1,69	1,85
	SD	0,55	1,18	0,90	0,38	0,91	1,17
Celkem	Průměr	1,61	1,37	2,33	1,32	2,03	2,47
	SD	0,77	0,76	1,03	0,59	1,08	1,13

Nejdůležitější předpoklad rodičovství podle respondentů je „být s partnerem/partnerkou psychicky připravení“. Těsně za tím je předpoklad „mít stabilní partnerství“, zároveň jak vidíme, tento předpoklad je podle 1. a 2 skupiny důležitější, než průměrný nejdůležitější předpoklad (fialové zvýraznění). Na průměrném třetím místě se umístil předpoklad rodičovství „být finančně zajištěný“. Podle výsledků šetření nejméně důležitým předpoklad (též v průměru u všech skupin) je „skloubit rodičovství se svou pracovní pozicí“. Pro zajímavost vyzdvihneme údaj, že pro rodiče (myšleno respondenti, kteří mají děti), ale i pro bezdětné, kteří nechtějí děti (1. a 4. skupina) je nejméně důležité „skloubit rodičovství se svými volnočasovými aktivitami. Následně si uvedeme poslední údaje, jež jsou hodnoceny pomocí škál a týkají se hodnot respondentů.

Než si rozebereme tabulku číslo 11 a 12, musíme si říct, význam jednotlivých položek v nich: 15. Dosáhnout úspěchu v zaměstnání; 16. Vdát se/oženit se; 17. Užívat si, žít příjemně (bavit se, mít zábavný život); 18. Mít děti, mít rodinu; 19. Žít nezávislý život, svobodný život; 20. Věnovat se svým zálibám. V tabulce jsme dali dohromady 1. a 2. výzkumnou skupinu, které jak vidíme, mají poměrně podobné názory právě ohledně hodnot. Nejdůležitější hodnotou těchto skupin je: mít děti, mít rodinu (oranžové zvýrazněné). Druhé a třetí místo se odlišují v průměru minimálně a utváří tak další podstatné hodnoty mladých dospělých, kteří mají děti či děti v budoucnu chtějí. Na druhém místě je tedy položka 20. věnovat se svým zálibám a na třetím místě položka 17. užívat si, žít příjemně. Nejméně důležitou je pak hodnota 19. žít nezávislý, svobodný život (fialově zvýrazněné). Oproti tomuto si postavíme 3. a 4. skupinu respondentů.

Tabulka 11: **Hodnoty 1. a 2. skupina** – 7. sekce

Skupina	Funkce	15. pol.	16. pol.	17. pol.	18. pol.	19. pol.	20. pol.
Skupina 1	Průměr	2,27	2,17	1,85	1,12	3,00	1,88
	SD	0,88	1,30	0,78	0,33	1,27	0,74
Skupina 2	Průměr	2,10	2,13	1,72	1,45	2,70	1,67
	SD	0,90	1,13	0,85	0,73	1,08	0,77
Celkem	Průměr	2,13	2,14	1,74	1,39	2,76	1,71
	SD	0,90	1,17	0,84	0,69	1,13	0,77

Tabulka 12: **Hodnoty 3. a 4. skupiny** – 7. sekce

Skupina	Funkce	15. pol.	16. pol.	17. pol.	18.pol.	19.pol.	20. pol.
Skupina 3	Průměr	2,05	3,16	1,41	3,25	2,16	1,38
	SD	0,86	1,12	0,58	0,93	0,93	0,52
Skupina 4	Průměr	2,12	3,81	1,23	4,15	1,62	1,31
	SD	1,01	1,27	0,42	0,82	0,84	0,46
Celkem	Průměr	2,07	3,36	1,36	3,52	2,00	1,36
	SD	0,91	1,20	0,55	0,99	0,93	0,50

V tabulce číslo 12 můžeme vnímat rapidní rozdíl v hodnotách, oproti předchozí tabulce. Skupiny bezdětných, kteří děti nechtějí nebo prozatím nevědí, jestli děti ne/chtějí, se razantně vymezují. Tyto skupiny nejméně zajímají hodnoty 18. a 16. (mít děti, mít rodinu; vdát se/oženit se; fialově zvýrazněné). Naopak na prvním místě jsme zaznamenali hned dvě hodnoty, konkrétněji hodnoty: užívat si, žít příjemně a věnovat se svým zálibám (oranžově zvýrazněné), které se u předchozích skupin objevily na druhém a třetím místě. Mimo jiné u 3. a 4. skupiny můžeme pozorovat mnohem vyhraněnější názory, což vidíme na vyšších číslech, oproti 1. a 2. skupině, kde nejhorší hodnota činila v průměru 2,76.

V dotazníkovém šetření jsme v sekci 6 zjišťovali jiné vymezení hodnot, které právě v následujících odstavcích porovnáme s výše uvedeným. V této položce jsme se také ptali na konkrétní hodnoty, které opět mohli respondenti hodnotit čísly 1 až 5, podle toho, jak jsou pro ně ne/důležité. V této položce jsme se přesněji tázali na tyto hodnoty: mít sociální prestiž; být schopný/á a úspěšný/á; žít příjemně a pohodlně; žít zajímavý a vzrušující život; být svobodný/á a nezávislý/á; poznávat a rozumět světu; pomáhat a být užitečný druhým lidem; pracovat pro dobro skupiny a společnosti; být uznávaný/á a ceněný/á druhými lidmi; žít pro rodinu, mít a vychovávat děti.

Z výše uvedeného vymezení hodnot vyplývá u **skupiny 1**, že nejdůležitější je žít příjemně a pohodlně (1,59) a na druhém místě žít pro rodinu, mít a vychovávat děti (1,61), naopak nejméně důležité je pro tuto skupiny mít sociální prestiž (3,02). Skupina bezdětných, kteří chtějí děti (**2. skupina**) hodnotila totožně, akorát s jinými průměry: žít příjemně a pohodlně (1,41), žít pro rodinu, mít a vychovávat děti, sociální prestiž a postavení (2,81).

Pro **skupinu 3** je rovněž jako u přechozích 2 skupin nejdůležitější hodnotou žít příjemně a pohodlně (1,39), na druhém místě u nich skončila hodnota poznávat a porozumět světu. Pokud se podíváme na opačný pól, tak zde nejhůře dopadla položka žít pro rodinu, mít a vychovávat děti (3,20), avšak i blízko toho najdeme hodnotu mít sociální prestiž a postavení (3,07). Podobně jako u 1. a 2. skupiny, tak i u 3. a 4. dochází k totožnosti naměřené důležitosti a nedůležitosti. Nejlépe i u **4. skupiny** dopadly hodnoty: žít příjemně a pohodlně (1,58); poznávat a rozumět světu (2,04), a naopak nejhůře: žít pro rodinu, mít a vychovávat děti (3,77) a mít sociální prestiž a postavení (3,04).

Celkově nejprestižnější hodnotou je pro všechny skupiny žít příjemně a pohodlně. Zde by bylo zajímavé se respondentů optat na vlastní interpretaci této hodnoty, jelikož se může rozcházet ve vnímání každého jedince. U první a druhé skupiny bychom mohli vzhledem k jiným naměřeným údajům soudit, že chtějí žít příjemně a pohodlně právě se svou rodinou a dětmi, je to prostředek k tomu, aby se měli všichni dobře a neživořili. Oproti tomu 3. a 4. skupina by chtěla žít tak, aby mohli poznávat svět, aby si mohli různé věci dovolit, ale ne v rámci rodiny, ale především vnitřně uvnitř sebe (max s partnery) aby si mohli užívat, žít vzrušující život a aby byli schopní a úspěšní (viz další zmíněné hodnoty s průměrným hodnocením od 2,0 do 2,2).

V neposlední řadě potřebujeme vybrané položky rozdělit odlišně než na námi zvolené skupiny, tedy musíme dotazované rozdělit na muže a ženy. Pro zjednodušení si vše uvedeme v tabulce a pro zjednodušení interpretace si uvedeme pouze průměr u daných položek, které následně porovnáme. Veškeré znění položek už jsme zmínili výše, proto ho již opakovat nebudeme. Poslední sloupec tabulky bude ukazovat, jaká by měla být průměrná hodnota u ženy, tedy jestli menší nebo větší (zde záleží na typu položky a hypotéz, jakou hodnotu očekáváme). Pro rekapitulaci všech výše zmíněných údajů z celkového počtu 300 respondentů se výzkumu zúčastnilo 220 žen (73,3 %) a 79 mužů (26,3 %). Pro povahu těchto položek jsme museli vyřadit 1 jedince (gender fluid).

Tabulka 13: Rozdělení na muže a ženy ve vybraných položkách

Číslo zjišťované položky	Ženy (v průměru)	Muži (v průměru)	Očekávaná průměrná hodnota u žen
1.	2,39	2,43	Menší
2.	3,42	3,11	Větší
3.	2,07	2,15	Menší
4.	3,92	3,95	Větší
5.	2,79	2,67	Menší
6.	2,97	2,49	Větší
7.	3,54	2,81	Menší
8.	1,95	1,53	Menší
9.	1,58	1,70	Větší
10.	1,42	1,20	Menší
12.	2,36	2,24	Menší
13.	2,06	1,84	Větší
18.	2,13	2,83	Menší
30.	1,94	2,86	Menší

6.3 Reliabilita dat

Nejprve si povíme údaje o reliabilitě dat našeho výzkumného šetření, přesněji si přiblížíme naměřené hodnoty Cronbachovy alfy. Jak jsme si výše zmiňovali, Cronbachova alfa nám ukazuje závislost mezi danými položkami (přesněji u nás se to týká položek 1–31, které nám ukazovaly míru ne/souhlasu a ne/důležitosti), respektive nám naměřený údaj odhalí, jak naše měření bylo přesné či nepřesné. Výsledná hodnota Cronbachovy alfy našeho výzkumného šetření je:

- $\alpha=0,66$

Podle výše uvedené tabulky 4, která nám interpretuje jednotlivé hodnoty Cronbachovy alfy, je vnitřní konzistence našich dat sporná. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli změřit Cronbachovu alfu u jednotlivých sekcí, abychom zjistili případnou chybovost naměřené hodnoty. Konkrétněji jsme se rozhodli oddělit položky 15–30, které zjišťovaly u respondentů jejich hodnoty od položek 1–15, jež zjišťovaly údaje, které vztahujeme právě k dítěti a rodičovství. Následně jsme oddělili i položky 1–15, podle jednotlivých sekcí, které údaje zjišťovaly na položky 1–8 (ne/souhlasy) a položky 9–14 (předpoklady).

- Položky 1–8: $\alpha=0,39$ (nepřijatelná vnitřní konzistence)
- Položky 9–14: $\alpha=0,69$ (sporná vnitřní konzistence)
- Položky 15–30: $\alpha=0,74$ (přijatelná vnitřní konzistence)

Zde vidíme, že u položek 1–8 vyšla nepřijatelná hodnota Cronbachova alfy, proto jsme se rozhodli oddělit od sebe jednotlivé položky, které mají buď pozitivní nebo negativní znění, pro případ, že by naše nepřesnost tkvěla v odlišném vyjadřování jednotlivých položek. Podle této úvahy jsme oddělili položky 2, 4 a 6 (pozitivní) od položek 1, 3, 5, 7 a 8 (negativní).

- Pozitivní položky: $\alpha=0,48$ (nepřijatelná vnitřní konzistence)
- Negativní položky: $\alpha=0,76$ (přijatelná vnitřní konzistence)

Na základě tohoto zjištění, jsme rozhodli z výzkumného šetření vyřadit položky 2, 4 a 6, které způsobují nepřesnost našeho měření. Po vyřazení těchto tří položek, jsme z položek 1–31 (bez 2, 4 a 6) změřily znovu **Cronbachovu alfu**, jejíž výsledná hodnota je:

- $\alpha=0,70$

Díky chybě, kterou jsme zjistili, můžeme konstatovat, že po vyřazení 3 položek je vnitřní konzistence našich dat **přijatelná**. Pro zajímavost jsme se rozhodli, naměřit Cronbachovu alfu u jednotlivých skupin, abychom dohledali jejich možnou ne/koherenci, pro případ, že by někdo další chtěl činit podobné výzkumy pouze u některé z námi interpretovaných skupin 1–4.

- Skupina 1: $\alpha=0,70$
- Skupina 2: $\alpha=0,73$
- Skupina 3: $\alpha=0,60$
- Skupina 4: $\alpha=0,66$

Z výše uvedených alf vidíme, že soudržnost 1. a 2. skupiny je mnohem vyšší, než u 3. a 4. skupiny, konkrétněji naměřené hodnoty Cronbachovy alfy jsou u 1. a 2. skupiny přijatelné. Vyšší soudržnost těchto skupin může vypovídat o větším počtu v zastoupení právě těchto skupin, jinak řečeno 1. a 2. skupina je zastoupena 213 respondenty, zatímco skupina 3 a 4 je reprezentována 87 jedinci. Dalším možným důvodem je větší vyhraněnost názorů u skupin 3 a 4, která byla patrná v hodnocení (ne/souhlasu a ne/důležitosti), oproti skupině 1 a 2, kde bylo jejich hodnocení spíše mírnější (viz podkapitola 6.2). Následně se již přesuneme k další části, kterou je potvrzení či vyvrácení hypotéz.

6.4 Ověření hypotéz

V této části přijmeme nebo zamítneme hypotézy, které jsme si v podkapitole 5.6 stanovili. První tři hypotézy zjišťujeme pomocí 2., 3. a 5. sekce v dotazníkovém šetření.

- **H₁**: Více než 70 % respondentů, jež mají/chtějí děti, mají/chtějí mít alespoň 2 děti.

Tuto hypotézu ověřujeme pomocí grafu 6, který stanovuje, kolik 1. i 2. skupina respondentů chce mít dětí. Pro připomenutí první skupina, jež je zastoupena jedinci, kteří chtějí děti, chtějí v 61 % 2 děti a v 26,8 % odpovědích, chtějí více než 2 děti. Druhá skupina, kterou tvoří bezdětní dotazovaní, jež v budoucnu chtějí mít děti, v 72,7 % případech odpověděli, že chtějí mít 2 děti a dalších 3,4 % jedinců chce mít více než 2 děti. Z těchto dat můžeme s jistotou **H₁ přijmout**.

- **H₂**: Více než 60 % respondentů se domnívá, že s dítětem si toho nebudou moci/nemůžou tolik finančně dovolit.

Tuto hypotézu nám pomůže ověřit první položka v dotazníkovém šetření, která zjišťovala míru ne/souhlasu s následujícím tvrzením: „*Myslím si, že s dítětem si toho nebudu moc/nemohu tolik dovolit (finančně).*“ Na tuto položku odpovědělo 180 respondentů hodnotou 1 a 2 (62 % z 300 respondentů). Na základě těchto údajů můžeme **H₂ potvrdit**.

- **H₃**: Více než 50 % respondentů se domnívá, že mít dítě je ve více ohledech zatěžující.

Toto tvrzení směřuje na jednotlivé položky ze sekce 3 a 5, přesněji na položky 1–8. Z celého výzkumu jsme vyřadili položky 2, 4 a 6 z výše uvedených důvodů (viz podkapitola 6.3). Pro větší přehled si data uvedeme v přehledové tabulce, kde jsme sečetli v dané skupině hodnoty 1 a 2, právě které ukazují, že respondent s určitou položkou souhlasí (daný údaj vypovídá o tom, jak hodně je dítě přitěžující v dané tezi pro všechny).

Tabulka 14: **Vnímání možných negativ spojovaných s dítětem**

Skupina	Skup. 1	Skup. 2	Skup. 3	Skup. 4	Celkem	Celkem (%)
Respondenti	41	172	61	26	300	100
1. pol.	20	86	53	20	179	59,67
3. pol.	25	120	49	23	217	72,33
5. pol.	13	69	46	20	148	49,33
7. pol.	4	18	34	23	79	26,33
8. pol.	21	126	58	26	231	77
Celkem	83	419	240	112	854	56,93
Celkem (%)	40,49	48,72	78,69	86,15		

Následně si zopakujeme znění uvedených položek: 1. Myslím si, že s dítětem bych si toho nemohl/nemohu tolik dovolit (finančně). 3. Myslím si, že dítě by vyžadovalo/vyžaduje veškerý můj čas a energii. 5. Myslím si, že dítě by omezilo/omezuje mou osobní svobodu. 7. Dítě by pro mě představovalo/představuje přítěž. 8. Myslíte si, že kdybyste měl/měla dítě, neměl/a byste tolik volného času? (U skupiny 1: Myslíte si, že od doby, co máte dítě, nemáte tolik volného času).

Jak vidíme v tabulce 14, tak 3 z 5 položek splňují domněnku, že s tvrzením souhlasí více než 50 % respondentů (oranžově zvýrazněno). 5. položka téměř tuto tezi splňuje také (zde se dotazovaní dělí zhruba půl na půl). 7. položka, jež shrnovala všechny položky (i více než je), tezi odmítá (modře zvýrazněné). Kdybychom chtěli hodnotit všechny položky dohromady, tak z těchto 5 položek, s nimi souhlasí téměř 57 % respondentů (zeleně zvýrazněné), což nasvědčuje tomu, že **přijímáme H₃**.

- **H_{3A}**: Tyto ohledy vnímají více respondenti, kteří děti nechtějí a respondenti, jež nevědí, jestli děti chtějí či nechtějí

Tuto **pod-hypotézu** také **přijímáme**, jelikož jsme si zjišťovanou tezi již potvrdili v tabulce 13 (růžově zvýrazněno), kde jednotlivé údaje ukazují (v procentech), jak jsou všechny teze dohromady pro dané skupiny přitěžující, díky čemuž zároveň vidíme, že v daných skupinách roste tendence souhlasit, že dítě by pro ně znamenalo přítěž, přesněji řečeno respondenti, kteří mají dítě a respondenti, kteří chtějí dítě, ho považují za menší přítěž, než respondenti, jež dítě nemají a nechtějí a respondenti, jež dítě nemají a prozatím nevědí, jestli ho chtějí či nechtějí. Zároveň ale můžeme pozorovat, že i dotazovaní, kteří dítě mají či kteří ho chtějí, vnímají taktéž dítě jako větší životní zátěž, avšak nevnímají to jako takovou překážku, že by dítě neměli nebo nechtěli.

- **H_{3B}**: Ženy tyto ohledy vnímají jako více zatěžující než muži.

Pro tuto pod-hypotézu si musíme uvést novou tabulku číslo 15 (viz níže), jež nám ukáže průměry, jak muži a ženy odpovídali na položky 1, 3, 5, 7 a 8. Právě ženy by měly mít naměřené průměrné hodnoty menší než muži, abychom tuto hypotézu mohli potvrdit (vyjadřují tím opět větší míru souhlasu s danou tezí).

Tabulka 15: **Negativa spojená s dětmi u žen a mužů**

Položka	Ženy	Muži
1. položka	2,39	2,43
3. položka	2,07	2,15
5. položka	2,79	2,67
7. položka	3,45	2,81
8. položka	1,95	1,53

Jak vidíme, ženy vnímají dítě jako více přitěžující než muži pouze ve 2 z 5 položek. Díky datum uvedeným v této tabulce musíme **H_{3B} zamítnout**, jelikož podle naměřených hodnot, muži vnímají dané teze jako více negativní než právě ženy. Díky tomuto vyvrácení, můžeme právě dělení na muže a ženy vnímat v mnoha ohledech jako přežitek, jelikož názory mužů a žen mohou být odlišné, než tomu tak u nich bylo před 12 lety (viz výzkum Katrňák a kol, 2011), avšak pro takovouto tezi by byl potřeba další výzkum, jež by to hlouběji prověřil. Následně se ovšem na toto tvrzení můžeme podívat v hypotéze 4 a hypotéze 5.

- **H₄**: Pro muže je důležitější předpoklad pro rodičovství mít jisté pracovní místo a dostatek finančních prostředků. (finance, práce)
- **H₅**: Pro ženy je důležitější předpoklad pro rodičovství mít stabilní partnerství a být psychicky připravená/í. (emoce, připravenost)

Z výše uvedených hypotéz můžeme vnímat, že na základě prostudované literatury se domníváme, že ženy jsou více orientovány na emoce a pocity, zatímco muži jsou více zaměřeni na finanční stránku a pracovní sféru. Následně si uvedeme tabulku 16, jež nám pomůže vyvrátit či potvrdit výše uvedené hypotézy 4 a 5. Konkrétněji tyto údaje budeme zjišťovat z naměřených průměrů u mužů a žen u položek 9, 10, 12 a 13. Následně si zopakujeme přesné znění položek: 9. Pro rodičovství je důležité mít dostatek finančních prostředků. 10. Pro rodičovství je důležité mít stabilní partnerství. 12. Pro rodičovství je důležité, abyste Vy a váš/vaše partner/ka byli psychicky připravení. 13. Pro rodičovství je důležité mít jisté pracovní místo. Pro upřesnění 9. a 13. položka by měla mít menší hodnotu u mužů a položky 10 a 12 by měly být nižší u žen.

Tabulka 16: **Předpoklady rodičovství u mužů a žen**

Položka	Ženy	Muži
9. položka	1,58	1,70
13. položka	2,06	1,84
10. položka	1,42	1,20
12. položka	2,36	2,24

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že pouze položka číslo 13 splnila svůj předpoklad. Díky tomuto zjištění musíme **H4** i **H5** **zamítnout**, jelikož mužům v našem výzkumném šetření záleží o něco více na emoční připravení na rodičovství než ženám, a naopak ženám se zdá důležitější předpoklad jistého pracovního místa než mužům. Za zamítnutím těchto hypotéz pozorujeme dva možné faktory. Prvním, výše zmiňovaným, faktorem je, že v dnešní době se již potírají rozdíly v očekávaných rolích a potřebách mezi muži a ženami, které ještě před 12 lety byly zřetelnější. Druhou možnou skutečností je menší zastoupení mužů v našem šetření než žen, přesněji dotazníkové šetření vyplnilo 220 žen a 79 mužů, což u žen umožnilo mnohem větší rozptyl názorů než právě u mužů.

- **H6:** Respondenti, kteří mají nebo chtějí dítě ho považují za menší přítěž a omezení volného času než ti, kteří dítě nemají a nechtějí či zatím nevědí, jestli dítě chtějí.

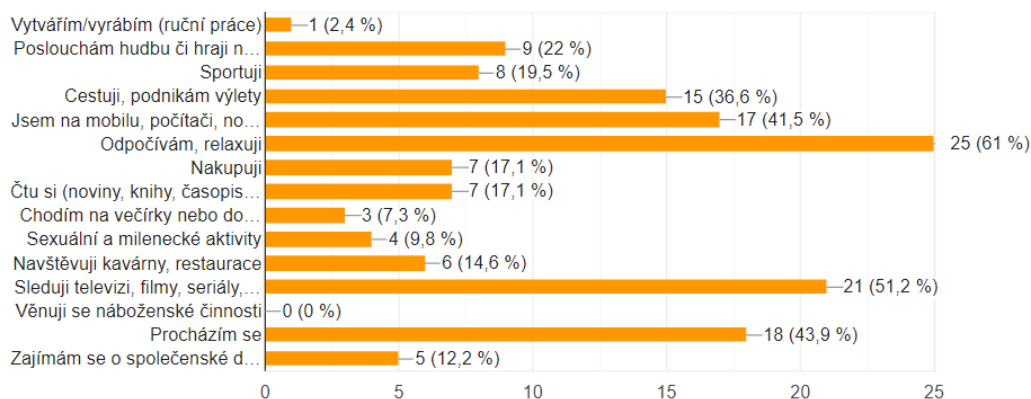
U této hypotézy se opět opíráme o položky 7 a 8, které poukazují na to, kdo ze skupin vnímá dítě jako větší přítěž a jako větší omezení volného času. Pro upřesnění dat si uvedeme samostatnou tabulku, která nám ukáže procentový souhlas jednotlivých skupin právě s těmito dvěma položkami.

Tabulka 17: **Vnímání dítěte jako přítěže u jednotlivých skupin**

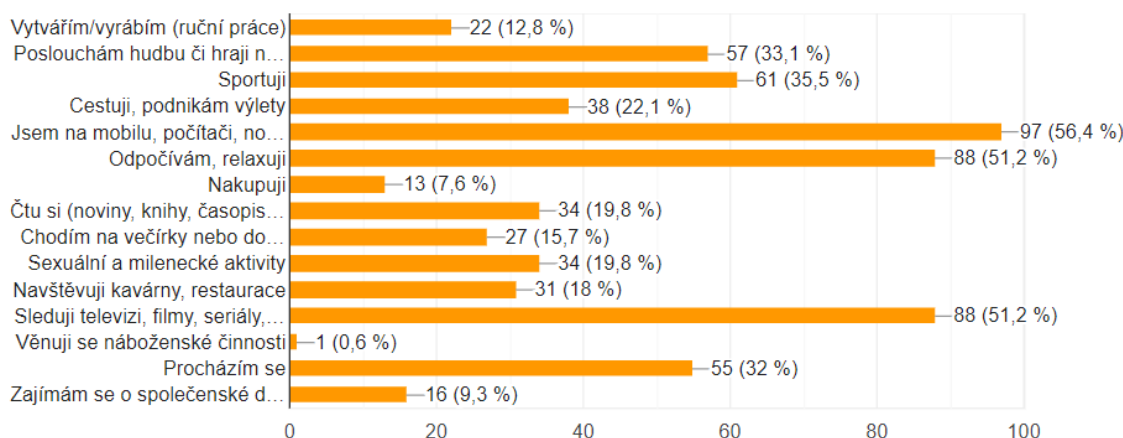
Položka	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3	Skupina 4
7. (přítěž)	31	126	58	23
8. (volný čas)	21	20	34	26
Celkem (%)	63,4	42,4	75,4	94

Díky výše uvedené tabulce můžeme **H6** **potvrdit**, jelikož je zřetelně vidět, že respondenti, kteří mají děti a respondenti, kteří chtějí neberou dítě (skupiny 1 a 2) za takovou přítěž ve svém životě a za takový element, který omezuje volný čas, jako respondenti, kteří dítě nechtějí a respondenti, kteří prozatím nevědí, zdali dítě chtějí nebo nechtějí (skupiny 3 a 4).

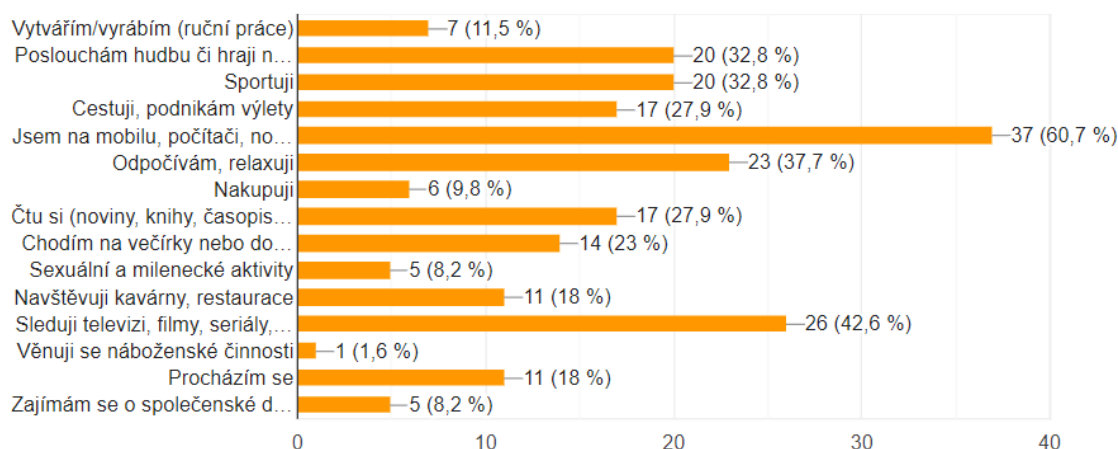
- **H7:** Nejčastější aktivitou ve volném čase respondentů jsou činnosti spojené s elektronikou (mobil, počítač a televize, filmy, seriály)

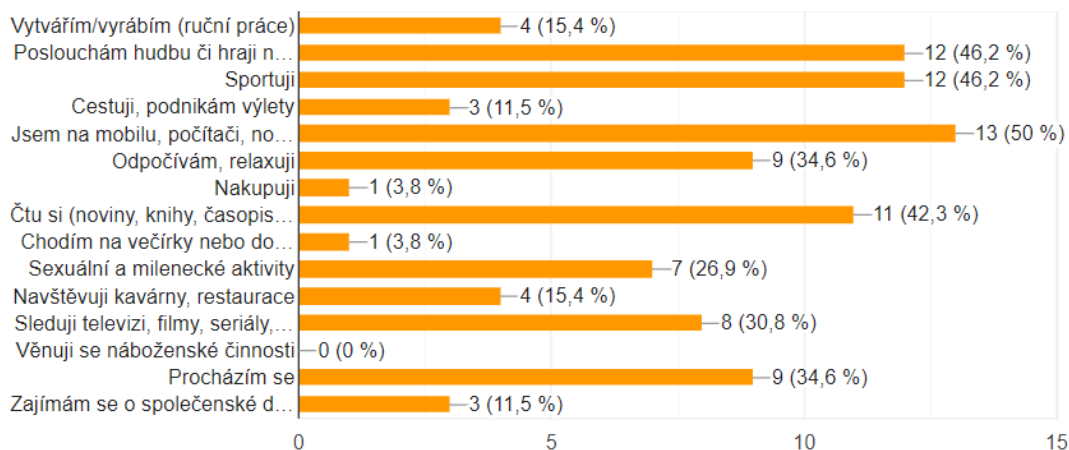
Graf 11: Nejčastější aktivity ve volném čase – skupina 1 (41 respondentů)

Graf 12: Nejčastější aktivity ve volném čase – skupina 2 (172 respondentů)

Graf 13: Nejčastější aktivity ve volném čase – skupina 3 (61 respondentů)

Graf 14: Nejčastější aktivity ve volném čase – skupina 4 (26 respondentů)

Jak vidíme z výše uvedených grafů (11–14) jednotlivých skupin, tak s výjimkou dotazovaných skupina 1 zastoupené pouze 41 respondenty, je nejčastější aktivitou ve volném čase činnost na mobilu či počítači nebo jiné elektronice a mezi dalšími nejčastějšími aktivitami je také sledování televize, filmů a seriálů. Díky tomuto můžeme **H7 potvrdit**.

- **H8:** Nejvýznamnějším životním cílem respondentů, kteří mají děti a respondentů, kteří chtějí děti, je založení rodiny.
 - **H8A:** S tímto tvrzením souhlasí více ženy.

Tuto hypotézu budeme vyhodnocovat na podkladu 18. položky, která přesněji zjišťovala, jak je pro respondenty v životě důležité mít rodinu, mít děti. Na položku číslo 18 jsme si již odpověděli v 10. a v tabulce 11. Avšak pro shrnutí těchto a dalších požadovaných údajů (rozdělení na muže a ženy), si následně s pomocí tabulky ukážeme, kdo měl požadovanou průměrnou hodnotu nižší. V této tabulce si rozdělíme 1. a 2. skupiny od 3. a 4. skupiny a také si od sebe oddělíme muže a ženy.

Tabulka 18: **Důležitost hodnoty: mít děti, mít rodinu**

Rozdělení na skupiny, pohlaví	Položka 18. „Mít děti, mít rodinu“
Skupina 1, 2	1,39
Skupina 3, 4	3,52
Ženy	1,94
Muži	2,86

Z výše uvedené tabulky je zřetelné, že pro skupinu 1 a 2, respektive respondentů, jež mají děti a respondentů, jež chtějí děti, je podstatná životní hodnota mít děti, mít rodinu. Zároveň, když bychom se vrátili k tabulce 10 je zřetelné, že pro tyto dvě skupiny je to v průměru nejdůležitější životní cíl a hodnota, oproti skupině 3 a 4, kdy je to pro ně nejméně důležitý cíl (viz tabulka 11). Zároveň jak vidíme z rozdělení na muže a ženy, tak tato hodnota je podstatnější pro ženy. Na základě těchto dat můžeme, jak **H8, tak i H8A potvrdit**.

- **H₀**: Respondenti, kteří nemají děti a nechtějí děti či nevědí, jestli je chtějí, mají stejný životní styl (zahrnuje hodnoty a volný čas), jako respondenti, kteří děti mají a respondenti, kteří děti chtějí.

Jako poslední jsme si ponechali nulovou hypotézu, kterou bychom měli ideálně vyvrátit, aby se potvrdili námi zjišťované údaje a data. Z výše uvedených údajů můžeme říct, že jednotlivé skupiny se od sebe doopravdy odlišují v mnoha ohledech životního stylu viz souhrnná tabulka 7. Například, co se týče typologie životních stylů, u žádné nevidíme úplnou shodu, naopak vidíme tendenci daných skupin se shlukovat dohromady či se zcela odlišit.

Co se týče trávení volného času, největší rozdíl pozorujeme v činnosti A (viz tabulka 7), kde 4. skupina respondentů, kteří nemají a nechtějí děti, nejraději svůj čas tráví vlastními zálibami a odpočinkem, ideálně sami. Zároveň tuto tendenci můžeme pozorovat i u 3. skupiny, jež je prozatím ohledně dětí nerozhodnutá. U životních stylů 2 a 3 vidíme opět, že vybrané skupiny, které si jsou něčím blízké, mají podobné odpovědi (nejčastěji 1 s 2 nebo 2 s 3 či 3 se 4). Avšak zároveň nejde zcela s jistotou říct, že daný životní styl nebo trávení volného času by bylo pro jednu skupinu doopravdy charakteristické, spíše k se jeví, že dané skupiny k jistým odpovědím inklinují více než jiné.

Co se týče hodnot (viz tabulky 11 a 12) můžeme vnímat radikální rozdíl jednotlivých skupin a více než patrnou tendenci přiřazovat k sobě hodnoty 1. a 2. skupiny a oproti tomu názory 3. a 4. skupiny. Jediné, co zůstává poměrně podobné, jsou celkově pro mladé dospělé některé „středové hodnoty (viz položka 15). Ovšem tyto vybrané údaje nám dokazují, že jednotlivé skupiny jsou v jistých ohledech doopravdy rozdílné a nemůžeme tedy říct, že mají stejné hodnoty, životní styl či že tráví stejně svůj volný čas. Právě díky těmto zjištěným údajům můžeme **vyvrátit H₀ a přijmout H_A** (alternativní hypotéza), která zní:

- **H_A**: Mezi jednotlivými respondenty kategorie 1–4 existuje rozdíl v jejich životním stylu (též hodnotách a trávení volného času).

6.5 Shrnutí výzkumu

Na závěr celého výzkumu bychom rádi vyzdvihli nejdůležitějších a nejzajímavějších zjištění z výsledných dat dotazníkového šetření. Výzkumu se zúčastnilo 300 respondentů, z čehož bylo 220 žen, 79 mužů a 1 gender fluid. Všechny dotazované jsme si s pomocí vstupních otázek rozdělili do 4 skupiny na jedince, kteří: 1. mají děti (41); 2. nemají děti, ale chtějí je (172); 3. nemají děti a prozatím nevědí, jestli je chtějí (61); 4. nemají děti a nechťejí je (26).

V položkách, v nichž jsme mapovali u jednotlivých skupin vnímání negativ rodičovství, jsme zjistili, že celkově jako největší negativum všechny kategorie vnímají především ve dvou tvrzeních: s dítětem nemají/by neměli tolik volného času a také, že dítě si vyžaduje/by vyžadovalo veškerý čas a energii. Skupina 3 a 4 se ve větší míře domnívá, že dítě by bylo přitěžující ve všech zmíněných ohledech, než tvrdí skupiny 1 a 2.

V položkách, jež zjišťovali ne/důležitost daných předpokladů rodičovství, jsme zjistili, že pro 3. a 4. skup. je nejdůležitější být s partnerem/ partnerkou na dítě psychicky připravení, mít dostatek finančních prostředků a na třetím místě mají stabilitu partnerství. Oproti tomu pro 1. a 2. skup. je nejdůležitější mít stabilní partnerství, následně být psychicky připravení a na třetím místě mají finanční zajištěnost. V ostatních položkách odpovídala skupina 3 a 4 vždy s menším počtem, což svědčí o tom, že dané předpoklady jsou pro ně důležitější (než pro skupinu 1 a 2), což může spočívat v tom, proč v dítěti po všech stranách vidí větší zátěž.

V další části jsme zjišťovali hodnoty respondentů, které se dle výsledků mezi skupinami razantně odlišují. Pro skupinu 1 a 2 je nejdůležitější mít v životě děti, dále věnovat se svým zálibám a žít příjemně, naopak nejméně důležité je pro ně žít nezávislý, svobodný život. Zatímco pro 3 a 4 skupinu je nejpodstatnější užívat si život a žít příjemně a nejméně podstatné je pro ně mít děti, rodinu a sezdat se. Ohledně větší lhostejnosti manželství u respondentů ze 3. a 4. skupiny napovídá i fakt, že více než polovina z nich není ve vztahu, ale jsou single, z čehož 11 respondentů chce být single (v porovnání s tím je přes 90 % respondentů z první skupiny v partnerství či manželství a ze druhé skupiny téměř 70 %).

Ve zjišťování životních cílů jsme zjistili, že pro všechny respondenty je nejdůležitější žít příjemně a pohodlně. Oproti tomu v dalších odpovědích se již skupiny lišily významněji. Respektive pro 1. a 2. skupinu je důležitou životní hodnotou/cílem žít pro rodinu, mít a vychovávat děti, zatímco pro 3. a 4. skupinu je podstatné poznávat a rozumět světu (hodnota mít děti a žít pro rodinu se u nich umístila až na posledním místě).

V další sekci jsme zjistili, že všichni respondenti tráví nejvíce volného času na elektronických zařízeních. Přesněji průměrné množství volných hodin v pracovní dny odpovídá u všech skupin průměrnému času, který denně stráví na mobilu, u televize či u počítače. Tento denní čas se u 1. skup. pohybuje okolo 2 hodin v obou případech. U druhé skupiny jsme zjistili, že v průměru mají o hodinu a půl více volného času než 1. skupina a zároveň netráví veškerý volný čas jen na mobilu (mají téměř hodinu, kterou tráví jinými aktivitami). Skupiny 3 a 4 mají nejvíce volného času (3,5–4 h.), avšak ho také ve větší míře stráví na mobilu či u počítače. Ovšem u zjištění množství času na mobilu a počítači se můžou odrazet respondenti, kteří pracují/studují a ve velké míře u toho využívají mobil či počítač.

V dalších položkách se ve výběrech možných činností respondenti více méně shodovali. Nejvíce dotazovaní odpovídali, že rádi tráví svůj čas v přírodě (4. skupina podobně umístila i sportování), rádi cestují a podnikají výlety. Jediné, v čem se skupiny odlišovaly bylo, s kým rádi tráví volný čas: skupina 1 s rodinou, skupina 2 s partnerem/kou, u skupiny 3 už byla pozorována větší nejednotnost, kdy v podobném počtu uváděli, že by upřednostnili být sami a někteří naopak s partnerem/kou (odpovídá tomu, že zhruba polovina respondentů je zadaná a druhá nezadaná) a dotazovaní skupiny 4 by raději svůj volný čas trávili sami a dělali co je baví (odpovídá zjištění, že většina zástupců této skupiny je nezadaná). Jinak nemůžeme u jednotlivých skupin pozorovat v trávení volného času jinou spojitost či rozmanitost.

V porovnání volných hodin ve všední dny jsme zjistili, že skupinu 1 tvoří často jedinci na mateřské/rodičovské dovolené a vnímání jejich volného času je pro ně relativní, jinak se skupiny pohybovali v průměru od 2,2 do 2,5 volných dnů. V položkách ohledně vzdělání jsme zjistili, že u 1. a 2. skupiny je nejčastější vysoká škola a na druhém místě mají maturitu, zatímco skupiny 3 a 4 to mají obráceně. Avšak musíme brát ve zřetel, že mnoho z dotazovaných ještě studuje a jejich dosažené vzdělání může být ještě vyšší a za druhé nesmíme zapomínat na fakt, že průměrný věk skupin 3 a 4 byl nižší (pod 24 let) než u skupin 1 a 2 (průměr 29 a 24,5 let).

V neposlední řadě jsme zjišťovali různé typologie životních stylů, které se taky nikdy ve všech skupinách neshodovaly, i když musíme také podotknout, že podstatná část respondentů ze všech skupin se nepřihlásila k žádné volbě u jednotlivých kategorií životního stylu. V prvním dělení od Krause a Poláčkové (také od Havlíka) se dotazovaní nejvíce ztotožňovali s životním stylem s náplní do práce/studia, jenom skupina bezdětných, kteří nechtějí děti (4. skup.) se identifikovala více s životním stylem s rozjímáním.

Z druhé typologie (též od Krause a Poláčkové) jsme se dozvěděli, že skupina, která má děti (1) preferuje více svůj volný čas a práci mají spíše za povinnost, tedy preferují tzv. hédonistický životní styl. S tímto se částečně identifikovala i skupina bezdětných, která chce děti (2), ale zároveň se podstatná část této skupiny ztotožnila i s celistvým životním stylem, jehož zástupci jsou typický tím, že se snaží neoddělovat volný čas a práci. S celistvým životním stylem se identifikují i skupiny 3 a 4.

Z poslední modernější typologie jsme zjistili, že skupina 1 se identifikuje nejvíce s venkovským životním stylem a aktivním životním stylem. 2. skupina se nejvíce viděla v městském a aktivním životním stylu (venkovský byl až na 3. místě). Zástupci ze 3. skupiny se nejvíce ztotožňovali také s městským stylem, avšak další styly života uváděli jiné, přesněji digitální a sólový. Čtvrtá skupina se ztotožňovala se sólovým životním stylem a s městským. Jak můžeme vidět jednotlivé skupiny jsou odlišné, ale nějakým způsobem vždy propojené.

Z hypotéz jsme potvrdili že více než 70 % respondentů, kteří mají/chtějí děti, mají/chtějí mít alespoň 2 děti. Dále jsme zjistili, že 62 % respondentů si myslí, že s dítětem si toho nebudou moci/nemůžou tolik finančně dovolit, čímž jsme potvrdili druhou hypotézu. Následně jsme potvrdili i třetí hypotézu i její pod-hypotézu, které nám potvrdily, že více než polovina respondentů se domnívá, že mít dítě je ve více ohledech zatěžující a o to více tyto ohledy vnímají respondenti ze 3. a 4. skupiny (dotazovaní, kteří nevědí, jestli děti chtějí a dotazovaní, kteří děti nechtějí).

Dále jsme zjistili, že respondenti, kteří mají a respondenti, kteří chtějí dítě/děti ho/je považují za menší přítěž a omezení volného času než respondenti, kteří nevědí, jestli ho/je chtějí a dotazovaní, kteří dítě/děti nechtějí. Celkově jsme zjistili, že mladí dospělí nejvíce volného času tráví na elektronických zařízeních, čímž byla potvrzena sedmá hypotéza. Poslední hypotéza byla potvrzena zjištěním, že nejvýznamnějším životním cílem dotazovaných, kteří mají dítě/děti a dotazovaných, kteří děti chtějí, je založení rodiny (více toto platí pro ženy). Ostatní hypotézy a pod-hypotézy, které nám rozdělovaly respondenty na muže a ženy byly zamítnuty a tím zčásti odbouraly stereotypní rozdělení ve vnímání názorů mužů a žen.

V této části jsme si shrnuly výsledky výzkumného šetření prováděného kvantitativní metodou, konkrétněji dotazníkovým šetřením. Vzhledem k představení dat týkajících se porodnosti a životního stylu mladých dospělých byl naplněn hlavní cíl tohoto výzkumného šetření (včetně dílčích cílů) a mohli jsme tak zamítnout nulovou hypotézu a přijmout alternativní, která tvrdí, že mezi respondenty všech skupin existuje rozdíl v životním stylu.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se zabývali současným životním stylem, hodnotami a volným časem mladých dospělých. V teoretické části jsme rozebírali demografické údaje, konkrétněji definice a statistické údaje spojené s porodností a také jsme hlouběji studovali životní styl a jeho vybrané kategorie a druhy. V další kapitolách jsme se věnovali analyzování fenoménu singles a fenoménu bezdětnosti, jež úzce souvisí s rozebíranou tematikou celé práce a na závěr teoretické části jsme zmapovali klady, negativa a předpoklady rodičovství, které právě souvisí s fakty rozhodování, jestli jedinci chtějí nebo nechtějí mít děti.

Výzkumné šetření přineslo zajímavé údaje. Konkrétněji jsme zjistili, že pro mladé dospělé je ideální mít 2 děti, což koresponduje s odbornou literaturou. Největší zátěž rodičovství je vnímána v menším množství volného času, což jsme během šetření také potvrdili, že mnoho bezdětných respondentů má až dvojnásobek volného času oproti jedincům, kteří děti mají. Další častá negativa rodičovství mladí dospělí vnímají ve finanční/ekonomické oblasti a ve faktu, že dítě si vyžaduje velké množství jejich času a energie. Zároveň veškeré zápory jsou intenzivněji vnímány respondenty, kteří nemají a nechtějí děti a dotazovanými, jež nemají děti a prozatím nevědí, jestli je chtějí nebo nechtějí.

Dále výzkumnému šetření zjistilo, že mladí dospělí tráví nejvíce volného času na mobilu, počítači, internetu a u televize, filmů či seriálů (ve zkratce na elektronických zařízeních). V neposlední řadě výzkumné šetření odhalilo, že respondenti s ohledem na vztah k dítěti a rodičovství se odlišují životním stylem, který se zrcadlí v jejich hodnotách, v určitých ohledech volného času a volnočasových aktivitách a také ve vybraných kategoriích životního stylu.

V diplomové práci došlo k naplnění dílčích cílů, včetně dílčího cíle zmapování současného stavu porodnosti, který není tak nízký, jak často bývá médií prezentován. Dále jsme díky výzkumnému šetření dosáhli naplnění hlavního cíle této práce a zjistili jsme, že existuje spojitost mezi tím, jak mladí dospělí tráví svůj volný čas, jaké mají nejdůležitější životní hodnoty a jaké mají životní styly a tím, jestli chtějí nebo nechtějí mít děti a vše jsme obohatili o zjištění, jak tento vliv vnímají ti, kteří již děti mají. Na základě této diplomové práce navrhuji uskutečnit další výzkumná šetření týkající se hloubějšího prozkoumání této tematiky, což by mohlo vést k lepšímu obeznámení širší veřejnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:

BOUDON, Raymond a kol. *Sociologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0735-3.

DIDEROT, D. *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích IV*. Díl Ř/Ž. 1., Praha: OP, 1998. ISBN: 80-85841-37-1.

DUFFKOVÁ, Jana a kol. *Sociologie životního stylu*. Praha: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-8-07-380123-6.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 4., rozš., vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2008. ISBN 978-80-223-2391-8.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HAŠKOVÁ, Hana. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-020-9.

HAŠKOVÁ, Hana ed. *Fenomén bezdětnosti v sociologické a demografické perspektivě* [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006 [cit. 2023-03-03]. ISBN 80-7330-092-3. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/241_ss_06_04.pdf

HAVLÍK, R. *Kapitoly ze sociologie výchovy*. Praha: Univerzita Karlova. Fakulta pedagogická, 1996. ISBN 80-86039-10-2

HONZÍK, Karel. *Co je životní sloh*. Praha: Československý spisovatel, 1958.

How to Calculate Cronbach's Alpha in Excel. *Statology* [online]. 2023 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.statology.org/cronbachs-alpha-excel/>

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktual. vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

IVANOVÁ, Kateřina. *Životní styl jako sociální determinanta zdraví: (pokus o operacionalizaci jednoho sociálního vztahu)* [online]. Olomouc, 2006 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/8498/RPTX_2006_2_11210_ASZK0

0844_120414_0_27892.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra Sociologie.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

JANIŠ, Kamil a Jitka SKOPALOVÁ. *Volný čas seniorů*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5535-9.

JELÍNKOVÁ, Jana a Mojmír TYRLÍK. Typologie hodnot u vysokoškolských studentek [online]. Brno: Brněnská univerzita, Sborník prací filosofické fakulty, 2005 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/_flysystem/fedora/pdf/114214.pdf

KALIBOVÁ, Květa a kol., ed. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Sociologické pojmosloví. ISBN 978-80-7419-012-4.

KATRŇÁK, Tomáš a kol. *Na prahu dospělosti: partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. Praha: Dokořán, 2011. ISBN 978-80-7363-352-3.

KOLESÁROVÁ, Karolína. *Životní styl v informační společnosti*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2016. ISBN 978-80-7452-119-5.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

LANGMEIER, Josef. KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9

Lifestyle. *Cambridge dictionary* [online]. Cambridge University Press, 2023 [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/lifestyle>

Lifestyle. *Vocabulary* [online]. 2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://www.vocabulary.com/dictionary/lifestyle>

Lifestyle Psychology: Types of lifestyles. *Unacademy* [online]. 2023 [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://unacademy.com/content/cbse-class-12/study-material/psychology/lifestyle-psychology/>

MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

Míry plodnosti žen podle věku v letech 1950–2016. *Český statistický úřad* [online]. 2023 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45948568/130055170611.pdf/6063c0be-2986-4962-9915-bd6e3a2047e9?version=1.0>

Modely klasické teorie testů. *SCIO* [online]. 2013 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.scio.cz/o-vzdelavani/teorie-a-metodika-testu/odborna-cast/modely-klasicke-teorie-testu/#reliabilita>

NEŠPOR, Zdeněk ed. Populace. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 2018 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Populace_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Populace_(MSgS))

NOVOTNÁ, Hedvika a kol. ed. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, 2019. ISBN 978-80-7571-025-3.

Opomenuté aspekty hodnocení nejnovějších trendů ve vývoji počtu narozených dětí a plodnosti. *Sdružení mikrobiologů, imunologů a statistiků* [online]. 2023 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://smis-lab.cz/2023/02/23/opomenute-aspekty-hodnoceni-nejnovejsich-trendu-ve-vyvoji-poctu-narozenyh-deti-a-plodnosti/>

Porodnost a plodnost - 2011–2021: Tab. 3. *Český statistický úřad* [online]. 2022 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165603915/1301182204.pdf/fe830ef7-e1fb-4618-8bd8-71189310686a?version=1.0>

PETRUSEK, Miloslav a kol. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-5.

Plodnost žen: Ženy ve věku 15 a více let podle počtu živě narozených dětí v letech 1991 až 2021. *Český statistický úřad* [online]. 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/plodnost-zen>

PRUDKÝ, L. a kol. *Studie o hodnotách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009a. ISBN 978-80-7380-266-0.

PRUDKÝ, L. a kol. *Inventura hodnot: Výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia, 2009b. ISBN 978-80-200-1751-2.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7. Portál, 2013. ISBN 987-80-262-0403-9.

RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou?: Porodnost v sociologické perspektivě*. 1. Praha: SLON, 2001. ISBN 80-86429-01-6.

ŘEHÁK, Jan, NEŠPOR, Zdeněk, ed. *Výběr metodou sněhové koule*. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2018 [cit. 2023-04-13]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/V%C3%BDb%C4%9Br_metodou_sn%C4%9Bhov%C3%A9_koule

SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.

Single. *Cambridge dictionary* [online]. Cambridge University Press, 2023 [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/single>

Single: adjective, noun. *The Britannica Dictionary* [online]. Encyclopædia Britannica, 2023 [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/dictionary/single>

Sloh životní. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2018 [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sloh_%C5%BEivotn%C3%AD

SPOUSTA, Vladimír, ed. *Krise současné společnosti a proměny hodnot na přelomu tisíciletí* [online]. In: *Pedagogika*, 63 roč. Brno: Masarykova univerzita, 2008. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/files/2014/01/P_2008_3_04_Krise_241_252.pdf

SPRANGER, Eduard a Paul PIGORS. *Types of oen: The Psychology and ethics of personality* [online]. New York: Hafner publishing company, 1928 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.122134/page/n1/mode/2u>

Typy otázek. *Survio* [online]. 2020 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/blog/typy-otazek/uzavrene-otazky>

ŠVANCARA, Josef. *Kompendium vývojové psychologie*. 3. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

Tabulka: Ženy ve věku 15 a více let podle počtu všech živě narozených dětí a podle nejvyššího dosaženého vzdělání, věku a podle rodinného stavu. *Český statistický úřad* [online]. 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=SLD21028&z=T&f=TABULKA&katalog=33527&str=v97&v=v177__null__null__null

TOMÁŠEK, Marcel. Singles a jejich vztahy: kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice. *Sociologický časopis* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, 42(1), 81-105 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2006/01/06.pdf>

TUČEK, Milan. *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-22-9.

Úhrnná plodnost a průměrný věk matek v letech 1920–2021: Graf 5. *Český statistický úřad* [online]. 2023 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu

Úroveň plodnosti v Česku patřila loni k nejvyšším v EU. *Český statistický úřad* [online]. 2022 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/uroven-plodnosti-v-cesku-patrila-loni-k-nejvyssim-v-eu>

Vágnerová, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie, 2. díl*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5

Value. *Cambridge dictionary* [online]. Cambridge University Press, 2023 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/value>

What does Cronbach's alpha mean? *UCLA: Statistical Methods and Data Analytics* [online]. 2021 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://stats.oarc.ucla.edu/spss/faq/what-does-cronbachs-alpha-mean/>

ZACHAROVÁ, Eva. *Základy vývojové psychologie* [online]. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2012 [cit. 2023-04-10]. ISBN 978-80-7464-220-3. Dostupné z: <https://projekty.osu.cz/svp/opory/lf-zacharova-zaklady-vyvojove-psychologie.pdf>

SEZNAM GRAFŮ:

Graf 1: Úhrnná plodnost v ČR (2011–2021)

Graf 2: Vývoj úhrnné plodnosti v ČR v letech 2011 až 2021

Graf 3: Úhrnná plodnost a průměrný věk matek 1920–2021

Graf 4: Vývoj úhrnné plodnosti (1950–2021)

Graf 5: Průměrný věk matky při narození dítěte

Graf 6: Kolik chcete mít dětí?

Graf 7: Nejvyšší dosažené vzdělání – skupina 1

Graf 8: Nejvyšší dosažené vzdělání – skupina 2

Graf 9: Nejvyšší dosažené vzdělání – skupina 3

Graf 10: Nejvyšší dosažené vzdělání – skupina 4

Graf 11: Nejčastější aktivity ve volném čase – skupina 1

Graf 12: Nejčastější aktivity ve volném čase – skupina 2

Graf 13: Nejčastější aktivity ve volném čase – skupina 3

Graf 14: Nejčastější aktivity ve volném čase – skupina 4

SEZNAM TABULEK:

- Tabulka 1: Plodnost žen – podíl počtu bezdětných žen
- Tabulka 2: Podíl počtu bezdětných žen podle věku v roce 2021
- Tabulka 3: Počet žen ve věku 20–32 let dle vzdělání (r. 2021)
- Tabulka 4: Interpretace hodnot Cronbachovy alfy
- Tabulka 5: Souhrnné údaje o skupinách
- Tabulka 6: Položky na počet dětí a věk – 2. sekce
- Tabulka 7: Porovnávací tabulka – životní styl, osobní údaje
- Tabulka 8: Negativa rodičovství – 3 sekce
- Tabulka 9: Položky dítě a single – 5. sekce
- Tabulka 10: Předpoklady rodičovství – 4. sekce
- Tabulka 11: Hodnoty 1. a 2. skupina – 7. sekce
- Tabulka 12: Hodnoty 3. a 4. skupiny – 7. sekce
- Tabulka 13: Rozdělení na muže a ženy ve vybraných položkách
- Tabulka 14: Vnímání možných negativ spojovaných s dítětem
- Tabulka 15: Negativa spojená s dětmi u žen a mužů
- Tabulka 16: Předpoklady rodičovství u mužů a žen
- Tabulka 17: Vnímání dítěte jako přítěže u jednotlivých skupin
- Tabulka 18: Důležitost hodnoty: mít děti, mít rodinu

PŘÍLOHY:

Příloha 1: Současný životní styl mladých dospělých a jeho vliv na porodnost – dotazník

Dobrý den, zdravím Vás všechny

Pokud je Vám **20–32 let**, ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, jenž je zcela **anonymní** a zabere vám zhruba **10–15 minut**. Dotazník slouží jako podklad k mé diplomové práci. Jsem studentkou Univerzity Hradec Králové, kde studuji navazující magisterské studium Sociální pedagogiky.

V dotazníku se můžete setkat nejprve s otázkami na Vaše preference ohledně rodičovství (dětí), v další části se setkáte s dotazy na Váš volný čas, hodnoty a životní styl. V poslední části dotazníku se zaměřím na obecné otázky ohledně Vás.

V dotazníku **neexistuje žádná správná odpověď**, proto Vás požádám o vyplnění, podle toho, jak to máte Vy a ne, jak se domníváte, že by bylo správné odpovědět.

Předem moc děkuji za vyplnění a budu ráda i za případné sdílení dotazníku.

S přáním hezkého dne,

Kropáčková Kristýna

1. sekce:

- Splňujete podmínku 20–32 let (včetně 20 a 32)?
 - Ano, ne
- Máte dítě/děti?
 - Ano (*respondenti automaticky přejdou do sekce 2 = 1. skupina, X.1*)
 - Ne
 - Jsem poprvé těhotná/moje přítelkyně/manželka je poprvé těhotná
- Chcete mít dítě/děti?
 - Ano (2. skupina, X.2)
 - Nevím (3. skupina, X.3)
 - Ne (4. skupina, X.4)

2. sekce:

- Jaký je dle vašeho názoru nejlepší věk na to mít 1. dítě? (napište prosím číslici)
- Kolik Vám bylo, když jste měl/a první dítě? (*pouze pro 1. skupinu*)
- Kolik máte dětí? (*pouze pro 1. skupinu*)
 - 1; 2; 3; 4 a více
- Kolik chcete mít dětí? (*pouze pro 1. a 2. skupinu*)
 - 1; 2; 3; 4 a více

3. sekce: Otázky typu – Jak souhlasíte s následujícím tvrzením na **škále** od 1 do 5:

→Odpovědi: 1 plně s tvrzením souhlasím, 2 částečně souhlasím, 3 ani ano ani ne, 4 částečně nesouhlasím a 5 vůbec nesouhlasím

1.1 S dítětem si toho **nemůžu tolik dovolit** (finančně).

1.2 Myslím si, že s dítětem si toho nebudu moc tolik dovolit (finančně).

1.3 Myslím si, že s dítětem bych si toho nemohl/a tolik dovolit (finančně).

1.4 Myslím si, že s dítětem bych si toho nemohl/a tolik dovolit (finančně).

2.1 Dítě pro mě **nepředstavuje** velkou **psychickou zátěž**.

2.2; 2.3; 2.4 Myslím si, že dítě pro mě nebude představovat velkou psych. zátěž.

3.1 Dítě **vyžaduje veškerý můj čas a energii**.

3.2 Myslím si, že dítě bude vyžadovat veškerý můj čas a energii.

3.3 Myslím si, že dítě by vyžadovalo veškerý můj čas a energii.

3.4 Myslím si, že dítě by vyžadovalo veškerý můj čas a energii.

4.1 S dítětem mám **stejně času** na přátele jako předtím, než jsem ho měl/a.

4.2 Myslím si, že s dítětem budu mít stále stejné množství času na přátele jako bezdětný/á.

4.3 Myslím si, že s dítětem bych měl/a stejné množství času na přátele jako bezdětný/á.

4.4 Myslím si, že s dítětem bych měl/a stejně času na přátele jako bezdětný/á.

5.1 Dítě **omezuje** mou **osobní svobodu**.

5.2 Myslím si, že dítě by omezilo mou osobní svobodu.

5.3 Myslím si, že dítě by omezilo mou osobní svobodu.

5.4 Myslím si, že dítě by omezilo mou osobní svobodu.

6.1 S dítětem **mohu dosáhnout** svých **pracovních cílů**.

6.2 Myslím si, že s dítětem budu moc dosáhnout svých pracovních cílů.

6.3 Myslím si, že s dítětem bych mohl/a dosáhnout svých pracovních cílů.

6.4 Myslím si, že s dítětem bych dosáhl/a svých pracovních cílů.

4. sekce: **Předpoklady pro rodičovství** aneb co je podle vás jak důležité, odpovědi uveďte na **škále**:

→Odpovědi: 1 velmi důležité, 2 částečně důležité, 3 není důležité ani nedůležité, 4 částečně nedůležité, 5 zcela nedůležité

9. Pro rodičovství je důležité mít dostatek finančních prostředků.

10. Pro rodičovství je důležité mít stabilní partnerství.

11. Pro rodičovství je důležité ho skloubit se svými volnočasovými aktivitami.

12. Pro rodičovství je důležité, abyste Vy a váš/vaše partner/ka byli psychicky připravení.

13. Pro rodičovství je důležité mít jisté pracovní místo.

14. Pro rodičovství je důležité ho skloubit se svou pracovní pozicí.

5. sekce: Jak souhlasíte s následujícími tvrzeními na uvedené škále:

→Odpovědi: 1 plně souhlasím, 2 částečně souhlasím, 3 ani ano ani ne, 4 částečně nesouhlasím, 5 vůbec nesouhlasím

7.1 Dítě pro mě představuje přítěž.

7.2 Dítě by pro mě představovalo přítěž.

7.3 Dítě by pro mě představovalo přítěž.

7.4 Dítě by pro mě představovalo přítěž.

8.1 Od doby, co mám dítě, nemám tolik volného času.

8.2 Myslíte si, že kdybyste měl/a dítě, neměl/a byste tolik volného času?

8.3 Myslíte si, že kdybyste měl/a dítě, neměl/a byste tolik volného času?

8.4 Myslíte si, že kdybyste měl/a dítě, neměl/a byste tolik volného času?

31. Myslíte si, že je lepší být v životě sám/sama (ve smyslu bez partnera/partnerky či manžela/manželky)?

6. sekce: Otázky na životní styl, volný čas a hodnoty:

- Co je nejčastější činnosti, kterou děláte ve svém volné čase (po práci/škole či o víkendu)? → *dobrovolná položka*
- Ve volném čase nejčastěji (vyberte prosím max 3 činnosti):
 - Vytvářím/vyrábím (ruční práce); Poslouchám hudbu či hraji na hudební nástroj; Sportuji; Cestuji, podnikám výlety; Jsem na mobilu, počítači, notebooku apod.; Odpočívám, relaxuji; Nakupuji; Čtu si (noviny, knihy, časopis...); Chodím na večírky nebo do hospody (bavím se); Sexuální a milenecké aktivity; Navštěvuji kavárny, restaurace; Sleduji televizi, filmy, seriály, dokumenty...; Věnuji se náboženské činnosti; Procházím se; Zajímám se o společenské dění (politika)
- Kolik v pracovní/školní dny máte volného času?
 - Méně než 1 hodinu; 1–2 h.; 3–4 h.; 5–6 h.; 7 a více
- Kolik dní v týdnu máte volno (nejdete do práce ani do školy)?
 - 1–7 dní
 - Jsem na mateřské/rodičovské dovolené – volný čas je relativní (*pro 1 skup.*)
- Trávíte svůj volný čas raději sám/sama nebo s někým?
 - Sám; S někým; Je mi to jedno
- Kolik času denně strávíte na mobilu, internetu, počítači apod.?
 - Méně než 1 hodinu; 1–2 h.; 3–4 h.; 5–6 h.; 7 a více
- Vyberte činnost, kterou byste ve svém volném čase nejraději zvolili (a):
 - Sám/sama bych relaxoval, dělal/a, co mě baví;
 - Trávil/a bych čas s partnerem/partnerkou;
 - Trávil/a bych čas s rodinou;
 - Trávil/a bych čas s přáteli;
 - Bavil/a bych se na večírku/v hospodě;
 - Ani jedna z uvedených možností

- Vyberte činnost, kterou byste ve svém volném čase nejraději zvolili (b):
 - Byl/a bych v přírodě;
 - Nakupoval/a bych;
 - Byl/a bych na internetu;
 - Byl/a bych v posilovně či bych sportoval/a;
 - Byl/a bych v kině/divadle;
 - Ani jedna z uvedených možností
- Vyberte činnosti, kterou byste ve svém volném čase nejraději zvolili (c):
 - Byl/a bych v knihovně;
 - Něco bych vytvářel/a (ruční práce, tvořivá činnost);
 - Hrál/a bych na hudební nástroj či bych poslouchal/a hudbu;
 - Jel/a bych na výlet či bych cestoval/a;
 - Šel/šla bych na demonstraci či koukal/a na politickou debatu;
 - Ani jedna z uvedených možností
- Poznamenejte, jak jsou pro vás uvedené hodnoty v životě ne/důležité (1 znamená, že jsou naprosto důležité X 5, že jsou úplně nedůležité):
 - Mít sociální prestiž; Být schopný/á a úspěšný/á; Žít příjemně a pohodlně; Žít zajímavý a vzrušující život; Být svobodný/á a nezávislý/á; Poznávat a rozumět světu; Pomáhat a být užitečný druhým lidem; Pracovat pro dobro skupiny a společnosti; Být uznávaný/á a ceněný/á druhými lidmi; Žít pro rodinu, mít a vychovávat děti. *(položky 21–30)*
- Ve kterém z uvedených výčtů se (alespoň částečně) vidíte vy.
 - Velice rád/a cestuji, poznávám, čtu, chodím do divadla či na koncerty nebo koukám na televizi. Zajímám se o kulturu, umění a dějiny;
 - Velice rád/a něco hraji a slavím. Považuji se za sportovce či sportovního fanouška. Rád/a navštěvuji zábavní parky;
 - Nejraději čas trávím sám/sama či v menší skupině lidí;
 - Neztotožňuji se ani s jedním z uvedených výčtů.
- Jsem nejvíce orientovaný/á na:
 - Práci, která tvoří můj hlavní smysl života, volný čas mi slouží spíše k odpočinku a načerpání sil;

- Zájmy ve svém volném čase, na rodinu a své soukromí. Práce je pro mě spíše nezbytná, abych si mohl/a užívat volna;
- Práce i volný čas jsou pro mě stejně důležité, věnuji se rád/a svému volnému času i své práci. Snažím se je ve svém životě neoddělovat;
- Neztotožňuji se ani s jedním z uvedených výčtů.
- Ztotožňujete se s některým z níže uvedených životních stylů? (pokud se vidíte i ve více stylech, můžete jich označit více):
 - Aktivní životní styl – představitelé tohoto stylu jsou většinou extroverti, kteří se cítí dobře díky tomu, že cvičí, socializují se a milují svou práci. Tito jedinci využívají svou energii na maximum, avšak nemusí být produktivní celý den.
 - Zdravý životní styl – zástupci tohoto stylu se vyhýbají nezdravému jídlu a fast foodum. Dbají na konzumaci výživných potravin, zdravou stravu a snaží se být aktivní. Zdravý životní styl se považuje za první krok k aktivnímu životnímu stylu.
 - Sólový (volný) životní styl – jedinci tohoto stylu jsou samotáři, v mnoha ohledech se jedná o nezávislé jedince, kteří rádi jedí, cestují a vydělávají, ale vše podnikají sami. Jedná se o zodpovědné lidi, jež mohou dosáhnout čehokoli, co chtějí. Mají na starosti jen sami sebe a vyhovuje jim to.
 - Venkovský životní styl – reprezentanti tohoto stylu žijí na vesnicích, blízko přírody. Vyhovuje jim poklidný způsob života, nepotřebují žádné vysoké společenské postavení, jsou šťastní, kde jsou. Tito lidé pracují často jako farmáři a často mívají svou každodenní rutinu.
 - Městský životní styl – zástupci tohoto životního stylu se koncentrují ve městech, vyhovuje jim rychlý životní styl, jelikož stihají dělat a zkoumat několik věcí najednou. Zároveň jim život ve městě může přinést několik příležitostí či materiálních cílů. Život ve městě jim často přijde tvrdý, ale zároveň vzrušující.
 - Nomádský životní styl – jedná se o lidi, kteří se často toulají z místa na místo, vyhýbají se připoutání k čemukoli. Je jim dobře, když se pohybují z místa na místo (nemají bezpečí, stabilitu či zázemí).
 - Bohémský životní styl – představitelé tohoto životního stylu jsou umělci, kteří mají rádi dobrodružství, cestování a hudbu. Tento styl je považován také za duchovní životní styl.

- Digitální životní styl – představitelům tohoto ŽS vyhovuje online svět.
- Ani v jedné z uvedených možností jsem se nenašel/nenašla.

7. sekce: Jak je pro Vás v životě důležité (Odpovědi: 1 velmi důležité, 2 částečně důležité, 3 ani důležité ani nedůležité, 4 částečně nedůležité, 5 zcela nedůležité):

15. Dosáhnout úspěchu v zaměstnání.
16. Vdát se/oženit se.
17. Užívat si, žít příjemně (bavit se, mít zábavný život).
18. Mít děti, mít rodinu.
19. Žít nezávislý život, svobodný život.
20. Věnovat se svým zálibám.

8. sekce: Osobní údaje:

- Jaké je vaše pohlaví?
 - Žena, muž, jiné
- Kolik je vám let?
- Kde bydlíte?
 - Na vesnici; ve městě; ve velkoměstě (Praha)
- Co v současné době děláte?
 - Studuji; pracuji; nepracuji; jsem na mateřské/rodičovské dovolené; studuji i pracuji; jiné
- Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - Základní škola; Střední škola bez maturity (výuční list); střední škola s maturitou; vyšší odborná škola nebo konzervatoř; vysoká škola; jiné
- Máte partnera/partnerku?
 - Ano; ne, jsem aktuálně sám/sama; ne, chci být sám/sama; jsem ženatý/vdaná/v registrovaném partnerství; nevím
- V současné době žiji...
 - Sám/sama; s rodinou, do které jsem se narodil/a; s rodinou, kterou jsem založil/a; s partnerem/partnerkou; s přáteli; jiné